Sıradan Duygulanımlar

Kathleen Stewart

2. Baskı

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

SIRADAN DUYGULANIMLAR

ZEHRA CUNILLERA Boğaziçi Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra New York Üniversitesi, Yakın Doğu Çalışmaları programında başladığı yüksek lisans serüvenine, Osmanlıca romanlar üzerine bir doktora çalışmasıyla Paris'teki EHESS Üniversitesi'nde devam ediyor. Ayrıca, serbest çevirmenlik yapıyor.

SIRADAN DUYGULANIMLAR

Kathleen Stewart

Çeviren: Zehra Cunillera

BOĞAZİÇİ
ÜNİVERSİTESİ
YAYINEVİ

Kathleen Stewart
Ordinary Affects
© Duke University Press 2007

Sıradan Duygulanımlar
© BÜTEK A.Ş. 2008

BÜTEK Boğaziçi Eğitim Turizm Teknopark Uyglama
ve Dan. Hiz. San. Tic. A.Ş.
Boğaziçi Üniversitesi Güney Kampüs, 7. Lojman,
3. Kat, P.K. 34342, Bebek-Beşiktaş/İstanbul
Telefon: 0212 359 46 30

Yönetim Yeri:
Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
Boğaziçi Üniversitesi Uçaksavar Kampüsü
Garanti Kültür Merkezi, Arka Giriş
Etiler/İstanbul

bupress@buvak.org.tr, bupress@boun.edu.tr
www.bupress.org
Telefon ve faks: (90) 212 257 87 27
Sertifika No: 10821

Genel Yayın Yönetmeni: Murat Gülsoy
Yayıma Hazırlayanlar: Cem Uçan, Pınar Yanardağ.
Kapak Resmi: Nic Nicosia, *Real Pictures #II*, 1988.
Kapak Tasarımı: Kerem Yeğin
Baskı: G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş.
100 Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi, 1. Cadde, No: 88
Bağcılar/İstanbul
Telefon: (0212) 629 00 24
Sertifika No: 12358

Birinci Basım: Kasım 2008
İkinci Basım: Ocak 2013

Boğaziçi University Library Cataloging in Publication Data
Stewart, Kathleen, 1953-.
Sıradan Duygulanımlar/Kathleen Stewart ; çeviren Zehra Cunillera
x, 142 p. ; 21 cm.

ISBN 978-605-4238-95-8

Includes bibliographical references.
1. Social psychology -- United States. I. Title. II. Cunillera, Zehra.
HM1027.U6

ARIANA CLAIRE STEWART *için*

İÇİNDEKİLER

Teşekkür, *ix*

SIRADAN DUYGULANIMLAR, 1

Köpek Günleri, 9 ◆ Sıradan Zamanda İşlemek, 10 ◆ Alelâde Küçük Bir Kaza, 11 ◆ Antenleri Açık Tutmak, 13 ◆ Devre Sorunu, 14 ◆ Kısa Devre, 16 ◆ Sıradanın Politikası, 17 ◆ Tepki Verme İhtiyacı, 18 ◆ Fragranlar, 18 ◆ Natürmort, 20 ◆ Gündüz Gezintileri, 22 ◆ Potansiyel, 24 ◆ İzler, 24 ◆ Şişedeki Mektup, 24 ◆ Bahçe Satışı, 26 ◆ AÖK Gücüyle Çalışır, 26 ◆ İlk İzlenimler, 27 ◆ Ana-Akım Banalliğinin "Biz"i, 31 ◆ Donanımla Bütünleşik, 32 ◆ Yumuşatıcı, 33 ◆ Sıradanın Çekimi, 33 ◆ "July Dağı", 34 ◆ İlk Randevu, 35 ◆ Renk Terapisi, 36 ◆ Düşünme Yap, 38 ◆ Taramak, 40 ◆ Antropologlar, 43 ◆ Sıçrama, 43 ◆ Duygulanım Öğrenme, 45 ◆ Su Böcekleri, 46 ◆ Duyu Oyunları, 47 ◆ Kamuda Olmak, 48 ◆ Stres, 49 ◆ Pek De Yeni Sayılmaz, 50 ◆ Serseri Yoğunluklar, 51 ◆ Trafik Cinneti, 51 ◆ Yüzey Gerilimleri, 52 ◆ Geniş Bir Nefes Almak, 54 ◆ Sürüklenen Fanteziler, 55 ◆ Kaybolma Numaraları, 55 ◆ İmar Planlı, 56 ◆ Karavan Özgürlüğü, 58 ◆ Ana-Akımda Akmak, 59 ◆ Yuva, Yüreğin Attığı Yerdir, 59 ◆ Orada Neler Oluyor, 60 ◆ Mavi TV Geceleri, 61 ◆ Televizyon Tamircisi, 62 ◆ Kozalar, 63 ◆ Turner Günlükleri, 64 ◆ Benlik, 66 ◆ Sınır Çizgileri, 67 ◆ Duygulanımsal Özne, 67 ◆ Olağandışı Anlar, 68 ◆ Her Şey Yüzergezer Olmaya Başladı, 69 ◆ Eve Kahraman Dön, 69 ◆ Yönünü Bulma (Şaşırma), 72 ◆ Uç Güzergâhlar, 73 ◆ Flaş Güruhlar, 76 ◆ Püskürmeler, 77 ◆ Artçı Sarsıntı Sahneleri, 77 ◆ Her Neyse, 78 ◆ Kümeleşme, 79 ◆ Sefil Bir Adam, 80 ◆ Açık Seçik, 83 ◆ Öldüren Yeni Yetmeler, 84 ◆ Bedenin Devinimleri, 84 ◆ Doğru Yola Dönmek, 85 ◆ Bağımlılık, 86 ◆ Kendine Kapanma, 87 ◆ Hayattan Sahneler, 87 ◆ Elektrik Teli, 89 ◆ Merhaba Canımcım, 90 ◆ Karşılaşmalar, 92 ◆ 24/7, 92 ◆ Ütopik Otel, 94 ◆ Güç, Duygularla İlgili Bir Şeydir, 95 ◆ Bitki Zehiri, 95 ◆ Yakın Temas, 96 ◆ Aktörler, 97 ◆ Kurtarıcı Şiddet, 98 ◆ Ağ, 99 ◆ Komplo Teorisi, 100 ◆ Hoston'a Bir Yağmur Damlası Düşer, 101 ◆ Nükleer Atıkları Takip Etmek, 103 ◆ Hareketli Hedefler, 105 ◆ Amerikan Rüyası, 106 ◆ Yüzergezerlik Oyunları, 107 ◆ Kumar Makinesi, 107 ◆ Şansını Fazla Zorlamak, 109 ◆ Serbest

Düşüş, 111 ◆ Boş Hayaller, 111 ◆ Çuvallayan Soyguncular, 112 ◆ Rüya Kupürleri, 113 ◆ Wal-Mart, 114 ◆ Whirl-Mart, 115 ◆ Teksas Yedilisi, 116 ◆ Kamusal Hortlaklar, 118 ◆ Sıradan Yaşam Size Cephe Alabilir, 120 ◆ Bahsetmeye Değer, 121 ◆ Kimlik Kabarmaları, 121 ◆ Zengin Banliyö Kıyametçiliği, 122 ◆ Ömürlük Beden, 124 ◆ Beden Kabarır, 128 ◆ Baykuş, 130 ◆ Bazen Bir Çığlık Duyduğunuzda..., 130 ◆ Hayati, Tatlı ve Üzücü, 133 ◆ Hayatiyet, 136 ◆ İtfaiyeciler, 138 ◆ Ölümün Gelişi, 139 ◆ Sınır Hikâyesi I, 104 ◆ Sınır Hikâyesi II, 141 ◆ Natürmort Temaşası, 142 ◆ Dart Oyunu, 143 ◆ Sıradanlığın Müphemliği, 144 ◆ Başlangıçlar, 145.

Kaynakça, 149

TEŞEKKÜR

Tahsis ettikleri fonlarla Santa Fe'deki Amerikan Araştırmaları Üniversitesi'nde bir yıl araştırma yapabilmeme olanak sağlayan National Endowment for the Humanities'e ve Orange County'de altı ay kalmamı mümkün kılan California, Irvine Üniversitesi Beşeri Bilimler Enstitüsü'ne; verdikleri Dekanlık Bursu ve araştırma izni için Teksas Üniversitesi'ne şükran borçluyum.

Bu kitabın bazı kısımlarının farklı versiyonları daha önce çeşitli kitap ve dergilerde yayımlanmıştır: *Annual Review of Anthropology* 28 (1999); *Intimacy*, ed. Lauren Berlant (University of Chicago Press, Chicago 2000); *Cultural Studies and Political Theory*, ed. Jodi Dean (Cornell University Press, Ithaca 2000); *Cross Cultural Poetics* 3, s. 3 (2000); *Modernism, Inc.: Essays on American Modernity*, ed. Jani Scanduri ve Michael Thurston (New York University Press, New York 2002); "Public Sentiments: Memory, Trauma, History, Action," ed. Ann Cvetkovich ve Ann Pelegrini, *Scholar and Feminist Online*'ın özel sayısı, s. 1 (2003); *Aesthetic Subjects: Pleasures, Ideologies, and Ethics*, ed. Pamela Matthews ve David McWhirter (University of Minnesota Press, Minneapolis 2003); *Transparency and Conspiracy: Ethnographies of Suspicion in the New World Order*, ed. Harry G. West ve Todd Sanders (Duke University Press, Durham, N.C. 2003); *Histories of the Future,* ed. Susan Harding ve Daniel Rosenberg (Duke University Press, Durham, N.C. 2005); *Handbook of Qualitative Research*, ed. Norman Denzin ve Yvonna Lincoln (Sage, London 2005); ve "Uncharted Territories: An Experiment in Finding Missing Cultural Pieces," ed. Orvar Lofgren, özel sayı, *Ethnologia Europea: Journal of European Ethnology* I, s. 2 (2005).

Birçok kişi bu kitabın bazı kısımlarını ya da tüm versiyonlarını okudu veya dinledi. Özellikle Begoña Aretxaga, Lauren Berlant, James Clifford, Ann Cvetkovich, Steven Feld, Donna Haraway, Susan Harding, Mary Hufford, Laura Long, Jason Pine, Gretchen Ritter, Betsy Taylor, Greg Urban ve Scott Webel'e şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Daniel Webb'in yaşamı ve hikâyeleri en başından itibaren bu kitaptaki çalışmam için bir ilham kaynağı olmuştur. Mahalledeki yokluğu her an hissedilen Andrew Causey'den de şahane hikâyeler geldi. Ayrıca, hiç görmesem de o muhteşem varlığını hâlâ hissettiğim Penny Van Horn da bir hikâye gönderdi. Annem Claire ile erkek kardeşlerim Frank ve Michael da birer hikâyeyle katkıda bulundular. Ayrıca ailemin diğer üyeleri bu kitabın üstüne tünediği duygulanımsal ve anlatısal zemini oluşturdular ve hâlâ oluşturmaya devam ediyorlar. Teksas Üniversitesi'ndeki Kamusal Hisler grubu, bugüne dek katıldığım, entelektüel ve duygulanımsal açıdan en yüreklendirici ve destekleyici akademik sahne oldu. Ken Wissoker'a, bu projeyi en başında hissettiği ve büyük bir sabır ve anlayışla hep arkasında durduğu için teşekkür ederim. Ronn Dula, John Dula ve Ariana Stewart bu kitabın yazılış sürecinde kâh nezaketle, kâh kahkaha ve öfke tufanlarına boğularak, kâh göz kaş işareti yaparak, kâh fısıldaşarak, kâh baş ağrısından kıvranarak, kâh dikkatimi dağıtarak veya işimi sekteye uğratarak, kâh gülümseyen gözlerle (ya da manalı sırıtışlarla) hep etrafta oldular. Bunun için onlara teşekkür ediyorum.

SIRADAN DUYGULANIMLAR

Sıradan Duygulanımlar bir hüküm değil, bir deney. Dünyanın herkesçe malum bir resmini destekleyen gizem bozmaya ve hakikâtleri açığa çıkarmaya değil, daha ziyade spekülasyona, meraka ve somut olana hasredilmiş olan bu kitap, bir alışkanlık veya bir şok, bir titreşim veya bir sarsıntı şeklinde tezahür eden kuvvetlere dikkat çekmeyi deniyor. *Bir şey*, bir olay ve bir his şeklinde ansızın kendini ortaya atar; hem canlı hem de içinde yaşanılabilen bir şey.

Bu kitabın konusu, epey bir süre önce başlamış olan bir şimdiki zamana takılıp kalmış Birleşik Devletler'de geçiyor. Ancak kitapta, zuhur etmiş bu şimdiki zamana işaret eden yeni-liberalizm, ileri kapitalizm ve küreselleşme gibi terimlerin; onu özetlemek ve kısa yoldan tanımlamak için kullanılagelen beş, yedi veya on belirleyici özelliğin, tek başlarına, kendimizi içinde bulduğumuz durumu tasvir etmekte aciz kaldığı telkin ediliyor. Her şeyin daima şu veya bu şekilde çoktan parçası olduğu bütüncül bir sistem mefhumu, yüklü ve deverân eden bir şimdiki zamanı inceleme gayretine (en hafif ifadeyle) pek yardımcı olmuyor. Bu, söz konusu sistemlerin adlandırmaya çalıştığı kuvvetler gerçek değildir, veya acilen ilgilenilmesi gereken şeyler değildir, anlamına gelmiyor. Bilakis, masum bir dünyaya dayatılmış cansız etkiler gibi görünmelerine razı olmak yerine, onları şeylere içkin, her yerde hazır ve nazır bir kuvvet sahnesi olarak gözler önüne sermeye çalışıyorum.

Sıradan yaşam, pratiklerin ve pratik bilgilerin değişken bir yığıntısı, hem canlılığın hem tükenmişliğin sah-

nesi, hem kaçış hem de basit bir hayat hayalidir.[1] Sıradan duygulanımlar, gündelik hayata, ilişkilerle sahnelerin, olumsallıklar ile tezahürlerin daimi bir devinimi özelliğini katan, birden ortaya çıkıp kayboluveren, her türlü etkileme ve etkilenme yetisidir.[2] Sıradan duygulanımlar, cereyan eden şeylerdir. İnsanları *bir* şey gibi hissedilen bir şeyin girdabına sürükleyen itkilerde, duyularda, beklentilerde, gündüz düşlerinde, karşılaşmalarda ve ilişki kurma alışkanlıklarında; stratejilerde ve onların başarısızlıklarında; ikna, sirayet ve dayatma biçimlerinde; ilgi, bağlılık ve aktör olma kiplerinde; her türlü kamularda ve toplumsal dünyalarda cereyan eder.[3]

Sıradan duygulanımlar, yaygın dolaşımlarda başla-

---

[1] Arzu nesnelerinin ve sahnelerinin, yalnızca içerikleri açısından değil, rastlanan şeyin şimdiki anına dair bir vaat taşımaları ve cezbettikleri tüm bir duygulanımlar yığınını bir arada tutmanın aracı olmaları açısından da önem taşıdıkları konusundaki şahane bir tartışma için bkz. Lauren Berlant, "Cruel Optimism" {Gaddar İyimserlik} (*Differences* içinde, yayıma hazırlanıyor).

[2] Bkz. Gilles Deleuze ve Félix Guattari, *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia* {Anti-Oedipus: Kapitalizm ve Şizofreni} c. I, İngilizceye çeviren, Brian Massumi, University of Minneapolis Press, Minneapolis 1983; *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* {Bin Yayla: Kapitalizm ve Şizofreni}, c. II, İngilizceye çeviren, Robert Hurley ve Helen R. Lane, University of Minneapolis Press, Minneapolis 1987.

[3] Kadın veya erkek bireyin, kendini bir şeyin "içinde" hissetmek veya *bir* şeyi tanıyabilmek için duyduğu soyut ancak olumsal arzusu hakkındaki tartışma için bkz. Lauren Berlant'ın *Intimacy*'deki {Mahremiyet} giriş yazısı, Chicago University Press, Chicago 2000; "Nearly Utopian, Nearly Normal: Post-Fordist Affect in *Rosetta* and *La Promesse*" {Neredeyse Ütopik, Neredeyse Normal: *Rosetta* ve *La Promesse*'te Fordizm Sonrası Duygulanım} makalesi (*Public Culture* içinde, yayıma hazırlanıyor) ile "Slow Death" {Yavaş Ölüm} makalesi (*Critical Inquiry* içinde, yayıma hazırlanıyor).

yıp biten kamusal hislerdir, ama sözüm ona özel hayatlar da aynı hamurla yoğrulmuştur. Devrelere ve akışlara bir hayat formu verirler. Haz ve şok olarak; boş bir duraklama veya ağır dönen bir anafor olarak; her şeyi yerli yerine oturtuveren bir duyarlık ya da derin bir yönünü şaşırmışlık olarak yaşanabilirler. Komik, tedirgin edici ya da sarsıcı olabilirler. İmkânın sabit koşullarına değil de, meydana gelen *bir şey*in dikkat çekip harekete geçirme potansiyelinin asli fay hatlarına kök salmış olan bu duygulanımlar, hem olayların basınç noktaları ya da maruz kalınan aleladelikler olarak, hem de başıboş bırakıldığı takdirde kuvvetlerin sapabileceği güzergâhlar olarak görülebilirler. Raymond Williams'ın duygu yapılarına benzeyen bu duygulanımlar, "çözülme halindeki toplumsal deneyimler"dir; bunlar, "hissedilebilir basınçlar uygulamak için tanımlanmayı, sınıflandırılmayı ya da rasyonelleştirmeyi beklemek zorunda değillerdir."[4] Roland Barthes'ın "üçüncü anlam" dediği şey gibi, semantik mesajın ve sembolik anlatımın "aşikâr anlamı"nın aksine şeylere içkin, bulanık, yayvan, şekilsiz ve düzensizdirler.[5] Bizatihi "anlamlar" aracılığıyla değil de bedenler, rüyalar, dramlar ve her türlü toplumsal dünyalar arasında dolaşırken devşirdikleri kıvam ve doku alış biçimleriyle işlerler. Anlamları, oluşturdukları yoğunluklarda ve mümkün kıldıkları düşünce ve hislerdedir.

---

[4] Bkz. Raymond Williams, *Marxism and Literature*, Oxford University Press, New York 1977, s. 133, 132. {Eserin Türkçe çevirisi için bkz. *Marksizm ve Edebiyat*, çev. Esen Tarım, Adam, 1990}

[5] Bkz. Roland Barthes, "The Third Meaning: Research Notes on Some Eisenstein Stills" {Üçüncü Anlam: Bazı Eisenstein Fotogramları Üzerine Araştırma Notları} adlı makalesi, *The Responsability of Forms: Critical Essays on Music, Art, and Representation* {Formların Sorumluluğu: Müzik, Resim ve Temsiller Üzerine Eleştirel Makaleler} içinde, İngilizceye çeviren, Richard Howard, University of California Press, Berkeley 1985, s. 318.

Bizi karşı karşıya bıraktıkları soru, bir temsiller düzeninde ne anlama gelebilecekleri ya da şeylerin aşkın tasarımında iyi mi yoksa kötü mü oldukları değildir. Cevap bekleyen soru, daha ziyade hangi yönlere gidebilecekleri ve ne tür bir "şeyleri bilme", onlarla ilişki kurma ve onları ele alma gizil kalıplarının potansiyellik ve titreşim halinde şu veya bu şekilde zaten çoktan kendilerinde var olduğu sorusudur.

Öyleyse sıradan duygulanımlar, kuvveti ileten ve bağlantıların, rotaların ve kopuşların haritasını çıkaran canlı bir devredir.[6] Dolaşımların aşırı determinasyonlarının, olayların, koşulların, teknolojilerin ve güç akışlarının bilfiil gerçekleştiği bir tür temas bölgesidirler. Sıradan duygulanımları ele almak, kuvvetlerin nüfuz etme kapasitelerinin nasıl da şeylerde –hem başıboş hem donanımla bütünleşik, değişken ve istikrarsız, ama bir o kadar da elle tutulabilir, gözle görülebilir olan şeylerde– içkin oluşunda yattığının izini sürmektir. Aynı anda hem soyut hem de somut olan sıradan duygulanımlar, ideolojilere kıyasla daha direkt bir biçimde mücbir ve karşı konulamaz oldukları kadar, sembolik anlamlardan da daha asi, yanıltıcı ve tahmin edilemezdirler. Tek, durağan bir analiz düzleminde teşhir edilebilecek türden bir analiz nesnesi olamazlar; ve analitik özne, kavram ve dünya arasında üç kademeli, mükemmel bir koşutluk kurmak için elverişli değillerdir. Daha ziyade, birbiriyle alakasız sahnelerde ve birbiriyle kıyaslanamaz biçim ve üsluplarda zuhur eden bir sorun veya sorudurlar; bir potansiyel bağlantılar yumağıdırlar. Kelimenin tam anlamıyla hareket eden şeyler –devinim halinde olan, etkileme ve etkilenme yetileriyle tanımlanan şeyler– olduklarından, farklı farklı, yan yana var olan kompozisyon ve alışkanlık biçimleri ve olay aracılığıyla haritalarının çıkarılması gerekir. Devrelerde

---

[6] Kapitalizmin hayat için nasıl bir "canlı yüzey" oluşturduğu konusundaki tartışma için bkz. Nigel Thrift, *Knowing Capitalism* {Kapitalizmi Bilmek}, Sage, Londra 2005.

ve arızalı rölelerde, hırçın devinimlerde ve bir sahnenin katmanlı dokusunda bulanık, yayvan ve şekilsiz biçimde "görülebilirler". Aniden yüzeye çıkarlar ya da dibe çökerler. Bir anlığına meydana gelen bir şeyin sıçrama ânına; imkân dahiline giriveren ve keskin ya da müphem bir şekilde bir anda duyulara çarpıveren titreşimlerin ve bağlantıların her yana saçılan hatlarına işaret ederler.

Sıradan yaşamda çalkanıp duran farkın canlı yüzeylerinin üzerinden sekerek, "daha büyük" yapılar ve altta yatan sebepler hakkında nihai argümanlara atlayan düşünme modelleri, deverân eden bir şimdiki zamanın heterojen ve tutarsız tekilliklerden oluşma biçimlerini karanlıkta bırakıyorlar. Bu tür düşünme modelleri, insanın sıradan yaşamının nasıl yıkılmadan dimdik ayakta kalabileceğini ya da yenik düşüp sarkabileceğini; çocuğun ders programındaki bir değişiklik ya da kapıda beliriveren bir polis gibi olaylar karşısında nasıl vites değiştirebileceğini ıskalıyorlar. Sıradan yaşamın nasıl müphem ama zorlayıcı bir "bir şey oluyor" duygusu haline gelebildiğini ya da küçük mitsel çekirdekler halinde külçeleşebildiğini; nasıl çok değerli bir ganimet gibi itinayla korunabileceğini ya da çürümeye terk edilebileceğini; nasıl soğuk, karanlık bir uçurumun kıyısına dönüşebileceğini ya da hiç beklenmedik derecede umut verici bir şeye imkân sağlayabileceğini gözden kaçırıyorlar.

Bu kitap, temsilî düşünceye ve değerlendirmeci eleştiriye telaşlı sıçrayış ânını bir müddet yavaşlatmayı ve böylece, kelimenin tam anlamıyla bizzat bize çarptıkları veya basınç uyguladıkları için büyüleyici olan, karmaşık ve belirsiz nesnelere yaklaşma yollarını bulmayı deniyor. Buradaki çabam, eninde sonunda onları "bilmek", neler olup bittiğinin derlitoplu bir hikâyesinde onları bir araya toplamak değil. Benim çabam, onların biçimine uygun bazı hitap biçimleri tasarlamak; onları içinde yaşanabilir ve canlı kılan yoğunluk ve dokunun bir kısmını da tatbik ederek, sıradan duygulanımlar hakkında söyleyecek

bir şey bulmaktır. Bu da bir dizi tekillikler arasında nevi şahsına münhasır bir bağlantılar haritası çıkarmak demektir.[7] Bu, bir kitabın iç bünyesinde varılacak dört başı mamur bir neticeyi veya berraklığı aramak ya da muazzam bir göstergeler akınını tatminkâr bir sona yöneltmeye çalışmak yerine, daima dış dünyaya, yaşam formları şu içinde bulunduğumuz anda oluşan ve çözülen bir sıradan dünyaya işaret etmek demektir. Bu kitapta, analiz için bir temas bölgesi yaratmaya çabalıyorum.

Bu kitabı yazmak, basınç noktaları ile dikkat ve bağlanma biçimlerine gösterilen yakın bir etnografik dikkat aracılığıyla, sıradan yaşamın yoğunluklarına yaklaşma çabası oldu; mütemadi, çoğunlukla da çıldırtıcı bir çabaydı bu. *Sıradan Duygulanımlar*, kitabın seyrini bir güzergâhlar, bağlantılar ve kopuşlar yumağına doğru çeken, birbiriyle alakasız sahnelerin yığıntısı şeklinde yazıldı. Her sahnede, o sahne tarafından tetiklenen duygulanımların belirginleştirdiği bir açıdan bakılarak, sıradan yaşama yaklaşım yenibaştan oluşturuluyor. Ve her sahne, bir şey –ilgilenilmesi gereken bir şey– oluyor duygusunu sergileyen birer teğet oluşturuyor. Sıradan duygulanımlar perspektifinden bakınca, düşünce yamalı ve cismanidir. Büyülü neticeler bulmaz, hatta bunu aramaz bile; belki de yalnızca neler olup bittiğini tahayyül etmeye çalışmakla fazlasıyla meşgul olduğu için.

Teorik kategorilerle gerçek dünya arasındaki bağları özenle teşhir eden güvenilir bir rehber olarak yazmıyorum; daha ziyade bir çarpışma, merak ve karşılaşma noktası olarak yazıyorum. Bu yazar kimliği ile basit bir mevcudiyetin gündüz düşü halinde zuhur eden bir tür özne arasındaki farkı belli etmek için kendime "kadın" diyorum. "Kadın", bir özne pozisyonu ya da kesin bir şeyin

---

[7] Bağlantılar kurmak için elverişli analiz yöntemi hakkındaki tartışma için bkz. John Rajchman, *The Deuleuze Connections* {Deuleuze Bağlantıları}, MIT Press, Cambridge, Mass. 2000, s. 4-13.

sıcak takibindeki bir toplumsal aktör değil, daha ziyade bir temas noktası; o yalnızca seyrediyor, tahayyül ediyor, hissediyor, heyecanlanıyor, takdim ediyor; kesin ve nihai bir gerçeği değil de, belli bir sahnenin sunabileceklerine karşı hassasiyetini bileme çabası sırasında gözüne çarpan bazı olasılıkları (ve tehditleri) ifade ediyor.

Sıradan duygulanımlar perspektifinden bakınca, anlatı ve kimlik gibi şeyler, birbiriyle alakasız ve devingen unsurlardan oluşan kuvvetli fakat muvakkat terkipler haline gelirler: Seyretme ve bir olayın serimlenmesini bekleme edimlerinden, sahnelerin ayrıntılarından, bir şeyin başka bir şeye yol açtığı tuhaf ya da tahmin edilebilir gelişmelerden, mola veren natürmort hayattan, ağır ağır salınan rezonanslardan, göstergelerin akın ettikleri ve röleler oluşturdukları hatlardan, içkin deneyimin katmanlaşmasından, huzur veya ilahi kurtuluş ya da intikam hayallerinden oluşan birer terkipten ibaret olurlar. Güç ve anlam biçimleri tekilliklerin içine yuvalanmış devreler haline gelir. Birbiriyle alakasız sahneler aracılığıyla takip edilmeleri gerekir. Bir araya gelip hikâyeler veya ben'ler diyebileceğimiz şeylere dönüşebilirler. Öte yandan, bir müddet kendilerini içinde bulabilecekleri herhangi bir bütün ya da akın eden göstergeler rölesi ne olursa olsun dağınık, yüzergezer ve yeni terkipler oluşturmaya hazır bir halde de kalabilir ya da yeniden böyle olabilirler.

Walter Benjamin'in 1999 tarihinde basılan *Pasajlar*'ı bu tür düşünmeye bir örnektir: Benjamin'in, düşünümün göçebe patikalarında, cisimlerde titreşmeyi sürdüren rüya âlemlerinin izini sürüşü; gevşek bir yığıntı halinde bir araya getirilen buluntu fragmanlara ve enstantanelere başlık yazma usulü; düşünme ediminin, nesnesi olan konulardan etkilenmek için onlara iyice sokuluşu...

Roland Barthes'ın *S/Z* ve *Bir Aşk Söyleminden Parçalar* adlı çalışmaları da bu kitaba birer örnektir: Barthes'ın hareketlere, zevklere ve dilin ve şeylerin şiirselliğine olan hassasiyeti; anlamlandırma biçimlerinin kapsamlı, indir-

genemez doğasını kavrayışı; şeyleri oluşturan fragmanlara gösterdiği ilgi; onun *punctum* –bakan kişiyle doğrudan temas kuran, onu yaralayan, ona şahsen dokunan ayrıntı– nosyonu...

Leslie Stern'ün *The Smoking Book* {Sigara İçen Kitap} adlı eseri, sadece sigara içmekten bahisle birbirine bağlanan bir kurgusal-eleştirel kısa hikâyeler silsilesini bir araya getiriyor; böylece teoriyi, karşılaşılan durumların içine gömüyor. Sonuçta ortaya çıkan, incecik tek bir bağlantı hattıyla belirli anları ve arzu durumlarını birbirine bağlayan bir titreşimler yığını oluyor. Kitap, insanı çoğu meçhul tellerle dokunmuş kesif bir örgü halinde cisimleşen bir dünya hissiyle baş başa bırakıyor.

Michael Taussig'in *My Cocaine Museum'u* {Kokain Müzem} ile *The Magic of State'i* {Devletin Büyüsü} ve Alfonso Lingis'in *Dangerous Emotions*'ı {Tehlikeli Duygular} ile *Foreign Bodies*'i de {Yabancı Bedenler} devrelerin, dalgalanmaların ve sansasyonların yoğunluğunu sunabilmek üzere girişilen kurgusal-eleştirel çabalar açısından elinizdeki kitap için birer örnek işlevi gördü.

D. J. Waldie'nin *Holy Land: A Suburban Memoir*'ı {Kutsal Topraklar: Bir Banliyö Günlüğü}, 1950'lerde "dünyanın en büyük" semti olarak bir çırpıda inşa ediliveren Kaliforniya'daki Lakewood bölgesinin gerçeküstü biçimde gerçekçi bir vakayinamesidir. Waldie'nin günlüğü, tıpkı bir semt şebekesi gibi, kişisel anlatılar, memleket söylenceleri ve gayrimenkul gelişimindeki bazı anların minik parçalarından oluşur ve bu parçaların hepsi tekil ama yaygın bir sıradanlık biçiminin harcıyla bir arada tutulur.

David Searcy'inin *Ordinary Horror*'ı {Sıradan Dehşet} gündelik görüntülerden ve durumlardan neşet eden fanteziye olan merakı muhteşem bir şekilde sunar. Ayrıca, Edward Jones'un *The Known World*'ü {Malum Dünya}, Ian McEwans'ın *Atonement*'ı {Kefaret} ya da Khaled Hosseini'nin *The Kite Runner*'ı {Uçurtma Avcısı} gibi daha birçok roman, tedirgin hassasiyetlerle doygun bir dünya-

nın sahnelerini sergilerler.

Son olarak, Lauren Berlant'ın şimdiki zamanın duygulanımları üzerine düşünme ve yazma kalıbı, elinizdeki kitap için doğrudan bir ilham ve feraset kaynağı olmuştur. Berlant'ın çalışmalarında, akademik kavram yepyeni ve ümit veren bir şey haline gelir. Berlant'ın yazılarının, yoğun ve karmaşık duygulanımsal hassasiyetine nakşedilmiş olan "tutarsız", "oransız", "manzara", "bağlanma", "samimiyet", "tükenmişlik", "huzur ya da basit bir hayata duyulan yaşanılamaz ama canlandırıcı arzular" gibi kavramları, beni bu kitaptaki sahnelere defalarca dönüp yeniden düşünmeye sevk etti.

KÖPEK GÜNLERİ[8]

Yıllar var ki seyredip duruyoruz.

Soğuk bir banliyö sokağında kıvılcımlar saçan kopmuş bir elektrik teli gibi bir şey ansızın görüntüye giriverir. Kararsız çırpınışları sizi olduğunuz yere mıhlayabilir ve gözünüzü dikip öylece ona bakabilirsiniz. Ya da onu alelacele kenara itip planladığınız gibi sabah yürüyüşünüzü tamamlayabilir, o şeye yan gözle bakıp köpek parkına doğru yolunuza devam edebilirsiniz.

Parkta konuşmalar ve adeta aküsü doldurulmuşçasına deli gibi oraya buraya koşuşturan köpekler vardır.

Ansızın görüntüye girip çıkıveren o şey gerçektir.

Hüsnükuruntudur.

Köpekler huzursuz kıpırdanışlarla bölük pörçük uyurlar. Kötü bir sürprizle karşılaşmış gibi tek kaşlarını kaldırıp tek gözle etrafa bir bakış fırlatırlar. Durduk yerde başlarını bacaklarının altına koyup sinerler ve gecenin

[8] "The dog days" esasen "aşırı sıcak ve nemli günler" anlamına gelen bir deyimdir. Burada kelimeler birinci anlamlarında kullanılmış olmakla beraber, bu deyimin çağrışımlarının da akla gelmesi amaçlanmış olabilir —*çev. notu.*

sessizliğinde banyo penceresini tırmalayan ağaç dallarının sesini duyunca inlemeye başlarlar. Ama basit, güven tazeleyen bir bakış veya kulaklarına fısıldanan bir sevgi sözcüğü, başlarına kondurulan bir öpücük ya da yanlarından geçen bir kuyruğun gözlerine ilişmesiyle, som bir keyif içinde bacaklarını gererek yeniden uykuya dalarlar.

SIRADAN ZAMANDA İŞLEMEK

Gündelik yaşam, birden kabaran duygulanımlar, maruz kalınan ya da kıl payı kaçınılabilen darbeler düzeyinde yaşanan bir hayattır. Sahip olduğumuz her şeydir. Ama şeylerin seyrinde hayali kurulan bir dizi küçük şeyler halinde çoğalabilir de.

İhtiyatlı olabilir ve heyecanlanabilir.

Kirayı veya evin tadilat masrafını denkleştirmeye çalışmanın, darmaduman olup toparlanmanın (ya da toparlanamamanın), aşkı aramanın (ya da aramamanın), bir işe kalkışmanın ya da başımıza açtığımız bir beladan kurtulmaya çalışmanın, alışveriş yapmanın, umut beslemenin, arzu etmenin, pişman olmanın ayrıntılarıyla; dışlanmanın ve dahil edilmenin, kendi ve başkasının, doğru ve yanlışın, burada ve orada olmanın tüm işkenceleriyle doludur hayat.

Sıradan yaşam, yoğunlukları kayda geçirir; düzenli, fasılalı, acilen ya da hafiften omuz silkerek.

Başkasının bahçesindeki güzelim çiçek tarhlarından bize göz kırpan basit yaşamı arzularız. Diğer sürücülere ateş püskürüp orta parmağımızı gösteririz; metroda ya da sokakta rastladığımız tuhaf ya da enfes tipleri baştan aşağıya süzeriz. Her gece uykuya dalmadan önce manşetlere bir göz atar, sürükleyici romanlardan ya da ağırbaşlı anı kitaplarından birkaç sayfa okuruz. Her defasında bazı keyiflerin veya takıntıların içinde kaybolarak ya da düpedüz bir anlamsızlık noktasına varıncaya dek, tüm öğleden sonramızı kızaran hamburgerleri tersyüz et-

mekle ya da form doldurmakla geçirirken saatlerce vakit harcarız.

Dikkatimiz dağılır gider, bin bir türlü şeye çekilip durur. Ama bu daimi çekim, aynı zamanda onu uyanık kılar, "hazır ol"da tutar. Sersem sepelek olmuş ama hassaslaşmıştır.

Şansımız yaver gidiyorsa meşgulüzdür.

Bazıları için gündelik yaşam, bir şey olana dek yuvarlanıp gitme, sonra yeniden yuvarlanıp gidişe dönme sürecidir.

Bazıları içinse tek bir yanlış hamle yeter de artar bile.

Endişeler karanlıkta bedenleri sarmalar.

İnsanlar televizyondaki gündüz programlarını seyrederek dibe vurur.

Futbol antrenmanlarını iş saatlerine göre ayarlayabilmek ya da oturma odasında kendini içkiye vurup sessiz sedasız öldürmekle meşgul bir kocayla başa çıkabilmek için, adeta kat kat yükselen bir yapı iskelesi kurarcasına ajandalar tutulur.

Geçinip gitmeyi, hayatımızın rayına oturmasını ya da tamamen rayından çıkmasını, harbi olmayı, fark atmayı, sistemi yenmeyi, kendimiz olmayı, çekip gitmeyi hayal ederiz.

Ama önce ya darbeyi yeriz ya da atlatırız.

ALELÂDE KÜÇÜK BİR KAZA

Toplumsallıkları, kimlikleri, hayal âlemlerini, bedensel durumları ve her çeşit kamusal hissiyatı doğuran şey, sahneler ve olaylarla ilgilenme kipleridir.

Bunların hiçbiri basitçe "kötü" ya da "iyi" değildir; ama her zaman, ve öncelikle, hem güçlü hem de karmaşıktır.

Kadın, Batı Teksas'taki küçük bir kasabanın kafesinde oturmaktadır. Burası, çiftçilerin takılıp tohum fiyatlarından ve gübreden bahsettiği, kasabadan geçen

yabancılara makbul birer eğlence olarak kucak açan bir yer. Güneş batmaktadır. Kadın taze taze öldürülmüş sığır etinden bifteğiyle kumpirini yarıladığı sırada motosikletçi bir çift topallayarak içeri girer. Gidip bir masaya otururlarken tüm gözler onlara çevrilir. Saçları başları darmadağınık, giysileri kırış kırış, yırtık pırtıktır. Şaşkın şaşkın bakan gözlerini boşluğa dikip iştahla konuşurlar. Kadın dışarı çıkmak üzere masalarının yanından geçerken, başlarını kaldırıp ona, batı yoluna gidip gitmediğini ve motosiklet parçalarına bakıp bakamayacağını sorarlar. Kasabaya gelirken bir geyiğe çarptıklarını ve motosikletlerinin hurdahaş olduğunu söylerler. Ama geyiğin durumu daha vahim, diye de eklerler.

Kafede her şey durur. Tüm gözler ve kulaklar, motosikletçilerin bedenlerinde hâlâ titreşmekte olan çarpışmanın sezisine odaklanır. Derken, insanlar yavaş yavaş, tadını çıkara çıkara oturdukları masalardan söz konusu çifte sorular yöneltmeye, ayrıntıları devşirmeye başlar. Önce sadece en basitinden ne olduğunu öğrenme isteği vardır. Ama sohbet bir kez açıldı mı, bir hikâyeler ve toplumsal manevralar çalılığı halinde genişler. Batı yolunun o noktasında meydana gelen başka çarpışmalardan ve tuhaf olaylardan bahsedilir. Kafenin bir ucundakilerle diğer ucundakiler arasında bakışmalar olur. Yüzlerde hınzır tasdik tebessümleri belirir. Küçük spekülasyon tohumları filizlenmeye başlar. Kafedeki sahne sıradan bir ilham ve deney labirenti haline gelir.

Sanki olayın tekilliği her şeyi silkelemiş, şahsi dertlerin ve toplumsal kalıpların yükünü hafifletmiştir. Sanki herkes böyle bir şeyin olmasını beklemiş gibidir. Salonda bir nevi "biz" inkişâf eder ve toplumsal olana gizil bir potansiyellik gücü yüklenir.

Kadın kafeden ayrılırken, gelecek günlerde insanların batı yolunda seyahat ederken motosiklet parçaları görmek için gözlerini dört açacağını ve daha çok konuşmalar olacağını tahayyül eder. Olayın etrafında gelişen sohbet-

ler, geyik nüfusundaki patlama ya da kasksız motosiklet sürmeyi yasallaştıran yeni kanun gibi bahislerle dallanıp budaklanacaktır. Far ışığına takılıp yolun ortasında kalakalmış bir geyiğe son hızla çarpınca motosikletin hangi parçalarının dağılacağı ya da kimin iyi bir tamirci olduğu ve kimin saçmaladığı konularında da konuşmalar olabilir. Ya da sohbet, uzun bir yola çıkma veya yaralı bir halde çölü sağ salim geçebilme imgesine veyahut da özgürlük, kader ve cüretkârlık gibi soyut ilkelere sapabilir.

Ama söz konusu küçük kaza şu veya bu şekilde bir tepki vermeye mecbur bırakacaktır. İnsanların hayatlarının rotalarını biraz olsun başka bir yöne saptıracak; seyirlerini bir dakikalığına veya bir günlüğüne bizzat değiştirerek bu rotaları değiştirecektir.

Bu tesadüfi olay, şeylere bir çatışma veya gündüz düşü katmanı ekleyebilir. Geçmişe gömülü ukdeleri eşeleyip ortaya çıkarmaya veya eskiden alınmış dersleri yoklamaya sevk edebilir. Şans ve şanssızlık, yasalar ve özgürlükler, çılgınlık ve sağduyu arasında basit seçimler yapmaya ya da polemiklere girmeye mecbur etmek suretiyle duyuları hizaya getirebilir. Ama en azından şimdilik ve biraz da gelecekte tüm bu konuşmalar güçlerini, hem bedenlerde hem de sahnelerde ve toplumsallık biçimlerinde gizliden gizliye titreşen olayın kendisinden alacaktır.

Ve bir şey olsun diye bekleyerek etrafı seyretme alışkanlığı giderek pekişecektir.

ANTENLERİ AÇIK TUTMAK

Sıradan yaşam, antenleri her an bir yerlerdeki küçük bir şeye ayarlanmış bir devredir.

Mümkün veya tehditkâr olanla uğraşma kipidir sıradan yaşam; şeylerdeki titreşimleri biriktirir.

Benlik, toplumsal aktör, yuva, hayat gibi klişeler arasından akar durur.

Bir rüya şeklinde fırlayıverir. Ya da bir rayından çıkı-

şın ortasında boy gösterir. Ya da basit bir mola sırasında.

Olmadık bir hayalin peşinden koşabilir ya da yorulup, pili akmış gibi ağır aksak ilerleyebilir.

Kimlik ve arzunun küçük dünyalarında ortak bir mecraya akabilir.

Tehlikeye davetiye çıkarabilir.

Ya da sizi yolun ortasında öylece bırakıp dağılıverir.

DEVRE SORUNU

Kadın dağlardaki bir yeri ziyaret ediyor. Burası acınası bir yoksulluğun ve leş kokusu gibi havayı ağırlaştıran çok güçlü stereotiplerin kol gezdiği bir yer. Buradan geçen yabancıların şaşkınlıktan ağızları bir karış açık kalır ve hemen arabalarının kapılarını sıkı sıkıya kilitlerler.

Şu anda Bobby, Whitaker ailesi için çok endişeleniyor; çünkü şehirli zengin çocuklarıyla başları derde girmiş.

Whitakerlar vahşi görünümlü insanlar. Herkes onları dağlı stereotipinin ete kemiğe bürünmüş hali diye parmakla gösterir. Kadın onlarla tanıştığı zamanı hatırlar. Yıllar önceydi. Fakir fukaraya hizmet veren yerel sağlık ocağından bir doktorla birlikte avuç içi kadar kulübelerine ev ziyaretine gitmişti. Bayan Whitaker'ın damar tıkanıklığına bağlı kalp rahatsızlığı vardı. İyice arkaya yatırdığı eprimiş bir televizyon koltuğunda şişmiş ayak bilekleriyle uzanıyordu. Bu arada dört-beş dilsiz delikanlı kulübeye girip çıkıyor, birtakım jestler yaparak hikâye gibi bir şey anlatıyorlardı. Daha küçük üç-dört çocuk yerdeki şiltenin üzerine oturmuş, meraklı meraklı gülümsüyordu.

Sonra anne öldü. Birkaç ay sonra baba, başına eski bir kovboy şapkası taktı, sırtına da payetlerle süslü kırmızılı sarılı güzel saten gömleğini geçirip çekti gitti, kayıplara karıştı. Ailenin büyük kızı Mary Jo diğerlerine bakabiliyordu. Devletin engellilere verdiği yardım çekini bozduruyor ve her gün dağın eteğindeki küçük bakkala

gidip sosis, Ding Dong top kekleri, kahve ve kutu kutu yoğunlaştırılmış tatlı süt alıyordu.

Yıllardır komşular onlara yiyecek ve giysi veriyor, onları hastaneye taşıyor ve devlet tarafından sosyal kurumlara dağıtılıp birbirlerinden ayrılmasınlar diye mücadele veriyorlar. Birinin bir zaman onlara bağışlamış olduğu karavan durduğu yerde çürüyüp dağılmaya yüz tutmuş. Hurda arabalar üst üste yığılıp bir tepecik oluşturmuş ve Whitaker oğlanları artık birer yetişkin erkek olmuş. İçlerinden bazıları kendilerine, ancak alet edevat barakası boyutundaki minik kulübeler inşa etmişler. Daracık toprak yolun kıyısındaki kulübelerinin önünden arabayla geçerken, bahçelerinde donmuş gibi kımıltısız dikilip sizin geçip gidişinizi seyreden erkek ve kadınlar görürsünüz. Siz el sallarsanız onlar da gülümseyip size el sallarlar. El sallamazsanız, taşlaşmış gibi orada öylece durup size bakakalırlar.

Whitaker kadınlarından ikisi yakınlardaki Tommy Creek Hür İrade-Ümit Baptist Kilisesi'ne gidiyorlar. Anlaşılmaz bir dilde dua etmek alışılagelmiş bir şey olmasına karşın, diğerlerinin anlamadığı bir dilde tanıklık ediyorlar. Bu dilin tanrısal olanla arasında özel bir bağ var gibi görünüyor.

Sorun, kasabadan gelen konuk bir rahibin Tommy Creek Kilisesi'ne giderken Whitakerları fark edip, geri döndüğünde kendi cemaatine onlardan bahsetmesiyle ortaya çıkmış. Bir kilise heyeti onlara yiyecek ve giysi getirmiş. Bobby'nin dediğine göre, burada buldukları şeyin önemli olduğunu düşünmüş olmalılar ki, Noel'de bir kamerayla gelip, kasabadaki kilise cemaatine göstermek üzere onları videoya çekmişler. Kilisedeki bir grup delikanlı görüntülerin etkisinde kalıp bir gece yarısı Whitakerların yerine sökün etmiş. Onları dışarı çıkarmak için kulübelerini taşa tutmuşlar. Birkaç hafta sonra tekrar geldiklerinde, bu kez Whitaker erkekleri silahlarını göstererek delikanlıların karşısına dikilmiş. Bobby, zengin

çocuklarının bir dahaki sefere silahla gelip ateş edeceğinden korkuyor.

Gençlerin, akıl ve mantıkla değil de bedenle ve duyguyla anlaşılan video görüntüleriyle karşılaşması, gittikçe kızışan bir alışverişi alevlendirir. Bir ana-akımın palazlanmakta olan genç vücutları, çarpıcı bir görüntüyü körlemesine kaydeden bir video kasetinde, daha yakından bakmaya mecbur eden bir ötekilikle karşı karşıya kalır. Temsiller düzeni, yerini, daha şiddetli bir duygulanımsal temasa bırakır.

Kasabalı gençler Whitakerları dışarı çağırırken, kendi özgüvenli kuvvetlerinin bir sahnesine doğru coşup taşar. Whitakerlar tehdit karşısında paylarına düşeni öğrenirler: Uykulu gözlerini kamaştıran far ışıkları ve kulaklarında patlayan düşmanca haykırışlar.

KISA DEVRE

Kadının ağabeyi 20 küsur yıl işçi olarak çalıştığı General Electrics'te ustabaşı olur. Ona verilen ilk iş, başka adamların işine son vermektir. Hem de yirmi-otuz yıldır orada çalışan adamların. Korkunç bir şey (ağabey bir hikâye anlatıcısıdır). İşten çıkarılan adamlardan biri ofisinde kalp krizi geçirir, o da ambulans çağırır. Bunalım nöbeti ve ajitasyon geçirenler için terapist bulur. Karısı evden attıktan sonra intihara kalkışan bir başkasını da kurtarması gerekir.

Kadının ağabeyinin hikâyeleri insanın kanını dondurur ve hiçbirinin bir sonu yoktur. Sizi öylece boşlukta asılı bırakırlar.

Sağlık sigortası ve iş güvenliği bütçelerindeki kısıntılar yüzünden greve gidilir. Ağabey ve diğer ustabaşları grev gözcüsü hattını geçmek zorunda kalırlar. Korkunç bir şey. Ağabey eskiden sendikanın işyeri temsilcisiydi. Sendikada konuşmalar yapmıştı. Şimdi işler çirkinleşiyor. Güçlü ve acıtan bir şey içini yalayıp geçer.

Kısa bir süre sonra ülke çapında bir günlük grev çağrısı yapılır. Ağabey ve diğer ustabaşılarından bazıları müdüriyete gider. Grev gözcüsü hattını geçip fabrikaya girmekten hoşnut olmadıklarını söylerler. Bir günlük izin alabileceklerdir. Şansları vardır ki, grev sadece bir gün sürecektir.

Onlar emir-komuta zincirindeki zayıf halkadır. Güçlü, cesur ve korkmuş adamlar... Ne yapıp yapamayacaklarını hatırlatan bir duvara çarparlar. Onlar bir akımdaki kısa devredir. Şanslı insanlardır.

SIRADANIN POLİTİKASI

Sıradan duygulanımların politikası, bir polisin bir adamı sırf siyah olduğu ve karanlık bir kapı eşiğinde elinde bir şeyle durduğu için öldürmeye karar verdiği saliseden, birinin bir başkasına görür görmez âşık olduğu âna kadar herhangi bir şey olabilir. Elbette ki, farklılıklar önemlidir. Akımdaki herhangi bir kabarmanın politikası, bu kabarmanın nereye varabileceğine bağlıdır. Neler olup biteceğine, nasıl ve kimlerin elinde kendini sergileyeceğine bağlıdır.

İdeolojiler vuku bulur. Güç yerini buluverir. Yapılar iyice pekişir. Kimlikler meydana gelir. Bilme biçimleri, göz açıp kapayıncaya kadar alışkanlık halini alır. Fakat şeyleri, içinde yaşanacak ve canlı *bir* şey kılacak olan, sıradan duygulanımlardır. Politika, şeylerin canlı meskenlerinde başlar; genellikle ütopik ya da distopik olarak nitelendirilen olağandışı durumlarda, nehir aşağı süzülüp giden düş veya kâbus gemilerinde değil. Şeylerin gücü hakkında düşünmenin ilk adımı; neyin bir olay, bir hareket, bir etki, bir tepki verme sebebi sayıldığına dair açık uçlu soruyu sormaktır. Dünyayla temasta olmanın/hissetmenin (ya da olmamanın/hissetmemenin) bir politikası vardır. Tıpkı, paylaşılan (ya da paylaşılmayan) etkilerin, kaygılanarak veya planlar kurarak harcanan (ya da harcanmayan) enerjilerin, sirayet eden duygulanımların ve her türlü has-

sasiyet ve bağlanma biçimlerinin de birer politikası olduğu gibi. Seyretme ve bir şeyin olmasını bekleme âdetlerinin ve toplumsal aktör biçimlerinin de politikası vardır; iradenin yalınkat kullanımı denen serabın bazı durumlarda elde sallanan bir bayrak olurken, başka bazı durumlarda bastığı dalı kesen zalim bir çöküş olabileceğinin de politikası vardır (örneğin, şipşak köşeyi dönme –sonunda özgürlüğe kavuşma– hayallerine kapılan bir züğürdün, kendini hapiste bulması durumu gibi). Farkın kendisinin de politikası vardır; tehlike farkı, alışkanlık ve ölgün rutinlerin farkı, önem arz eden her şeyin farkı...

TEPKİ VERME İHTİYACI

Sağlam, esnek tepki verme ihtiyacı yüklü bir alışkanlık haline geldi.

Kadın için bu, çok erken başladı. Çünkü o bir kız çocuğuydu. Çünkü ailesi, tüm aileler gibi dış kabuğunu, dramlar ve parlak sahnelerle, capcanlı karakterlerle dolu küçük saydam masallardan oluşturmuştu. Çünkü hikâye anlatıcıları herkesin başına gelenleri –nasıl bir sona duçar olduklarını– çok yakından takip ederdi (tabii ki bu sonlar asla iyi olmazdı).

Toplumsal ve doğal dünyalar, maruz kalınan darbelerin ana hatları aracılığıyla görülebilirdi.

Kadının ailesindeki hikâye anlatıcıları tüm o hikâyeleri marazi biçimde dillerine dolayıp bir feleğin sillesini yemiş olma halini, elle tutulur bir tepkiyi kelimenin tam anlamıyla tescil ediyorlardı.

FRAGMANLAR

Son zamanlarda kadının çocukluğu, güzellik şokları veya güzel şoklar halinde ona geri geliyor.

Anaokulundaki sınıf arkadaşlarıyla birlikte, elle-

rinde sarı tüylü civcivlerle dolu birer kutu taşıyarak Woolworth's süpermarketinden dönüşünü hatırlıyor. Annesinin bahçesinde dimdik duran lalelerin görüntüsü, kimsenin görmediği bir anda yerden kapılıp bir avuç toprakla birlikte mideye indirilen sokakta bulunmuş ahududu ve ekşi reventin tadıyla birleşiyor.

Şık bir siyah elbise giymiş ve kırmızı ruj sürmüş annesinin gezmeye gitmek için hazırlandığı sahne, yan komşunun oğlunun kayalıktan düşüp onun gözleri önünde betona çarptığında yüzünden fışkıran kanın parıl parıl parladığı sahneye bağlanıyor. Bu sahne de günler sonra kadının babasıyla başka birkaç adam o kayalığı parça parça ederlerken hissettiği sarsıntının ritmine bağlanıyor. Birinin toprağa her kazma vuruşunda sanki dönüştürücü bir darbeyle büfedeki kadehler sallanıyor.

Erkek kardeşinin, evlerini kucaklayan sıra sıra çam ağaçlarının olduğu yerde kamburunu çıkarıp bir şeyin üzerine eğildiği hayaletimsi bir sahneyi hatırlıyor. Kadın okula giderken kardeşinin yanından geçiyor; öğle yemeği tatilinde eve dönerken, alevler içindeki evlerinin görüntüsüyle yanıp sönen kırmızı ışıklı itfaiye arabalarıyla dolu garaj yolunun görüntüsü aklına geliyor. "Kibritle oynanmaz" ibaresi devasa beyaz bulut harfleriyle mavi gökyüzüne yazılmış adeta.

Ya da anneannesi, dedesi, babaannesi ve büyükbabasının onları ziyarete geldiği ve kocaman, geniş bir arabanın içinde o hain garaj yolunda süzüldükleri günü görüyor. Tekerlekler buz tutmuş yolda kayıyor ve o kocaman araba yalpalayarak uçurumun kıyısına kadar gidip havada asılı kalakalıyor. Kadın imdat diye bağırarak koşarken arka koltuktaki beyaz başlar kımıltısız duruyor.

Sahanlıktaki süt teslimat kapısına sıkışan parmaklarını hatırlıyor; kilerde yaban tavşanlarının cirit attığı sırrını ifşa etmemek telaşıyla kapıldığı panikte çığlıkları boğuluyor.

Pazar günü çıkılan araba gezintileri, arka koltukta

yapış yapış parmaklardan damlayan külahta dondurma demek; bebeğin külahının sessizce araklanması, tombul yanaklardan süzülen sessiz gözyaşları demek. Ablalarla ağabeylerin arasında, ön koltuktakilere bir şey çaktırmamak konusunda zımni bir anlaşma var.

Savaş Gazileri Derneği'nin salonundaki rüya gibi bir müsamereyi yeniden yaşıyor. Ablası her yanı tıngırdayan kutularla kaplı bir "kankan" kız olmuş. Kendisi ise, bir "balon kız" rolünde; salon kahkahadan kırılırken, "Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot Bikini" {Mini Mini Sarı Puantiyeli Bikini} şarkısını söyleyerek, havada süzülen plastik küreler içinde dans ediyor.

Daha sonraları, anneannesinin kahvaltı sofrasında diken üstünde geçirilen cumartesi sabahları hayalinde canlanıyor; annesiyle teyzeleri güya basitçe akraba bağlarını ve dışarıya gelin gidenlerin soyadlarını hatırlarken akıllarına gelen canlı kanlı hikâyeler –alkolizm, kaza, şiddet ve kanser hikâyeleri– anlatırken nasıl da huzursuz olurdu.

Annesiyle beraber kımıltısız sahnelerin ya da gammaz bir ayrıntının –okuma koltuğunun yanındaki bir abajur veya duvardaki bir biblo rafı, ters dönmüş bir sandalye– rüyamsı görüntülerini yakalamak için geniş salon pencerelerinden ev içlerine kaçamak bakışlar fırlattıkları akşam yürüyüşlerini hatırlıyor.

Öylesine durağandı ki o görüntüler, tıpkı bir kartpostal gibiydi.

NATÜRMORT

Fotogram, bir sükünet durumu, aksiyon içindeki bir rehavettir. Ama aynı zamanda, ormana gizlenmiş bir makinedir de; yavaş bir yoğunlaşma süreciyle üzüm suyunu damıtarak şarap haline getiren bir makine.[9]

---

[9] İngilizcede "still" kelimesi, hem "fotogram" hem de "damıtma

Resim sanatında natürmort, cansız nesnelerin (meyve, çiçek, kâse) duyusal güzelliklerini, boya dokuları ve arzuyla yüklü mahrem bir sahnede dondurarak, onların canlılığını zapteden bir tarzdır.

Hitchcock sinemada fotogramın ustasıydı. Hareket eden kameranın bir kapıya veya bir telefona odaklanmak üzere öylesine duraklaması, güçlü bir gerilim yaratabilirdi.

Sıradan yaşam da şarjını, akışın ve dinişin ritminden çekip doldurur. Natürmort, sıradan yaşamın anlamını vurgulayan noktalama işareti gibidir: Bir partiden sonra her yanına kurdeleler ve şarap kadehleri saçılmış bir salon; göl kenarında geçirilen harika (veya o kadar da harika olmayan) bir günün bitiminde arabanın arka koltuğunda uyuklayan çocuklar ya da köpekler; dağlarda yapılan bir yürüyüşten sonra gösterge panelinin üstüne bırakılıvermiş çalı çırpı ve taş koleksiyonları; dolaptaki bir kutuya tıkıştırılmış eski aşk mektupları; yalpa vurarak apansız görüş alanına giriveren aşağılanma veya şok anları; tuhaf bir maraza yakalandığınızda uzayıp giden tuhaf anlar; sıradan bilinci çekiştirip duran ama nadiren tümüyle kadraja giren deneyim fragmanları...

Natürmort, titreşimli devinimlerle veya rezonansla dolu bir durağanlık halidir. Bir kategorinin veya güzergâhın istikrarındaki bir ürperti olan natürmort, sıradan yaşama kendini serimleme gücü yükler.

Anlatının bir anlık askıya alınışından doğan yoğunluktur ya da benlik, özne, yuva, hayat dediğimiz projelerdeki küçük bir arızadır. Veyahut da öylece durmaktır.

Natürmort sıradan yaşamdan fırlayıverince, bir şok veya alarm zili şeklinde gelebilir. Ya da halis bir haz sahnesi, yani düşüncenin ve duygunun isimsiz bir yoğunlaşması olabilir. Ya da dünyadaki tüm şiddetin, eşitsizliğin ve sıradan şeylerin âşikar kisvesine bürünmüş bir halde cereyan eden toplumsal deliliğin bir tanığı olabilir. Uyuş-

---

makinesi" anlamına gelmektedir —*çev. notu.*

turan rutinlerden ve her türlü öz-yıkımcı ayakta kalma stratejilerinden bir kaçış olabilir.

Benliği, bir dakikalığına bile olsa, düşlem sahnesine dönüştürebilir.

GÜNDÜZ GEZİNTİLERİ

Bir zamanlar iki kadın gündüz gezintilerine çıkardı; çeşitli iyi korunmuşluk ve solmuş güzellik mertebelerindeki Teksas kasabalarında aylak aylak dolaşırlardı. Artık hediyelik eşya dükkânlarını ve mahalli seçim kampanyası merkezlerini barındıran, on dokuzuncu yüzyıldan kalma, süslemeli kesme taştan yapılmış Alman binalarıyla çevrili kasaba meydanlarından geçerlerdi. Üstü tepeleme krem şanti ve tereyağlı krema kaplı pastalar sunan ve garson kızın pastalardaki malzemeleri yumuşacık, sevecen ayrıntılarla sıraladığı kafe gibi hazineleri tesadüfen keşfederlerdi. Ya da gür saçlı bir kadının, gür aksanıyla, geçen akşamki müzayedede yok pahasına giden eski gardıropları ve yaldızlı kuş kafeslerini tasvir ettiği bir antikacı dükkânına düşerdi yolları. Böyle yerlere dört bir yandan insanların akın ettiğini ve kolları dolu döndüğünü görürlerdi.

Bir keresinde iki kadın umumi tuvaletin yerini sormak için küçük bir karakola girmişti. Balık tutma hakkında koyu bir sohbete dalmış olan bir grup üniformalı erkek, kadınları görünce suspus olmuş ve uzun bir dakika boyunca onları süzmüştü. Sonra bir hanım onları kibarca bankonun arkasına götürmüştü.

Sonra, tozlu bir tepede bulunan manastırın içindeki ağlayan ikona vardı; kadınlar şapele buyur edilmeden önce kocaman bir kutunun içinden anvelop etek ve baş örtüsü seçmek zorunda kalmıştı.

Bir keresinde de, iki genç kızın eğersiz atlarının sırtında kasabaya doğru seğirtişini görmüşlerdi; kızlar külahta dondurma alırken atlarını, bir yere falan bağlamadan, öylece manifaturacı dükkânının arkasına bırakı-

vermişlerdi.

Gündüz gezintileri başka insanların da merakını celbeden bir şey olmuştu. Haftalık eğlence gazetelerinde gündüz gezintileri köşeleri vardı. Enfes domuz pirzolası yapılan muhteşem mangal yerinin ya da bir ara sokakta sıkışıp kalmış otantik Meksika lokantasının adını hatırlamak için çantaya atılan yerel seyahat rehberleri çıkmıştı. *New York Times* da "kaçamak" başlıklı haftalık bir ek yayımlamaya başlamıştı.

Oysa iki kadının aylak aylak dolaşmaları, alabildiğine mahrem ve özeldi sanki. Bu gezintilerin somut hazları ve dürtüleri –ritmi, bir natürmorta bakıp tefekküre dalmak için duraklaması– bir hayatın "içinde" olma hayalini canlı tutuyordu. Hasbelkader içinde bulundukları sahnelere dalıp dalıp giderlerdi. Eve götürmek için ufak tefek tadımlıklar toplarlardı: Çek börekleri, fıstıklı şekerlemeler, uyuyan kedi şeklinde tereyağı kapları... Yol boyunca gördükleri asma dallarıyla sarmalanmış kulübeler, içinde yaşanan bir mekânın köklü faniliği halini almıştı. Düşsel figürlere benzeyen yerel karakterler titrek siluetler gibi bir görünüp bir kaybolurdu. Kadınlar bir ihtimal ve huzur hissine kapılıp giderlerdi.

Peşinde oldukları şey, kasaba değerleri ya da namuslu yaşamlar değildi kesinlikle; onların peşinde olduğu şey daha ziyade, masalsı görüntü ve lezzetlerin sinestezik[10] ağının sahnelerle nesneleri titretişiydi. Yavanlığı ve muhtemel karanlığı geride bırakıp sıradan yaşamın süreğen titreşiminde mesken tutabiliyorlardı sanki.

Çıktıkları ganimet avından eve taşıdıkları hayalî natürmortlarda basit ama derin bir, dünyayla bağ kurma vaadi vardı.

Ve karşılaştıkları nesnelerin, görüntülerin ve olay-

[10] *Synaesthesia*: Algılanan farklı türden duyuların kendiliğinden birbirini çağrıştırması. Sesleri görmek, görülen şeyleri duymak gibi. Örneğin, belli sesleri duyunca belli renklerin akla gelmesi —*çev. notu.*

ların yüklü tekilliği, örtük şeyleri kayda değer kılmanın önemini çerçeveliyordu.

POTANSİYEL

Sıradan şeylerde saklı potansiyel, aktarım ve rölelerden oluşan bir şebekedir.

Gelip geçici ve şekilsizdir potansiyel; alakasız biçimlerin ve hayat âlemlerinin yüzeye çıkan yığıntısında bir tortu ya da rezonans halinde yaşar.

Ancak, fiziksel bir iz kadar gözle görülür de olabilir.

Potansiyellik, duyusal deneyim ve mevcudiyet hayallerinin fragmanlarında içkin olan bir şeydir. Sıradana eklemlenen bir katman veya katmanlaşma olan potansiyellik, şeylerin serimlenişinde bağlanmalar ya da duygusal yatırım sistemleri üretir.

İZLER

İnsanlar yolun bizatihi veya mecazi kıyısından kapılmış buluntu nesneler topluyorlar. Iskartaya çıkarılmış ya da bir yerlerde öylece pörsümeye terk edilmiş şeyler, adeta geçmiş düş kurma pratiklerinin birebir kalıntılarıymışçasına evlere taşınıyor.

Kapıp götürme pratiği, gerçek bir dünyaya (ya da öyle bir şeye) duyulan özlemle, tüketicinin bir cevher keşfetme veya bir şeyi kelepire kapatma hayalinin bir karışımıdır. Ve bu karışımda her çeşitten başka bir sürü şey de cereyan eder.

ŞİŞEDEKİ MEKTUP

Andrew mahallede ava çıktığı bir gün, 1914'te yaşlı bir kadının tıp fakültesine giden yeğenine yazdığı bir mektup

bulur. Şişedeki mektup misali bir şey. Nadide bir koleksiyon parçası. İnsanlar ona bakmaya, sararmış kağıdını ellerinde tutmaya bayılıyorlar.

Ayın 22'si pazar günü şafak doğduğunda hava göz kamaştıracak kadar güzeldi, ama dondurucu bir soğuk vardı Yine de ayaza aldırmadan bir arkadaşın –pastası yüz adet mumla alev alev yanan Hollanda'da doğmuş Felemenk bir kadının– doğum gününü kutlamak için dışarı çıktım. Yarım elma gönül alma kâbilinden küçük hediyem, bir doğum günü kartı ile bir kutuya koyduğum portakal çiçeklerinden oluşuyordu. O güzelim çiçek dallarını, üç yıl önce satın aldığım ve kızım Faith ile beraber kendi ellerimizle diktiğimiz iki Louisiana portakal ağacından kesmiştim. Soğuk onlara dokunmamış gibi görünüyordu. Böylece, bu ağaçların eksi 7 derecede de yaşayıp serpilebileceğini öğrenmiş oluyorum. Neyse, asırlık tatlı arkadaşımın bakıcısı olan hanım, parlak yeşil yaprakların koynundaki mis kokulu beyaz tomurcuklarla çiçeklerden minicik bir buket seçti ve yaşlı mı yaşlı hanımefendinin siyah ipek şapkasına toplu iğneyle tutturdu. Salon oldukça kalabalıktı; herkes alkış tuttu, hediyenin sahibi de meftûn oldu. Genç yaşındaki düğününden beri ilk kez portakal çiçeği buketi takıyormuş.

Umarım tüm bu gevezeliklerim, 21. yaşının âhım şâhım onuruyla taçlanmış siz majestelerini sıkmıyordur! Çalışmak zorunda olmana çok seviniyorum, zira cüzdanı dolu bir delikanlı vahim bir şekilde sakat demektir. Tanrı seni tez vakitte gerçek ve değerli başarılara kavuştursun. Çalışmanın –onurlu çalışmanın– hayatın tadı tuzu olduğuna yürekten inansam da, eğer param olsaydı cüzdanını doldururdum, inan ki doldururdum. Fakat halihazırda, nasihatten başka verecek bir şeyim yok. Şafaklarının kirlenmemesine özen göster ve hayattaki amacın için çalış.

Mektubun garip biçimde canlı retoriği onu kendi başına "bir şey" haline getiriyor; sanki mektup, geçmiş bir zamanın tüm adâbını cisimleştirmesine cisimleştirebilir-

miş ama tam manasıyla kavranamazmış gibi.

BAHÇE SATIŞI

Kadının komşusu, birtakım eşyasını bahçesinde satışa çıkaracağını gazeteye ilan vererek duyurur. Komşunun kaliteli malları vardır: Bir kanepe, meşe kitaplık ve belli başlı elektronik ev aletleri. O sabah, saat henüz 7 olmadan komşunun bahçe kapısının önünde yüz kişi toplanmıştır bile. Öteberi almayı aklına koymuş, birbirine yabancı bu insanlar kâh yarenlik edip kâh kapı açılınca içeri dalmaya en uygun yer için rekabete girerken gergin ve garip biçimde hayati bir sahne oluşur. Bekleşenler arasından bir adam herkese dağıtmak üzere kahve ve çörek almaya gider. Bir kadınla kızı, hem bahçenin en uzak köşesinde duran televizyon sehpasını hem de bir şaryoya oturtulmuş garaj yolunda bekleyen çamaşır makinesini nasıl herkeslerden önce kapabilecekleri konusunda strateji üretmekle meşguldür. Bir büyükanne bahçe satışı müdavimlerindendir. İşi nasıl azıttığını ve sonunda tüm öteberiyi sığdırabilmek için bir pikap kamyonet almak ve ikinci bir garaj yaptırmak zorunda kaldığını gülerek anlatır.

Şimdi bedenler manevra yapmaya ve hizaya girmeye başlar. Bahçe kapısı saat 8'de açılınca hepsi içeriye sökün eder. Saat 10 olmadan her şey silinip süpürülmüştür.

AÖK GÜCÜYLE ÇALIŞIR

Sıradan sahneler, bazı sırları ele verecek bir hikâye vaadiyle yoldan geçenleri baştan çıkarır.

Madde, belirsiz bir potansiyelle ve genelgeçer anlamın ağırlığıyla parlayabilir.

Kadın bir gün Kaliforniya, Irvine'deki duvarlarla ve korumalarla çevrili lüks sitelerde yürüyordur. (Böyle mahallelerde oturmaya parası yetmeyenlerin, "Çöp ku-

tuları işlemeli altlıklar üstünde duruyor ve ayrık otları bile muntazam dizilmiş askerler gibi büyüyor," dedikleri sitelerdir bunlar). Kadın bir çıkmaz sokaktaki kaldırımın kıyısına park edilmiş itfaiye arabası kırmızısı, son model bir Ford Sedan ile karşılaşır. Sürücü kapısının üstüne kocaman, eğri büğrü harflerle şöyle yazılmıştır: ADET ÖNCESİ KRİZİ GÜCÜYLE ÇALIŞIR. Göz kamaştıran bu şık araba, toplumsal alanda kıs kıs gülünen AÖK esprilerine cevap yetiştirmektedir adeta.

Kadın, arabanın seyyar bir tavır takınma sahnesi şeklinde şehirde dolaştığını hayal eder.

Ancak arabanın etrafını dolaşınca yazının olduğu taraftaki iki lastiğin de yerinde yeller estiğini görür. Araba, alelacele altına konuvermiş bir krikonun üzerine yan yatmıştır. Krikonun haline bakılırsa, ya telaşa kapılmış bir hırsız ya da çetrefilli bir sorunun ortasında canından bezmiş araba sahibi tarafından oraya bırakılmışa benzemektedir. Şimdi araba bambaşka bir şeye dönüşür. Daha karmaşık bir şeye. Sıradan yaşamın tahmin edilemez ya da tahayyül edilemez kenarına tünemiş duran araba, potansiyelin burgulu iki kutbunun ful şarjıyla dolmuştur; inebilir ya da çıkabilir, şu ya da bu şey olabilir. Angarya ile, zar zor tutunan, rutinin ve bir an parlayıp sönüveren olayın arasındaki gerilimde kıvılcımlar saçmaktadır.

İLK İZLENİMLER

Kadın bir arkadaşıyla birlikte Teksas Panhandle'dan arabayla geçmektedir. Yol boyunca uzayıp giden pamuk tarlalarının ortasında birdenbire serap misali bir otel beliriverir. Geceyi geçirmek için dururlar. Gözün alabildiği mesafede, tarlalar ve otoyollarla kuşatılmış olan söz konusu otelin dışında bir benzin istasyonu, bir de kamyon durağı vardır yalnızca.

Kadın ve arkadaşı üstü açık avludaki aile boyu ha-

vuzda yüzer. Havuz egzotik bitkilerle doludur. İkinci ve üçüncü kat balkonlarından aşağıya şelaleler gibi dökülen iki merdiven vardır. Restoranda yemek yiyen tek tük insanlar görülür. İkinci kattaki bar bomboştur. Sahne biraz donuk, biraz ölü gibidir; ortada bir acayiplik vardır. Burası henüz alışveriş merkezi kültürüne geçilmemiş bir yerde bir alışveriş merkezi taklidine benzer; oysa daha beş dakika önce tüm bu yapı ne kadar da "kent-banliyödış mahalle" tarzı bir yer gibi görünüyordu. Sanki kısmen gerçekleşmiş (ya da başka bir deyişle, kısmen gerçekleşememiş) bir mucize gibidir bu otel. Kaçış falan gibi *bir şey* hayaliyle çeşnilenmiş, ücranın donuk biçimde zorlayıcı kuvvetinin fırtınalı dinginliğinde yüzergezer bir fantezi dokungacına benzer.

İki arkadaş yolun karşısındaki Rip Griffin kamyon durağına gider. Tezgâhın arkasına oturmuş yarım düzine yaşlı adam hikâyeler anlatıp böbürlenmekte ve adeta halka açık bir gösteri yaparmışçasına birbirlerine takılmaktadır. Kadın adamların yaşadıkları evleri hayalinde canlandırır. Tarlaların ötesinde gözden ırak bir yerlerdeki küçük bir kasabada yaşıyor olmalılar; "yol"a ve peşi sıra taşıdığı gerçek ve muhayyel yolculuk kiplerine bağlantısı olduğu için buraya geliyorlardır herhalde. Gözlerinin önündeki sahnede güneyli ya da batılı, taşralı ya da kasabalı, kovboy ya da onun gibi bir şey olarak mimlenmiş belli bir tür yaşam biçimi hayaletinin devingen bir durağanlığı vardır.

Kadınlar içeriye girince yaşlı adamlar laflarını yarıda kesip onlara bakmak için başlarını çevirirler. Kadına fazla uzun gelen bir süre boyunca onları sessizce süzerler. Sonra kendi işlerine dönerler, ama arada kadınlara yan bakışlar fırlatmayı da ihmal etmezler; anlaşılan seyircileri olduğunun bilincinde olmaktan çok, iki kadının yalnız seyahat etmesi sahnesinden eşelenip çıkarılabilecek potansiyelin bilincindedirler, diye düşünür kadın. Sanki otoyoldan içeri giren yabancılar yanlarında bir şey getir-

mişlerdir. Ya da en azından bir durumun ya da olayın ortasındaki "yabansı" yabancılardır onlar.

Birkaç yıl sonra kadın yine orada durur. Kamyon durağı parıl parıl parlayan minicik yemyeşil bir alışveriş merkezine dönüşmüştür; içinde Pizza Hut'ı, Burger King'i ve Ninenin Yeri adında, mönüsünde güneyli spesiyaliteleri olan bir büfe vardır. Etraf leş gibi plastik kokar. Yaşlı adamlar otelin restoranına göç etmiştir; o restoran şimdi tıka basa doludur ve gırgır şamata sesleriyle inler. Herkes sigara içmektedir. Ücra bir köşeye sıkıştırılmış minicik tek bir sigara içilmeyen bölüm vardır.

Otelin havuzu, orada yapılan düğün dolayısıyla otel misafirlerine kapalıdır. Kadın odasına dönerken düğünü seyretmek için duraklar. Gelin açık merdivenden iner. Havuz küçük mumlarla dekore edilmiş ve mini bir Taç Mahal'in görkemli ışıltısına bürünmüştür. Düğündeki erkeklerin hepsi siyah kovboy şapkası ve çizmesi, siyah kot pantolon ve beyaz gömlek giymiştir. Tören çok kısa sürer ve bunu takip eden resepsiyon da düz tepside pişmiş kekler, ne çıkarsa bahtına yöntemiyle hazırlanmış ana yemekler ve alkolsüz içeceklerden ibarettir. Bir düğün için fazla sönük bir ziyafettir.

Kadın birkaç yıl sonra son kez yine oraya döndüğünde otel eski ve köhne görünür. Kadının odası sigara dumanı ve küf kokar. Restoran kapanmıştır. Otel müdürü, çok yazık oldu ama personel bulamıyoruz, der. "Hepsi işsizlik parasıyla yaşamaya başladı yine."

Kadın yolun karşısındaki kamyon durağına gider. Özel iş giysisi içindeki çalışkan bir genç kadın sarı yiyecek katının yerlerini silmektedir. Genç kadın, resmî olarak kapanış saati olmasına karşın Ninenin Yeri'nin aşçısına bir biftek daha pişirmesini söyleme nezaketini gösterir.

Kadın yemek yerken yerel gazeteleri okur. Bir adam, babasını öldürmekten yargılandığı mahkemede akli dengesinin bozuk olduğu gerekçesiyle beraat ettirilmiş. Ada-

mın yirmi yılı aşkın bir süredir işitsel ve görsel sanrılardan mustarip olduğu ortaya çıkmış. Bir köprü yıkılmış ve dalgıçlar nehirden bugün de birkaç ceset çıkarmış. İki tren kafa kafaya çarpışmış. İki trenin nasıl olup da aynı raya girdiğini kimse bilmiyormuş. On iki yaşındaki bir oğlan çocuğu yıldırım çarpması sonucu ölmüş. Birkaç lise mezununa 200 ila 300 dolar arasında burslar verilecekmiş. Piyangodaki kazanan numaraların listesi verilmiş. Nancy Drew dedektif romanları dizisinin yazarı doksan altı yaşında ölmüş. Yetkililere göre, bir süre önce vurulup ayak bileklerinden bir pikabın arkasına bağlanarak birkaç blok sürüklenen Güney Teksaslı adamın katledilmesine, kan davası yol açmış. Polise yapılan bir ihbar sonucu, sokak tabelalarını çalan iki adam tutuklanmış. Bir adam arabasının benzin deposuna su doldurulduğunu ihbar etmiş. Bir kadın iki boş arsaya hayvan leşleri ve çöp atılmasıyla ilgili anekdotlar anlatmış. Benzin istasyonu çalışanları 9 dolar 30 sent ve 3 dolarlık benzin hırsızlığı olaylarını anlatmış.

Kadın yemek katından çıkarken kapıdaki ilan tahtasına asılmış yerel ilanları okur. Acayip acayip işler arayan insanlar vardır. Ayrıca, jimnastik kursları ve zayıflama haplarıyla ilgili reklamlar ("Üç ayda 18 kilo verdim!"); bir sürü elden düşme araba ilanı (84 model Lincoln Continental, tam teçhizatlı); dar gelirliler için sosyal hizmet ilanları; ev içi şiddete maruz kalanların arayabileceği bir danışma hattı ile Teksaslı kaçaklar için bir danışma hattı numarası vardır. Kayıp çocukların resimleri asılmıştır. Hukuki ilanlar ("trafik cezası sorununuz mu var?"), kilise ilanları (Gospel Kutsal Tapınak Kilisesi'nin Selamet Yayınının Tamamı), sağlık sigortası ve beyzbol programları için ilanlar vardır.

Bunlar, zaman içinde değişen kamusal kültürün göze ilişen tezahürleridir yalnızca. Beklentilerle doygun bu kısmi sahneler, bir toplumsal bozulma (ya da her neyse) anlatısı etrafında çok kolayca toplaşıveren izle-

nimlerdir. Bu yüzergezer imgeler, içinde bulunulan zaman veya mekândaki sıradan yaşamın almış olabileceği vaziyetle ilgili ipuçları vermekten çok uzaktır aslında. Bu imgeler kadının dikkatini çekiyor, hepsi o kadar; sanki bir yapbozun parçaları şeklinde serimleniyorlar ya da bir yerlerde –bir yerde, pamuk tarlalarının içindeki bu köşecikte– olup bitenleri anlamaya giden direkt bir hat vaat ediyor gibiler. Elbette diyebilirsiniz ki, oradan geçerken kadının dikkatini çeken imgeler ifşa ettikleri kadar çok şeyi de saklıyorlar. Ama tam söyledikleri şeyi ima ediyorlar da diyebilirsiniz: Buna bak! Şunu hayal et! Olur böyle şeyler! İşte tam sana göre olabilecek bir şey! Önemli olan dikkat etmektir. Önemli olan, sıradan yaşamın hallerine gömülü, ama şeyleri de fark eden bir tür dikkattir.

Bugünlerde artık Rip Griffin'in, "Aile şirketi" serlevhalı bir web sitesi var. Aniden yanıp sönüveren anlamlarıyla kurumsal bir mitostur bu. "Midilli Ekspres sürücüsü olduğu ilk günlerden bu günlere... modern seyahat merkezlerine dönüştü... Rip Griffin... tek pompalı bir benzin istasyonuyla işe başlayıp anonim şirket kurdu... o günlerden bugünlere büyüyüp gelişerek 250 milyon dolarlık bir şirket oldu... Teksas, New Mexico, Colorado, Kaliforniya, Arizona Wyoming ve Arkansas'ta Kamyon ve Seyahat Merkezleri bulunmaktadır." Ancak, bir kola içmek veya bir şeyler atıştırmak için kamyon durağına giren hiç kimsenin, salt bu web sitesi veya kurumsal anlamlar kendi başlarına umurunda değildir.

ANA-AKIM BANALLİĞİNİN "BİZ"İ

Müşterek banallikler dünyası, toplumsallık için bir temel oluşturabilir ya da mecalsiz bırakan bir anafor veya sadece yapacak bir şey de olabilir. Bu dünya, sahnelenmiş mükemmelliğin bir resmi şeklinde veya anlık bir kabul ya da ötekilerle bir şeyin "içinde" olmanın verdiği bir şok ya da

rahatlama hissi halinde bir yerlerden ansızın pörtleyebilir.

İnsan bir alışveriş merkezine girince ya da reality televizyon kanallarını tarayıp sahnelerin serimlenişini seyrederken acayip biçimde yüzergezer bir "biz", bulanık bir odakta beliriverir. Örneğin, meteoroloji kanalında simülasyon sağanakların ulusal haritaya iliştirildiği, "Yoksa Rüya mı?" programlarında bir yatak odasının yabancıl bir rüya odasına dönüştürüldüğü, ya da yemek kanalında hokkabazlık numarası yapar gibi yemeklerin pişirildiği sahneler gözlerimizin önünden geçerken görürüz bu "biz"i.

Sıradan duygulanımların canlı yüzeyi, mamur çevrelerin ve kurumsal klişelerin banalliğine çöreklenip sere serpe yayılır.

"Biz" katılıma kışkırtır ve kendi varlığını aksettirirken bile kendine özgü bir hayat sürdürür.[11] Esprili yorumları olan e-postalar posta kutunuza geldiğinde, siz de her nasılsa bunları başkalarına pasladığınızda cereyan eden bir şeydir "biz". Ya da mahrem kamusal sloganlar, kolektif bir hitap kipinde yüzergezer dolaştığında: "Ne dediğimi anlıyor musun?" "Bu çok yanlış." "Hiç SANMIYORUM". "Ben de bundan bahsediyorum işte." "Seni anlıyorum." "Bu çok iyi." Ya da araba tamponlarındaki çıkartmalar adeta kendilerini tutamıyorlarmışçasına birbirlerine laf yetiştirdiklerinde: "Olur öyle boktan şeyler." "Olur öyle muhteşem şeyler." "Çocuğum takdir öğrencisi." "Benim çocuğum senin takdir öğrencisi çocuğunu döver." "Hayır de." "Düşünme, yap." "Bush'a oy ver." "Bush'a oy verdim, Dick'ildim." "Bush serserisi düdüğün teki." "Yalancı Bush bin Ladin."

DONANIMLA BÜTÜNLEŞİK

Repliklerimizi öylesine doğrudan doğruya dolaşımdaki kuv-

[11] Bkz, Michael Warner, *Publics and Counter Publics* {Kamular ve Karşı Kamular}, Zone Books, New York 1997.

vetlerden alıyoruz ki, "donanımla bütünleşik" terimi, içinde yaşadığımız koşulların kısaltması gibi kullanılır oldu.

Dalga boylarındaki hafif salıntılar, gündelik rutindeki hazlar ve uyarı işaretleri olarak, sarhoşluklar ve tekrarlar olarak hissediliyor.

YUMUŞATICI

Tuhaf kolektif duyarlılıkların nabzı uluorta yerlerde atıyor gibidir.

Bir öğleden sonra kadının kapısında bir kadın belirir. Bu kadın, kocasıyla birlikte sokağın karşısındaki büyük evi satın almayı düşünüyordur. Mahalle sakinlerinden çimlerine kimyasal madde döken veya yumuşatıcı kullanan olup olmadığını öğrenmek istemektedir.

Kadın önce yumuşatıcı da ne demek diye sormak zorunda kalır. Ama sonra aklına bazı imgeler gelir: Bulutsuz günlerde meltemle birlikte içeri giren mis gibi yumuşatıcı kokusu; parlak mavi gökyüzü ve arka bahçedeki çiçekler; okulun bahçesine dikilmiş, çimlere kimyasal madde serpildiği uyarısında bulunan turuncu flamalar; geniş çimleri olan yerlerin önündeki tepeliklerde park etmiş ChemLawn çim kimyasalları kamyonları...

Tüm bu imgelerin kısa versiyonunu kapısında dikilen kadına anlatır kadın, ama sadece bakması yeterlidir aslında ve kapısındaki kadın çoktan gitmiştir bile ve ardında, filizlenmek üzere küçük endişe tohumları bırakmıştır.

SIRADANIN ÇEKİMİ

Sıradan yaşam, birtakım kalıplar, akışlar, güçler, hazlar, karşılaşmalar, dalgınlıklar, angaryalar, inkârlar, pratik çözümler, şekilden şekle giren şiddet biçimleri, gündüz düşleri ve kaçırılan ya da yakalanan fırsatlarla kendini ortaya atar.

Ya da bocalar, falso yapar.
Ama her iki durumda da onun çekimini hissederiz.

"JULY DAĞI"

Wallace Stevens, "July Dağı" adlı şiirinde baş gösteren bir evrenin poetikasını betimler:

> Yaşıyoruz bir takımyıldızında
> Bölük pörçük parçalardan oluşan
> Tek bir dünya değil bu aslında...
> Dağa tırmanırken mesela
> Vermont'un kendini atması gibi ortaya

Belli bir anda kendini ortaya atan "Vermont", potansiyel halinde zaten oradadır. Başka bir deyişle, zaten çoktan sorunsallaştırılmıştır; zaten bir sorudur ve olmayı bekleyen bir şeydir. Bir olay veya sezgi şeklinde kendilerini ortaya atabilecek niteliklerle teknolojilerin çarkıfeleğindeki farklılıklarda ve tekrarlarda var olur. Basitçe "alt alta toplanamayan" ve kimlik, benzeşlik ya da anlam gibi kapalı kelimelerle veya şifre mantığıyla anlaşılamayan; daha ziyade farklılıkla ve salt tekrar aracılığıyla karmaşık bir şekilde birbirine bağlanan münferit ve kıyaslanamaz niteliklerin potansiyel bir kartografisidir. Sonbahar renkleridir "Vermont". Akağaç pekmezidir, turist broşürleridir, takvimlerdir, kardır, taşra dükkânlarıdır "Vermont". Liberalizmdir, ama aynı zamanda eşcinsel evlilik mücadelesidir; ırksal homojenliktir, ama aynı zamanda renkli bebekleri olan beyaz lezbiyen çiftlerdir; uzun zaman önce buralara akın edip bu yüksek tepelerin ve tuğla samanlıkların belli bir imgesini pekiştiren New York servetidir, ama aynı zamanda manzaranın ve emlâk yasalarının içine işlemiş olan mandıra sanayinin mirasıdır; şimdiki zaman ve mekândaki köy hayatının acayipliği, yabansılığı, sıkıcılığı ve/veya şiddetidir de "Vermont". Mesele, bu Vermontluluğun tam olarak nereden geldiği –yani en dar anlamıyla

bunun "toplumsal inşâsı"– değil, birbiriyle kıyaslanamaz ama haritası çıkarılmış unsurlar listesinin bir şey şeklinde kendini ortaya attığı andır. Bir kez daha. Birçok seferler arasından bir sefer daha. Bir dizi bağlantıdan bir olay püskürür ve hızlı bir algı rölesi aracılığıyla soyut bir fikri –Vermontluluğu– ifade eder. Münferit şeyler her an farklı bir şekilde bir araya gelir, ancak yine de tekrarın kendisi patika ya da alışkanlık gibi bir kalıntı bırakır; canlı klişeler işte böyle imal edilir.

İLK RANDEVU

Kadın Ohio'daki kasabalardan birinin meydanındaki bir kafeye girer.

Yan masada iki orta yaşlı insan, ne yapacaklarını bilemez bir halde oturmaktadırlar. İncecik, sarışın, özenle bronzlaşmış olan hanım üzüm suyu içerken karşısındaki iri kıyım, uçuk benizli adam mısır şurubu soslu etle kekmek[12] yemektedir. Garip bir sahnedir bu; ilk randevuları olduğu çok barizdir. Hanım egzersiz programından ve yediği şeylerden bahseder. Zayıflık saplantısı olmadığını ama vücudunu formda tutmayı sevdiğini söyler. Çantasından şişe şişe vitamin ve bitkisel besin takviyesi hapları çıkarır. "Uyanır uyanmaz bunlardan içiyorum, şunları öğünlerde, bunları da öğleden sonraları içiyorum. Bunlar da biraz halsiz hissettiğim zamanlarda enerji veriyor." Sonra da birtakım kremler çıkarıp ellerine, yüzüne sürer.

Bu arada erkek, ilgili görünmeye özen gösterir. Ama onun cenahta işlerin pek yolunda gitmediği aşikârdır.

Kadın birkaç dakika sonra üzüm suyu hanımın, kekmek erkeğe şöyle dediğini duyar: "Tabii ki 10 kilo fa-

[12] "Biscuit" kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Buradaki "biscuit," ABD ve İngiltere'de genellikle kahvaltıda tüketilen, tadı keke benzeyen bir çeşit ekmektir. "Kekmek" tabiri, ekşisözlük.com üyelerinden 24th Fret'in önerisidir —*çev. notu.*

lan vermen gerekir." Erkek başını sallar. "Evet, tabii ki." Gözlerini aşağıya indirmiş kekmekiyle et suyuna bakar. Bakışları masanın üzerinde, olası göz kontağı hizasının çok altında dolaşır. Sonra başını tabağına iyice eğip yemeğini yer.

Kadın bu iki insanın birbirini nasıl bulduğunu merak eder. O zamanlar henüz internet çöpçatanlığı peydahlanmamıştır; öyleyse, yerel gazetedeki özel ilanlar köşesini kullanmış olabilirler. Belki de buralardaki orta yaşlı ve bekâr yegâne insanlar onlardı. Her ne idiyse, bu bir deneydi. Sadece ne olup biteceğini görmek için. Sahiden de bir şeyler oluyor; "o şey" hiç mi hiç "olmuyor" olsa da.

RENK TERAPİSİ

Yüz yüze etkileşimler ve harcıâlem karşılaşmalar, hızlı bir röle aracılığıyla, yüzergezer duyarlıklara ve bizi birbirimize bağlayan bağlantının koşullarına sıçrar.

1980'lerin sonunda Las Vegas'ta bir postane, bir çiçekçiyle tek tük eklektik, hesaplı seramiklerin sergilendiği bir hediyelik eşya dükkânın önündeki derme çatma tezgâhı paylaşırdı. Öğle vakti, postane ve dükkânlar yemek molası için kapandıklarında, bazen bu mekânı bir renk terapisi grubu kullanırdı.

Terapi seanslarının birinde bir düzine insan daire şeklinde dizilmiş metalik gri renkli katlanabilen sandalyelere oturmuşlardır. Bir adam, kendisinin macenta olmasının yol açtığı, ilişkisindeki bir sorundan bahseder. Gruptaki insanlar, renk tonlarının ve renk kombinasyonlarının farklı kişisel enerjiler ve tarzlar arasında nasıl bir rabıta kurduğu konusunda girift tartışmalarla adama cevap verirler. Sonra genç bir kadın, kendisinin sarı olmasından kaynaklanan, işyerindeki bir sorunundan bahsetmeye başlar.

Bugünlerde, alternatif tıp pratisyenleri ve mistikler web sayfalarında renk terapisinin reklamını yapıyorlar.

Vücudun enerjisini dengelemek ve sağaltım sürecini hızlandırmak için rengârenk değerli taşlar, mumlar, tütsü çubukları, prizmalar, ampuller, sular, kumaşlar, banyo terapileri ve göz farları kullanıyorlar. Her rengin titreşimli bir frekansı varmış. Sıcak renkler canlandırıcı, soğuk renkler sakinleştiriciymiş; bazı renklere karşı duyulan güçlü çekim, belli bir dengesizliğin sinyali olabilirmiş.

İsterseniz renk kodlarıyla bir oyun oynayabilirsiniz. Bu kodlara göre, kırmızı aktif, cüretkâr, tutkulu ve iyimserdir. Kırmızı insanlar cesaretli, kendinden emin, insancıl, güçlü iradeli, içinden geldiği gibi davranan, dürüst ve dışa dönük olurlar. Mor, görkemli, idealist ve duyarlıdır ama özeleştiri ve olgunluktan nasibini almamış olabilir. Mor insanlardan karizmatik liderler çıkar. Morlar nazik ve adil olurlar; yardımsever, fedakâr, öteyi görebilen, yaratıcı ve zihinsel olarak güçlüdürler. Macenta, kırmızıdan daha az saldırgan ve daha çok maneviyatlıdır ve mordan da daha pratik zekâlıdır. Sarı, zeki ve konuşkandır. Sarı insanlar munis, iyimser, özgüvenli, pratik ve zekidirler.

Kendinizi, bu tiplemelerden birinin modeline göre tahayyül edebilirsiniz. Ya da o modelin karşıtı olarak. Belki de turuncu olmak isteyebilirsiniz. Turuncu, kırmızıdan daha hırslıdır ve kendi kendine yeter, ama kırmızının sıcaklığından yoksundur. Sarının zekâsına sahiptir ama kibrinden uzaktır. Turuncu insanlar coşkulu, mutlu, girişken, enerjik, zarif, kendinden emin ve yapıcıdırlar. Ama aslında belki de yeşile daha yakın olduğunuzu düşünebilirsiniz. O zaman şanslısınız demektir. Yeşil, sağaltıcı, sempatik, güvenilir ve usturupludur. Yeşiller anlayışlı, kendine hâkim, mülayim, sempatik, müşfik, mütevazı, cömert, doğayı seven ve romantik insanlardır. Renk kombinasyonları ve karışımlarıyla bir şeyler yaratmaya başlayabilirsiniz.

Ancak renk terapisine gerçekten gönül vermiş insanlar renkleri sembol veya şifre olarak okumuyorlar. Renklerin gerçek yüzey niteliklerine ve yapabilecekleri şeylere

inanıyorlar. Renklerin ne "anlama" geldiğini umursamıyorlar. Şeylerin nasıl bir kumaştan dokunduğunu görmek için muhtemel kuvvetlerle oynaşıyorlar. Şeyleri simya formüllerine sokmak istiyorlar. Kendileriyle aynı kafadan olan insanlarla tartışıyorlar. Kim bilir? Hiç belli olmaz.

DÜŞÜNME, YAP

Bu arada, postanede renk terapisi seansının sürdüğü esnada, bir kimyasal madde fabrikası infilâk eder ve Nevada'nın Henderson kasabasının yarısını havaya uçurur.

FEMA duruşması aylarca sürer. İfadeler verilir. Küçük işletmeler patlama yüzünden iflas etmiştir. Meğer ne zamandır, tehlikeli kimyasallar taşıyan işaretlenmemiş trenler masum çocukların oyun oynadığı arka bahçelerin kenarından geçip duruyormuş. Federal hükümet destekli büyük şirketlerin gizli operasyonlarına ve gelecek nesillerin hiç kâle alınmadığına dair söylentiler çıkar.

Kadın küçük işletme sahiplerinin *de facto* lideriyle konuşmaya başlar. Adam FEMA'nın onu küçümsediğini düşünür. O ve diğerleri yerel politikacılarla karşı karşıya gelmiştir. Meşum tehditler savrulmuştur. Kavgalar olmuştur. Eşeledikçe işin kokusu ayyuka çıkıyormuş. Bob tüm hayatını bu davaya adadığını söylüyor. Her ay eyaletler arası telefon konuşmalarına yüzlerce dolar ödüyor. Mağdurların hikâyelerini gün ışığına çıkarmak için bir kampanya düzenliyor. Örneğin, üniversite masraflarını karşılayabilmek için dairesinde tarantula ve zehirli yılan besleyen delikanlı patlamada her şeyini kaybetmiştir. Ayrıca, bu kasabaya huzur falan bulmak için gelmiş olan emekli çift, o gece evin her tarafındaki pencerelerin ve cam kapıların tuzla buz olmasından çıkan gürültüyle ve gaz kokusuyla uyanmıştır.

Bob ve diğer küçük işletme sahipleri hükümetten

umduklarını bulamayınca meseleyi kendi başlarına halletmeye karar verirler. Akıllarına gelen ilk şey, bu sefer kendileri bir kimyasal madde fabrikası kurarak her şeyi baştan başlatmak olur. İmalat hakkında bir sürü şey biliyorlardır zaten. Hem burası Amerika'dır, herkes her istediğini yapabilir. Aralarından biri onlar için çalışabilecek bir mühendis tanıdığını söyler. Şimdi yapmaları gereken tek şey, kimyasallar hakkında bilgili birini bulmaktır.

İşler sarpa sarar. Bob her akşam kadını arar. Sonra telefonda konuşulamayacak kadar büyük bir komplo teorisi geliştirir. Kadın onunla kasabanın ücra köşesindeki bir kilisenin otoparkında buluşur. Günbatımı olağanüstüdür. Bob ona hayat hikâyesini anlatmak ister. Çocukluğunun büyük, güzel ve vahşi Nevadasını; bâkir topraklarda avlanmaya ve balık tutmaya gittiği günleri; yıllar sonra kendi işini kurmak ve çocuklarını iyi yetiştirmek için memlekete dönüşünü; sonra da tam belini doğrultmak üzereyken fabrikanın infilâk etmesini anlatır uzun uzun. Şimdi ise, bazı günler her şeye bir son vermek istiyormuş. Oğlunu gölde balık tutmaya götürüyor ve tertemiz, saf bir sahnede yüzüyorlarmış. Silahı yanında oluyormuş ve içinden onu kafasına dayayıp beynini dağıtmak geliyormuş. Çünkü o, bir dağın eteğine gelse hiç yılmadan tepesine kadar tırmanacak adamlardandır, o *böyle* biridir. Ama sistem tekerine çomak sokuyor ve o paçalarını sıvayıp tırmanmaya başlamak için dağın yanına bile yaklaşamıyordur.

Hava kararmaya başlar. Adam çok fazla kendinden bahsediyordur. Kadın, onunki gibi deneyimleri olan ve onun gibi düşünen başkalarıyla da konuştuğunu söyler. Bu, adamı çıldırtır (kadın buna çok şaşırır). Adam bir bireydir. Bu dünyada onun gibi biri daha yoktur. O kimselere *benzemez*. Kadının üstüne gelir. Kadın oradan çekip gider ama artık endişelidir ve midesine kramplar girer. Adam telefon etmeye devam eder. Kadın onunla bir kez daha görüşür; bu kez evinde, karısı ve çocuklarıyla birlikte. Evde hiç mobilya kalmamıştır. Bomboş salondaki

halıda oturup kutudan pizza yerler. Herkes suspustur. Ürkünç ve kasvetli bir sahne; biraz "abes" ve son derece yanlış bir şey vardır ortada. Adam, kadının iyi duyamadığı bir şeyler mırıldanır ve sonra kadın, adamın konuşmalarının belden aşağı olmaya başladığını ve ona yöneldiğini yarın yamalak fark eder. İmkânsız bir şey. Oda oksijensiz kalır. Kadın ayağa kalkar ve kapıya doğru yürümeye başlar. Adamın, gözleri fal taşı gibi açılmış karısına teşekkür eder. Evden çıkar. Adam bu olayından birkaç gün sonra, yalnızca bir kez daha kadına tekrar telefon eder. FEMA davasındaki gelişmeleri haber vermek istemiştir. Kadın adamla telefonda soğuk konuşur; onunla teması sürdürmesini teşvik etmemeye çalışır. Araya bir mesafe koyar (iş işten geçtikten sonra).

TARAMAK

Seyretmek ve beklemek duyusal bir alışkanlık haline geldi.

Kadın da başkalarından farklı değil. Ömrü boyunca, "Dikkat et!" diye bağırıp durmuştur, ama artık bunun o kadar da iyi bir fikir olduğundan pek emin değildir.

Hiper dikkat kök salmış durumda. Ellerinden başka bir şey gelmediği için her bir ayrıntının kaydını tutan obsesif-kompulsif tipler var. Mesela, kadının radyoda hikâyesini dinlediği, yaptığı her şeyin kaydını tutan adam gibi. "Sabah 6:30'da kalktım, hava hâlâ karanlıktı, yüzüme soğuk su çarptım, dişlerimi fırçaladım, 6:40'ta tuvalete gittim, 6:45'te çay demledim, 6:53'te kuşlar ötmeye başladı..."

Ya da kadın ve iki antropolog arkadaşının sıra sıra küçücük evlerde kaldıkları Michigan'daki bir göl kıyısında komşuları olan adam gibi. Bu komşunun hobisi, attığı her adımı videoya çekmek: Korudaki yürüyüşlerini, T Model Ford arabasıyla yaptığı gezintileri, yaşlı kadınların kol kola girip dans pistini döne döne arşınladığı Leh halk dansları gösterilerine yaptığı baskınları, kasabadaki Kato-

lik kilisesinin aylık spagetti ziyafetlerini... Bir akşam, üç antropoloğun, içlerinden birinin evinde toplandığı sırada bu komşu onlara uğrar ve kara kışın karına buzuna aldırmadan gölün etrafında yaptığı yürüyüşlerini gösteren bir video kasetini antropologların eline tutuşturur. (Ayrıca, hiç açıklama yapmadan XXX işaretli bir porno kaseti de verir. Sonra iyi akşamlar dileyerek çeker gider). Yemekten sonra, antropologlar oturup adamın amatör video kaydını seyrederler. Adamın aldığı her nefesi ve attığı her adımı duyarlar. Patika yolda geyik pislikleri ve insanı işkillendirecek şekilleri olan kar yığınları vardır. Sonra adam, Bob ile Alice'in kulübesine doğru yürür (o sırada onlar kış aylarını geçirmek üzere Florida'ya gitmişlerdir) ve evin temeline sarılmış siyah plastikten dışarı fırlayan kocaman bir yumruya zum yapar. A-ha. Patlamış bir borudan sızan su, buz tutmuş olabilir. Adam, (muhtemel) buz eriyince ne olacak diye merak eder. Büyük bir soruna yol açabilir bu. Belki de Florida'daki Bob ve Alice'e bu kasetin bir kopyasını yollamalıyım, der. Sonra yoluna devam eder. Yine soluk alıp vermeler, buz sarkıtları, kardaki ayak sesleri... Bir şeyler (potansiyel olarak) vuku bulmaktadır ve adam her şeye sıkı bir görsel dikkat yöneltmeyi alışkanlık edinmiştir. Ama ille de, işin aslını öğrenmek ya da ne yapılacağı hakkında bir karar veya hüküm vermek alışkanlığı edinmiş değildir. Şeylere karşı sıradan dikkatini kaydediyor ve işte bu –yani dikkatinin kaydı– hiç ayrım gözetmeden, bitişikteki evde toplanmış antropologlarla ve belki de zavallı Bob ve Alice'le paylaştığı şeydir. Bu süreç içinde ansızın karşısına çıkan fırsat ve tehditler, şeylerin bizatihi görünüşünde saplı olarak kalır ve öyle de korunur. Bu adam aşırı bir örnektir, her nedense işi biraz fazla ileriye götürür. Ancak, olup bitene ve eşyanın yoğun materyalliğine gösterilen yakın, kayda geçirilen bir dikkat, pek çok insana bir şekilde anlamlı geliyor. Üstelik bu, yalnızca *Amerika'nın En Komik Amatör Videoları*'nı ya da *reality* televizyonunu seyrederken olmuyor.

Bazıları da gündelik hayatlarına, maden arar gibi farklı ya da özel bir şeyler aramak için, onu kazarak şekil verirler. Kadının, New Hampshire'daki ormanlarda yaşayan arkadaşları Joyce ile Bob gibileri mesela. Bob bir kerestecidir. Joyce da İsviçre Köyü ve Shangri-La gibi adları olan 1950'lerden kalma turist kulübelerini temizler. Joyce, İsa'nın tasviri altında hüküm süren dayak rejiminde yıllarca düzgün yaşadıktan sonra kocasını ve dört çocuğunu terk etmişti. Bir gün arka pencereden kaçtı ve bir daha da hiç ardına bakmadı. Sonra çalıştığı bir barda Bob ile tanıştı ve birlikte bir düzine yıl süren sıradışı bir hayatı paylaştılar; bir düzine mutlu mesut yıl (gerçi sorunsuz değildi bu mesut yıllar, hem de pek sorunluydu). Çok çalıştığını düşündüğü için Bob'un içki sorununa ses etmiyordu Joyce. Adam akşamları eve geldiğinde ve tüm hafta sonu boyunca kendini içkiye verirdi. Ondan en az on yıl daha büyük olmasına ve ellisine merdiven dayamasına rağmen Joyce ona Babacık derdi.

O kiralık kulübe senin, bu kiralık kulübe benim kuzeydeki ormanlarda dolaşıp durdular. Rakunlara ev hayvanı muamelesi yapar, onları kulübelerine davet ederlerdi. Günlük tutabilmek için sabahları saat 5'te kalkarlardı. Akşam eve döndüklerinde o gün yazdıklarını yüksek sesle birbirlerine okur, Bob'un çektiği ağaç tepeleriyle arı yuvalarının artistik fotoğraflarına bakarlardı. Sonunda dar gelirlilere yönelik bir krediden yararlanıp gölün kuzeyindeki ıssız bir yerde buldukları minicik, yıkık dökük bir evi satın aldılar.

Ama sonra Joyce'tan bir kartpostal geldi. Bob'un barda tanıştığı "o şıllıkla" kaçtığını yazıyordu.

Kadın kendi kendine sorar: Joyce hâlâ günlük tutuyor mudur acaba? Hâlâ tesadüfen mutluluğu keşfetme hayalleri kuruyor mudur ve bunu sıradan yaşama tevdi etmenin yollarını arıyor mudur? Ya da sıradan yaşamına başka bir şey daha olmuş mudur?

ANTROPOLOGLAR

Antropologlar bir araya gelince hep yaptıkları matrak şeyleri yapar, etrafı kolaçan ederler. Donmuş göldeki küçük balıkçı kulübelerinin kapılarını çalarlar. Kendilerini içeri buyur ettirirler ve sedirin üzerine otururlar. Ama balıkçılar pek konuşmaz. Hatta, "Siz kimsiniz?" ya da "Burada ne işiniz var?" diye bile sormazlar. Böylece, hep birlikte yabani, tedirgin bir sessizlik içinde oturup buzda açılmış delikten, aşağıdaki derin, kara sulara bakıp dururlar. Antropologların aklına anlamlı olabilecek tek bir soru bile gelmez.

Koruda yürüyüş yaparken avcılara rastlarlar. Avcılar, buz balıkçılarından daha konuşkan çıkar. "Bambi katili" olmadıklarını antropologların bilmesini isterler. Başka bazı avcılar öyle olabilirler ama onlar değildir. Onlar yeni bir cins avcıdırlar. Kibardırlar. Üniversiteye gitmişlerdir ve politika, çevre ve devletle ilgili söyleyecek sözleri vardır. Çoğu zaman grupta tek bir kadın olur. Ona avlanmayı öğretirler.

Av koruculari kötü adamlardır. Kaçak avcıları aramak için bir dönemeçten görünüverdiklerinde herkes bir köşeye siner. Korucuların, devasa silahlarla ve kaputun üstüne oturtulmuş projektörlerle özel olarak donatılmış, kıyamet sonrası araçlarına benzeyen pas rengi arabaları vardır. Haşin, tekinsiz görünen bu adamlar kaşlarını çatıp size dik dik bakarlar; kamuflaj giysilerinin altında kaslarının gerildiğini görebilirsiniz. Bunlar gergin adamlardır.

SIÇRAMA

Austin'de, koşu yapanlar nehrin üzerindeki yüksek köprüden geçerken, bacaklarını metal tırabzana dayayıp dizlerinin arkasındaki kirişleri gevşetmek için dururlar. Köprüden bakınca göz alabildiğine uzanan sahne, tüm elementleri bir natürmortta dondurmuştur sanki: Balık-

çılar salapuryalarda dimdik oturmaktadır; devasa mavi balıkçıllar suya batmış kavaklara tünemiştir; tepedeki kireç taşından villaların yansımaları nehrin yarısına kadar gelmektedir. Yolcu tekneleri suyun üstünde sessizce süzülmektedir. Çarklı bir nehir teknesi sert su kütlesini tırmıklayarak yavaş yavaş nehir yukarı ilerlemektedir.

Bazen bu köprü insani dramlara, öfkeye, sessiz yeislere ya da basit zevklere sahne olur.

Bir sabah kabataslak hazırlanmış bir afiş tırabzana yapıştırılmıştır. Afişin üstünde, kocaman siyah X işaretleriyle üstü çizilmiş iki isim vardır: ANGELA VE JERRY. İsimlerin altında şunlar yazar: TÜM İNANÇLAR BİRLEŞİK DEVLETLER ANAYASASININ VATANDAŞLIK HAKLARI BEYANNAMESİYLE GARANTİ ALTINA ALINMIŞ OLMASINA KARŞIN, FEDERAL AJANLAR & A.P.D.'NİN [Austin Polis Teşkilatı], SAHİP OLDUĞUMUZ İNANÇLARI BAHANE EDEREK GİRİŞTİĞİ HİLELİ MANEVRALAR SONUCUNDA BİR İLİŞKİ MAHVOLDU. SİZİ ÇOK ÖZLÜYORUM ANGELA, JESSİCA VE UZUN TÜYLÜ KÖPEK REEF. Yazının altına, DAİMA SİZİ SEVEN JERRY, diye imza atılmıştır. İmzanın altındaki YANKİ KIZI kelimeleri ok saplı bir kalp içine alınmış ve LÜTFEN GERİ DÖN kelimelerinin etrafı kalın siyah çizgilerle çerçevelenmiştir. Kağıdın alt köşesinde, imza kısmı şöyle devam etmektedir: ANGELA, JESSİCA VE UZUN TÜYLÜ KÖPEK REEF... SİZİ ÇOK ÖZLÜYORUM. TANRI, SİZİ BENDEN ALMAK İÇİN KOMPLO KURAN VE BUNU BAŞARAN NEFRET DOLU, KİNDAR RUHLARA MERHAMET ETSİN. ANGELA, SENİ DAİMA VE EBEDİYEN SEVECEĞİM. SENİ ÇOK ÖZLEDİM CANIM, JERRY. Sonra başka bir ok saplı kalp YANKİ KIZI'nı ölümsüzleştiriyor. Yerde, tabelanın altında sarı kurdeleler ve içine yarısı yanmış tütsü çubukları sokulmuş, İsa'nın Kutsal Kalbi tasvirli bir adak mumundan oluşan mihrap vardır.

Afiş hem esrarengizdir hem de kristal kadar berraktır. Hiddeti, savrulan harflerinde çırpınıp titrer. Yorumlanmayı talep etmemektedir ama, kendini dünyaya

fırlatır; ve bu esnada, tıpkı kendilerini canlı hissetmek için oralarını buralarını kesen jiletçiler misali, o dünyayı biçer. Bu, çarpıcı olduğu kadar, harcıâlem bir poetikadır. Her gün tren köprülerinin üzerindeki graffitilerde ya da yolun kenarındaki evsizlerin ellerinde tuttuğu tabelalarda gözümüze ilişen; AM radyolarındaki delidolu sohbet programlarında, trafik cinnetleri sırasında kulağımıza çalan; okuyucu mektupları köşelerinde ya da iş yerlerinde ve mahrem alanlarda zar zor hâkim olunan küskünlüklerde karşılaştığımız türden bir şeydir.

Bu, gündelik hayatın dokulaşmış, pürüzlü yüzeyindeki sıradan duygulanımdır. Bir tür mahrem kamusallığın seyircilerinden, dertleri paylaşma alanındaki bir şeyi tanımasını talep edişiyle, her tür politikaya nüfuz eder.[13] Yalnızca bir an dahi olsa.

Bu, insanların yüreğini sızlatabilir ya da münasebetsiz talebine karşı onları hissizleştirebilir. Ama her halükârda gıcık olma, kafa karışması, yargılama, heyecanlanma ya da derin düşüncelere dalma halinde bir akım bedende alazlanır ve bir süre orada oyalanıp kaybolur. Bizi ne kadar çarparsa, ehemmiyeti o kadar sıçrar. İçgüdülere etki eden kuvveti ona bir anlam vermek, onu bir anlam dizgesine dahil etmek için bir anahtar kelime girip araştırma yapar. Ama öncelikle davranışlara ve sahnelere içkin bizatihi bir akım olarak yaşar; yani, bir röledir.

DUYGULANIM ÖĞRENME

Duygulanımlar, anlamlandırma kipleri ya da bilgi üniteleri olmaktan ziyade, gayri iradi ve güçlü bir tür öğrenme ve

---

[13] "Mahrem kamular" hakkındaki bir tartışma için bkz. Lauren Berlant, *The Queen of America Goes to Washington City: Essays on Sex and Citizenship* {Amerika Güzeli Washington City'ye Gider: Cinsellik ve Vatandaşlık Üzerine Denemeler}, Duke University Press, Durham, NC 1997.

katılım halinde sergilenen fikirlerin veya sorunların ifadeleridirler. Alphonso Lingis, Kuzey Kutup Dairesi'ndeki bir madende yaptığı geziyi betimlerken, duygulanım sıçramasına dikkat çekmiştir: "Bana yolu gösteren genç madenci, içtiği her sigarayı elinin üstünde söndürüyordu. Elinin üstü yara dokularıyla doluydu. Sonra diğer genç madencilerin de ellerinin üstlerinin yara dokularıyla dolu olduğunu gördüm... gözüm bu dokulara takılınca, yanan sigaranın ezilişini görüp acıyı hissettiği için bakışlarını başka tarafa kaçırıyordu... Göz bir göstergedeki anlamı okumaz; yara izinden acıya ve yanan sigaraya *sıçrar*, sonra da yanan sigaraların işaret ettiği kardeşlik duygusuna sıçrar."[14]

Burada, bedenlerde soyutlaşmış bir kolektif kimlik göstergesi –herkesin elinin üstündeki yara dokusu– anlam ve toplumsallıkla olan bağını muhafaza etmekle kalmaz, ayrıca uç bir güzergâhı imler ya da teklif eder. Şeyler kendi küçük dünyalarında harekete geçince, bir şey kendini ortaya atıverince işin nereye varabileceğini gösterir.

Sıradan duygulanımlar dolaşımdaki kuvvetlerin mahrem etkileri meselesinin altını çizer. Tam olarak "kişisel" değillerdir; ama şurası kesindir ki, özneyi tam olarak "niyet" etmediği yerlere çekebilirler.

SU BÖCEKLERİ

Konumlar alınır, alışkanlıklar sevilir ve nefret edilir, hayaller kurulur ve suya düşer.

Ve hemen hemen herkes, ondan koparılabilecek ne

---

[14] Alphonso Lingis, "The Society of Dismembered Body Parts" {Parçalanmış Uzuvlar Toplumu}, *Deleuze and the Theatre of Philosophy* {Deleuze ve Felsefenin Tiyatrosu}, ed. Constantin Boundas ve Dorothea Olkowski, Routledge, New York 1993, s. 296.

varsa koparabilmek için gündelik yaşamın gizil komplosunun bir parçası olur.

Kadın bunun, su böceği gibi, herhangi bir sıvının yüzey geriliminde yaşamaya benzediğini düşünür. Şeylerin içine yuvalanmış, baş gösteren canlılığın sezisiyle baştan çıkarak, ama hep su üstünde kalarak yaşarız sanki.

Bir de çevik oluruz. Tabii şansımız varsa.

DUYU OYUNLARI

Oynayabileceğimiz bazı oyunlar vardır.

Mesela, trafikte seyrederken öndeki aracın ne zaman şerit değiştireceğini fark etme oyunu gibi. Bazı insanlar bu konuda bir altıncı his geliştirmiştir. Öndeki sürücü sinyal vermese bile ya da araç çaktırmadan öbür şeride doğru kayıp durarak asabi hareketler yapmasa bile onun ne zaman şerit değiştireceğini çakarlar.

Ya da bir bakışta, şipşak en hızlı kasa kuyruğunu seçme oyunu vardır. Bu daha zordur. Şu kasiyer ne kadar hızlı acaba? O kadının kuponları mı var yoksa? Şuradaki, çek yazacak birine benziyor. Oradaki gevezeye benziyor. O kadar çok değişken ve olumsallık vardır ki. En zekice bir seçim bile dehşetengiz bir "ürünün fiyatına bakma" olayı ya da şeridi biten bir kasayla anında fiyaskoya dönüşebilir. Bir kez seçiminizi yapınca da, ona saplanıp kalırsınız.

Hızlı diye girilen ama bir türlü ilerlemeyen kuyrukta saplanıp kalınca, yapacak bir şeyler bulmak için hafiften kıvranmaya başlamanız mümkündür. Ama telefon edebilir, aklınızdan bir liste çıkarabilir, avuç içi bilgisayarınızda çalışabilirsiniz. Şöyle çabuk tarafından keyfinizi getirecek ya da bıyık altından güldürecek bir şey bulmak üzere etrafınızdaki bedenleri ve dedikodu gazetelerinin manşetlerini tarayabilirsiniz. Veyahut da *Ev ve Bahçe* ya da *Glamour* veya *Esquire* dergilerinden birine gömülüp *kendinizi* başka bir yere ışınlayabilirsiniz. Fotoğraf kusur-

suzluğundaki sahneler bir an parlayıp sönerek duyulara çarparlar. Gözlerinizin önünde fantezi âleminden sıçrayıp ete kemiğe bürünen ve sonra tekrar o âleme dönen tüm o dokunsal bedenlerden, oturma odalarından ve bahçelerden yayılan *aura*'da gevşeyebilirsiniz. Böylesi yaldızlı görüntüler, nasıl görünmek ve yaşamak gerektiğinin bir projesini sunmaktan ziyade, imgelerin maddeye dokunuşunu seyretmek gibi daha derin bir deneyimi ikram ederler. İşte şeylerin, bu şekilde beş duyuyla algılanma düzeyine sıçrayışı, anlamın ta kendisi oldu artık.

KAMUDA OLMAK

Bir çeşit banal ama zikredilmeyen, hatta sırlaştırılan duyarlıkların ortak dünyasına uyarlı olmanın hazlarını ve dürtülerini tahrik etmeye yönelik duyusal oyunlar hızla yayılıyor.

Ortaklık ve farkın değişen kipleri gündelik etkileşimlere sokuşturuluyor. Sağlam irtibat ve irtibatsızlık çizgilerinin yanısıra daha narin ve gelip geçici benzeşlikler ve farklılıklar var. Akla gelebilecek herhangi bir şeyin etrafında küçük dünyalar türeyiveriyor: Alışveriş merkezi kültürü, araba kültürü, metro kültürü, televizyon kültürü, alışveriş kültürü, tüm o takımlar ve kulüpler ve dernekler (spor kulüpleri, köpek yetiştiricisi kulüpleri, gazete kupürü biriktirenlerin kulüpleri, tarihi yeniden canlandırma kulüpleri, posta güvercini dernekleri, arazi tipi araç kullanıcıları dernekleri, kitap kulüpleri, koleksiyon kulüpleri, hayran kulüpleri, golf kulüpleri, meslek dernekleri, yürüyüş kulüpleri, evde eğitim grupları, etnik dernekler, evlat edinme grupları, seks grupları, yazar dernekleri, mahalle arası mekânlar ve kahve sevenler kulüpleri); her türlü bağımlılık (uyuşturucu, alkol, seks, aşırı beslenme, yetersiz beslenme, jiletçilik, kleptomani); her türlü suç, her türlü keder, her türlü hata, her türlü sapık fikir... Paylaşılan deneyim sahneleri var; turistle-

rin, yerlilere karşı yeni gelenlerin, beyaz bir sokakta yürüyen renkli insanların ya da bedava yiyecek kuponu dağıtılan büronun önünde bütün gün bekleşen insanların paylaştıkları deneyimlerin sahneleri... Müzik türlerine ya da erken emeklilik hayallerine duyulan ortak ilgiler var.

Ama herkes ortada bir tuhaflık olduğunu da biliyor.

STRES

Stres günümüzün *lingua franca*'sıdır. Olan bitenin hem fevkinde hem de bir parçası –yani her an meşgul, her tarakta bezi olan, her şeyden haberdar biri– olduğunuzu gösteren, yakanıza taktığınız bir rozet olabilir, stres. Ya da aşırı çalıştığınız halde çok az kazandığınızı, sağlık sistemi tarafından terk edildiğinizi ya da bitmez tükenmez ırkçı anaforlara maruz kaldığınızı ima eden bedensel ve duyusal bir şikâyet olabilir.

Stres sizi isteklendirebilir ya da tükenmiş, klostrofobik, içerlemiş ve ambiyans seslerinden dehşete kapılmış olduğunuz anlarda sizi kaderinizle baş başa bırakarak delik deşik edebilir.

Dahil olma ya da dışlanma, ana-akım ya da marjinallik hikâyeleri anlatabilir. Ama böylesine yaygın bir, "bir şeylere tercüman olma" gücünü, içine demirlediği anlamın kendisinden değil, her türlü kuvvet ve güzergâhın arasından akıp giden bilfiil dolaşımından alır. Bu kuvvet ve güzergâhlardan bazıları şunlar olabilir mesela: Kendi işini kendin gör kültürü, uyuşturucu sanayinin ve doğrudan reklamın gücü, toplumsal kayıtsızlık, trafik cinneti ya da büyük toplumsal yaraların etrafında girift ayrıntılarla kurulmuş sayısız küçük dünyaların türemesi ya da yaratıcı dinlence veya tepki kipleri...

Stres, yoğunlukları kaydeden kişisel-aşırı bir bedensel haldir.

Stres gibi bir şey bir yerde oyalanabilir ve ciddi hasara yol açabilir. Ya da borudan akıp giden su gibi bir hane-

den dışarı dökülebilir; mesela, ev halkından çok ama çok uzun süredir işsiz olan birinin sonunda bir iş –her hangi bir iş– bulduğunda yaşanan hal gibi.

PEK DE YENİ SAYILMAZ

Bu tür bir şey pek de yeni sayılmaz.

American Nervousness, 1903: An Anecdotal History (Amerikan Sinirliliği, 1903: Anekdotlarla Tarih) adlı çalışmasında Tom Lutz, yirminci yüzyılın başında nevrasteninin ya da "sinir zayıflığının", yaygın biçimde deneyimlenen bir belirtiler karışımı halinde –uykusuzluk, uyuşukluk, depresyon, evham, histeri, sıcak ve soğuk ter boşanması, astım, saman nezlesi, mide bulantısıyla gelen baş ağrısı ve "beyin çökmesi"– birdenbire tarih sahnesine yerleşivermesinin aslını astarını araştırmaktadır. Lutz bu fenomeni, geniş ölçekli modernist toplumsal dönüşümler dünyasında oraya buraya sürüklenen, kolayca heyecana kapılan öznenin bedensel duyarlığı olarak tasvir eder. Ayrıca, gizli tehditlerin ve görünmez kuvvetlerin gotik bir tahayyülüyle kendini gerçekleştirme, kişisel cazibe ve kurumsal karizma vaat eden tüketimci-terapötik yaşam felsefesinin iyimserliğini birleştiren düzensiz ve tedirgin bir duygu yapısıdır. Bu fenomenin hegemonyası, birbirinden son derece farklı kimlikleri ve yaşam koşullarını derleyip toplayan bir baş anlatının gücüyle yayılmıyordu; daha ziyade bilim, teknoloji ve tıbbın, din ve ahlâkın, psikanaliz, toplumsal cinsiyet ve cinselliğin, sağlık ve hastalığın, sınıf ve ırkın, sanat ve politikanın birbiriyle rekabet eden ve çelişen kuvvetleriyle düpedüz iç içe geçmiş olmasından ötürü böylesine yaygınlaşmıştı.

Şimdi stres durumunda olduğu gibi, o zamanlar nevrasteni, bedende faaliyete geçen garip bir farklılık süper-göstergesiydi. Ve şimdi streste olduğu gibi, yalnızca münferit örnekleriyle görülebiliyordu: Unsurlarının fark ve olay aracılığıyla nasıl kendilerini ortaya atıp durduk-

larını görebilmek için anekdotsal bir tarihle anlatılması gerekiyordu.

SERSERİ YOĞUNLUKLAR

Serseri yoğunluklar sıradan yaşamın sokaklarında başıboş dolaşırlar.

Şeylerin yaşanmış ama sindirilmemiş etkileri, deneyimin boşlukta asılı fragmanlarıyla doludur ortalık.

Bir hayatın ne menem bir şey olduğunu anlatan hikâyeler tarafından çerçevelenmemiş tüm kırıntılar, bir nabız gibi atar durur şeylerin kıyısında.

Her türlü plan, proje ve rutinler esnasında gayri ihtiyari çoğaltılan tüm o artıklar ve fazladan etkiler dalgalanır, tecrübe eder ve yılankavi akıp dururlar.
Şeyleri dümen sularına çekip sürüklerler.

Hakikât iddialarını, kafa karışıklıklarını, kabulü, tahammülü, palavraları, durgunluk ve arzu devrelerini, ağır aksak veya delidolu hamleleri ve tetikte olmanın en sıradan şekillerini kışkırtırlar.

TRAFİK CİNNETİ

Günlerden 4 Temmuz günüdür ve havai fişek gösterilerinin ardından tüm yollarda trafik felç olmuş durumdadır.

Danny ve sevgilisi trafikte sıkışıp kalmıştır. Sonra öndeki arabanın sürücüsünün keçileri kaçırmaya başladığını fark ederler. Gelebildiği kadar geri geri gelip onların tamponuna çarpar ve önündeki arabaya doğru fırlar adam. Sonra önünde geniş bir alan açılır. Sahne ağır çekim devam ederken Danny ve sevgilisi seyrederler. Adam arabasını gidebildiği kadar ileri sürer ve sonra geri vitese takıp gaz pedalını kökler ve Danny'nin arabasına bindirir. Adam aracını tekrar ileri sürer ve tekrar geri vitese takar. Danny ve sevgilisi birbirlerine bakarlar ve arabalarından

inerler. Adam yine onların arabasına bindirir. Bu sefer tamponu yamultup kaputa geçirir. Patinaj yapan tekerleklerden duman çıkartarak arabasını kurtarır, sonra da direksiyon başında öylece oturup kalır. Danny adamın, arabanın zeminindeki bir şeye uzandığını görür ve bunun silah olabileceğini düşünür. Şimdi bir trafik polisi adama dik dik bakmaktadır, ama ona doğru bir hareket yapmaz. Danny polisin yanına gidip arabanın zeminindeki şeyden bahseder. Polis yollarda her türlü insanın olduğunu belirtir. Danny polisin korktuğunu görür. Gidip adamı arabasından çıkarır ve polisin yanına götürür. Polis adamı tutuklar.

YÜZEY GERİLİMLERİ

Kültürel peyzaj, dikizlenen ya da sezilen yüzey gerilimleriyle titreşir.

Kadın jüri görevini yerine getirmeye çağrılır. Genç bir Afrika-Amerikalı adam haneye tecavüzden beş yıllık asgari ceza istemiyle yargılanmaktadır. Jüri seçimi esnasında avukatlar, salonu dolduran dört yüz kişiye, itirazı olan var mı, diye sorarlar. Kadın, *kendisinin* bir itirazı olduğunu söyler. Otomatik ceza vermeye karşı çıkar. Suçun işlendiği koşulları öğrenmek istiyordur. Sadece ölgün koşulları değil, canlı olayları hem de. Hipotetik adaletsizlik hikâyeleri anlatır (ya adam çocukları için bir somun ekmek çalıyorduysa?). Avukatlar sıkıntıdan patlarlar, alenen kaba davranırlar. Diğer bir-iki itirazı da baştan savdıktan sonra, hepsi kadın olan salondaki yegâne dört siyaha dikkatlerini yoğunlaştırırlar. Onları konuşmaya teşvik ederler. Sorular sorarlar. Kadınların verdiği kısa, vakur cevapları pür dikkat dinlerler.

Kalabalık o gün için azat edildikten sonra kadın, o dört siyah kadının peşi sıra kaldırımda yürümektedir. Kadınlar şimdi çok daha ateşli tartışmaya girişmişlerdir. Bu cezaya bir itirazları olmadığını söylerler. Eğer adam

iddia edilen suçu işlemişse cezalandırılmalıdır. Ama onu cezalandırmak kendilerine düşmez. Bu, Tanrı'nın işidir. Ertesi sabah söz konusu dört kadın yargıçla konuşur. Yargıç onları jüri seçiminden azleder. Sonra sanık avukatları hemen, suçun itirafıyla en hafif cezayı garantileme yöntemine başvururlar. Adam, mükerrer suç işlediği içi 25 yıla mahkûm edilir. Kadın tüm bu olan bitene şaşırıp kalır.

Pazar sabahları evsizler, sokağın başındaki Yehova Şahitleri kilisesinde dağıtılan bedava kahvaltı için kuyruğa girer. Her renkten insan vardır kuyrukta. Ama bunun ırkların kaynaşması ütopyasıyla bir alâkası yoktur. Hepsi terli, yorgun, keyifsiz ve yerlerini yadırgamış görünüyorlardır. Sefalet ve yabaniliğin çöpten adamlarına benzeyen bu insanlar, tüm eşyalarını kirli paslı sırt çantalarına tıkıştırıp ya otobüsle ya da bütün şehri katedip yaya olarak buraya geliyorlar. Sonra da aynı yoldan geri gidiyorlar. Haftanın bu anından nefret ettikleri yüzlerinden okunabiliyor.

Kadının tanıdığı kırk yaşlarında, hiç evlenmemiş ve yalnız yaşayan bir hanım var. Bu hanımın hayatı iyi bir iş, iyi arkadaşlar, ailesi, her türlü tutku ve kendi kendini yetiştirme kipleriyle dopdoludur. Ama sanki hayatının başlamış olduğunu ilan edecek bir çerçeveden yoksun gibidir. Bunun saçma olduğunu bilir ama, yine de bitimsiz bir anafora karşı yüzer.

Kadın mahallede birinin intihar ettiğini duyar. Eskiden, (intihar eden kişi oraya taşınmadan önce) harikulâde bahçesinde partiler verilen küçük, şirin taş evlerden birini kiralayan otuz yaşlarında bir adam canına kıymış. Kısa bir süre önce sevgilisi onu terk etmiş. Sonradan ona ulaşamayınca endişelenmiş. Komşusuna telefon etmiş ve adamın evine girip bakmasını istemiş. Meğerse adam günler önce mutfakta kendini asmış. Eyaletin dört köşesinden akrabaları gelip adamın eşyalarını kamyonlara yüklediler. Sanki umurlarında olan tek şey buymuş gibi kimin ne alacağı hakkında kavgalar ettiler. Adamın

motosikletini arıyorlardı. Sevgilisini motosikleti çalmakla suçladılar. Sonra motosiklet bir komşunun ön bahçesine park edilmiş olarak bulundu; biri onu oraya koymuş olmalıydı.

GENİŞ BİR NEFES ALMAK

İstenmeyen yoğunluklar en ufak bir tahrikle köpürüverirler.

Ve sonra insan şefkatinin küçücük bir hareketi ya da kamusal alanda paylaşılan müstehzi bir gülüş ânı her şeyi hemencecik yeniden yoluna sokar, sanki insan temasının herhangi bir işareti istenmeyen bir gerilimi gevşetiverir.

Kadın New Hampshire otoyolundaki gişelerde duraklamıştır. Gişedeki memur, öndeki aracın şoförünün arkadan gelecek arabanın ücretini ödediğini söyler. Arkadan gelen araba, kadınınkidir. Duyduklarını algılaması bir dakika sürer. Ya! Memur ve kadın söz konusu aracın trafikte gözden kayboluşuna uzun uzun bakarlar.

Kadın ve Ariana mahallede yürüyüşe çıkmıştır: Beyaz kadın, esmer bebek... Birkaç yeniyetme, tehditkâr bakışlar fırlatarak kadınla bebeğin yanından geçer; kabadayı gibi giyinmiş, çalım satan esmer oğlanlar. Ama tam yanlarından geçerlerken, içlerinden birinin o tatlı oğlan çocuğu sesiyle diğerlerine, "Şu *şeker* bebeği gördünüz mü?" diye sorduğunu duyar kadın.

Kadın bir sabah erkenden arabasıyla kampüse gidiyordur. Önündeki pikap, karşıdan karşıya geçmeye çalışan bir hayli şişman, yaşlıca bir hanıma yol vermek için ortalık yerde zınk diye durur. Hanım aceleyle yolun karşısına seğirtir. Sonra yüzünde kocaman bir tebessüm, belli belirsiz el sallayarak dönüp önce adama sonra da etrafına bakar. Çok minnettardır.

SÜRÜKLENEN FANTEZİLER

Oradan buradan küçük fanteziler pörtleyiverir. Şu araba reklamında olduğu gibi mesela. İki genç insan çok hoş funk şarkıları dinleyerek New Orleans sokaklarında arabayla ilerlemektedir. Birdenbire, arabanın dışındaki Afrika-Amerikalı sokak yaşamının canlı sahnesinin, içerideki müzikle senkronize olduğunu fark ederler. Birbirlerine bakıp sürpriz bir olayın verdiği hazla omuzlarını silkerler. Bu inanılmaz bir şeydir ama, gençler telaşa kapılmadan kendi işlerine bakabilirler. Yola devam. Bu genç insanlar (ya da sizler, yani seyirciler, veyahut da bir "çift-olma kipi" ya da beyazlık veya "in" olmak falan gibi bir şey) üç boyutlu sesle çevrelenmiş hoş bir kareye teyelleniverirler. Bir süre öylece sürüklenip gidebilirler, hepsi o kadar.

Böylesi bir mükemmel karşılaşmanın duyusal rüyası ırksal korku, öfke, ayrımcılık, şiddet ve tükenmişlik akıntılarının üzerinde süzülür.

Bu, sadece bir ideoloji değil ama aynı zamanda bir olaydır da; ne kadar geçici ya da önemsiz görünürse görünsün ve hangi amaca ya da altta yatan nedenlere yerleştirilirse yerleştirilsin değişen bir şey olmaz.

Doğrudan doğruya sıradan yaşamın terkibinde kayda değer bir sürü ufak tefek *bir* şeyden biridir, hepsi bu.

KAYBOLMA NUMARALARI

Küçük, esrik kaybolma kipleri tomurcuklandı. Dört başı mamur bir yaşam rüyası görüyoruz. Rüya-iş ya da rüya-beden mükemmel bir forma cuk diye oturuyor.

Ya da ansızın parlayıp sönüveren türde bir büyüyü hayal ediyoruz. Siz hâlâ pijamalarınızla otururken piyangodan çıkan kameralar kapınızda bitiverir ve bir kucak dolusu rengârenk balon havaya uçurulur. Ya da gecenin bir yarısı bir UFO gelip bu-dünyalı-olmayan bir hileyle sizi havaya kaldırır.

Kaybolma, kitleler denen şeyin dehası olagelmiştir hep. Her şeyden uzaklaşma numarasının yetenekli hayalperestleriyiz; boş bir yüzey kozasının içine kayıvermek pahasına dahi olsa yakalanmadan savuşuruz.

Boşluk, taşrayı bir battaniye gibi kaplıyor; eğlence parklarının, güvenlik duvarlarıyla çevrili yaşam alanlarının ve hayatın her köşesi için –ev, ev hayvanı, kahve, kitap, bahçe, yatak, banyo, pizza, Meksika dürümü, hamburger, oyuncak, bebek, ofis– ürünlerle dolu mağaza zincirleriyle mantar gibi biten yeni alışveriş kâbelerinin konforlu tektipliğiyle yayılarak her yeri yumuşacık örtüyor.

Banallik, zamanımızın hayatiyeti oldu. Vitrinde sergilenen herhangi bir yere süzülüp girebilir ve bir an bile kendinizi hayatla irtibatı kopmuş gibi hissetmeden bir süre hayattan çekilebilirsiniz.

İMAR PLANLI

Banliyölerin böyle gelişigüzel yayılıp durmasında bir tuhaflık olduğunu herkes bilir. Çünkü bu, çayırları kaplayan kontrplak çölleri; televizyonun önünde cips yiye yiye şişmanlayan çocuklar; nerede olursanız olun bir örnek dörtlü tertiplerle sunulan, her bütçeye uygun rüya evinin ürkünç cazibesi demektir.

Ama evler büyük, güzel, beyaz, beklentilerinizin çok üstündedir. Karşı konulamazdırlar. Bir gün bir model eve girersiniz. Tıpkı bir rüyada yürümeye benzer. Mükemmel aile için her ayrıntı düşünülmüştür: Oğlanın odası, kızın odası, bebek odası hazır ve nâzır sizi bekliyordur ve sanki, "Hadi gel, güzel aile, buraya yerleş," diyordur. Her şeyi öylesine kolaymış gibi gösterir ki bu. Öylesine olmuş bitmiş.

Kadın, şehrin dışındaki boş bir düzlüğe inşâ edilmiş imar planlı bir siteyi görmeye gider. Buranın bir itfaiyesi, bir okulu, bir karakolu, bir kreşi ve koşu yollarıyla bezeli bir çim alanı vardır. Henüz etrafta hiç ağaç yoktur ve müstakil evlerin dışı hâlâ naylon kaplıdır.

Kadın, güneyli taşra dükkânlarına öykünerek yapılmış bir bakkala uğrar. Bakkalın bitişiğindeki şirin bungalov, emlak satış bürosudur. Ütülü gömlekler giymiş iki adam çimlerin üzerinde nal oyunu oynamaktadır. Yüzlerinde kocaman tebessümlerle kadına el sallarlar. "Selam komşu!" diye seslenirler. Kadın, bu adamların bir piyesi sahneye koyan emlakçılar olduğunu anlar. Tabii ya, her şey apaçık ortada. Burada teklif edilen şey kasaba nostaljisi değil, mamur çevrenin bizatihi kendisinin bir peri masalı oluşudur sanki. Yeninin ve yeni yeni peydahlananın değeri –yükselen site trendinin bizzat kendisi– herkesçe paylaşılan bir tamamına ermiş yüzeyler rüyasında cisimleşiyordur sanki. Bu bir "layt" yaşama oyunudur. Altı üstü, hepi topu bu kadar olan bir değer. İnsanlar buradan ev alırken peşinde oldukları şey, yalnızca rüya ev (paranızla satın alabileceğinizden daha fazlası olan ev) değil, aynı zamanda ortada dönen her şeyin ve tüm bunların "layt" kaçınılmazlığının, kusursuzluğunun da, parçası olmaya yönelik bir hamledir belki de.

Güvenlik duvarlarıyla çevrili lüks sitelere dair müstehzî stereotiplerle doludur hava. Her yerde bununla ilgili çizgi filmlere rastlamak mümkündür. Mesela, evlerinin salonunda oturmuş orta yaşlı bir çiftin, bitişikteki komşunun çimlerinin üzerinde durup duran cesetten yakındığını gösteren şu çizgi film gibi. Fakat konformizm ve tecrit edilmişliğin klişelerine istihzayla dudak bükmek, olan biteni gerçekten kavramaya yaramaz. Tam da altı üstü bu kadar olduğu için arzulanan rüya dünyayla ilgili daha temel bir şey de vardır. Ayrıca, bu rüyanın, şeylerin şipşak bir araya geldiği âna nasıl da teyellenmek istediğine dair de daha temel bir şey vardır. Sanki insanın, seyretme ve bekleme kaslarını esnetip onları her daim ısınmış bir halde tutması gibi bir şeydir bu. Bir o kadar da şeylerin parçalanması, elementlerin dağılması ya da başka bir şeyde tekrar birleşmesi ihtimaline kendini ayarlamak gibi bir şeydir. Tam olarak "pasif" denilemez buna;

hiper-uyanıktır ve aksiyonun reaksiyona dönüşebileceği yoğunluk ânına hazırlanır.

KARAVAN ÖZGÜRLÜĞÜ

Üç milyon emekli, mutfağı, banyosu, mermer tezgâhı, iki televizyonu olan lüks karavanlarda yaşıyor. Her şey gömme, her şey yerli yerinde, her şey tam otomatik. Bu emekliler çoğunlukla çiftlerden, çoğunlukla beyazlardan oluşuyor. Takım tişörtler giyiyorlar ve tamponlarına, "Yuvan, park ettiğin yerdir" ya da "Yollarda ve kayıt dışı" gibi şeyler yazan çıkartmalar yapıştırıyorlar. Onlar için her gün, yeni bir başlangıç. Olduğunuz yeri beğenmiyorsanız, evinize binip başka bir yere sürersiniz, olur biter. Bu emeklilerin ev hayvanları ve projeleri var. Hepsi de tarihe meraklı. Savaş anıtlarını ve hayalet kasabaları ziyaret ediyor ya da Lewis ve Clark Patikası'nda tarihî geziler yapıyorlar. Ya da ülkenin dört yanındaki eğlence parklarını geziyorlar. Veya metal detektörlerle define avına ya da altın topağı aramaya çıkıyorlar. Güzel manzaraları, çardaklı evleriyle küçük New England kasabalarını arayıp buluyorlar.

Yolculuklarının güzergâhını planlamak için Wal-Mart'ın ulus çapındaki mağazalar atlasını kullanıyorlar. Wal-Mart otoparklarında uyuyorlar. Yollarda geçen yorucu bir günün ardından, Wal-Mart mağazasından tüm ihtiyaçlarını karşılayıp akşam yemeğini hazırlamak için arka tarafa, otoparka geçebiliyorlar. Mağazada birbirlerini bulabilmek için telsiz setleri gibi küçük, pratik aygıtlar satın alıyorlar. Otoparktaki öbür karavancılarla tanışıp onların donanımlarına bakıyorlar. Wal-Mart'ın küçük esnaf için iyi olmadığını biliyorlar, ama rekabet olmaksızın bu ülke bir yere gelebilir miydi ki? Toplumsal eşitsizlik hayatın bir gerçeğidir, diyorlar; elden ne gelir ki? Onların en büyük derdi, benzinin fiyatı.[15]

---

[15] Bkz. Missoula Mont, *This Is Nowhere* {Burası Hiçyer}, High

ANA-AKIMDA AKMAK

Kitlesel arzu nesneleri, salt dolaşım rüyasının kendisini canlandırıyorlar: Seyahat, anlık mesajla iletişim, filmler, kataloglar, muhtemel bir yaşamın sahnelerinde bir araya toplanan malların birbirine yamanmasıyla oluşan yeni yaşam tarzlarının baştan çıkarıcılığı...

"Ana-akımda olmak" deneyimi, kelimenin tam anlamıyla, cereyan eden "bir şey"in frekansını tutturmanın somut bir duyusal deneyimidir.

Ama bu şey, fazla ağır ya da süreğen olmamalı.

Mesele, hiçbir şeye bulaşmadan doğru frekansta olmaktır. Müşterek kamusal deneyimlerin ince tabakasında konaklayan hafif bir temas bölgesi...

Yaşamın, pürüzsüz akıp gidebileceğine ve her şeyden haberdar, her an tetikte ve kül yutmaz olduğumuza dair bir fantezidir bu. Bize bir şey olmayacağına ve bizim yapacağımız herhangi bir şeyin dişe dokunur bir sonucu olamayacağına –hiçbir şey düzeltilemez ki zaten– dair bir fantezi...

"Ana-akımda olma" deneyimi, can simidi gibi bir şeydir.

Ancak bu deneyimin; yani "layt" hayata girmek, hayatı hafif yaşamak için kabarışın bizzat kendisi, dümen suyunda, şeylere akım yükleyen tüm devrelerin müphem bir hissini bırakır.

YUVA, YÜREĞİN ATTIĞI YERDİR

Yuva, yüreğinizin attığı yerdir. Kapıyı arkanızdan çarpıp içeri girebilirsiniz. İçinde yaşanılacak büyük, güzel, beş duyuya hitap eden bir metanın, eski taşların ve değerli metallerin dokusunda döşenmiş bir banyonun, bir renkli dekor ütopyasının hayalini kurarız. Ama evde olmanın sinestezisi her zaman çoktan kamunun hâkim

---

Plains Films 2000.

rüzgârlarının –özelleştirme, akıllı birikim, aile değerleri ya da bir tür kimlik veya yaşam tarzı falan gibi bir şey– çevrimlerinde yüzergezer haldedir.

Amerikan rüyası natürmort formunu alır: Çekirdek aile garaj yolundaki cipin yanında dikilmiştir; başlar havada, ellerde hisse senedi portföyleri, her şey sigortalı, taksitler tıkır tıkır zamanında ödenmekte, ön bahçeler budanmış ve bakımlı, yağsız diyet yiyecekler kemerlere sıkıştırılmış, mahalle devriyeleri görev başında... Eksik olmasın, Martha Stewart'ın nasihatleri de son rötuşlar için imdada yetişiyor.

Ama sonra, tam da evlerin inzivasında, küçük küçük ortadan kaybolma numaraları bastırmaya başlıyor ve şeylere farklı bir gerilim katıyor. Öyle zamanlar oluyor ki, yüreğin eve taşıdığı her şeyin üzerine bağımlılık, yalnızlık, çürümüşlük veya değersizlik ima eden bir baharat serpiliyor sanki.

Korku hikâyeleri hava dalgalarıyla içeriye sızıyor. Gayet sıradan görünen mahrem alanların aslında gizli birtakım ahlâksızlık, felaket, tecrit edilmişlik ve suç sahneleri olduğu ifşa ediliyor. Bakımevlerinde sosyal yardım uzmanlarının teftişe gelmediği zamanlarda ölesiye dövülen çocuklar; eski sevgililerinin karavanlarına dalıp onları ve yeni sevgililerini yatakta vurup öldüren adamlar; ancak komşular köpeğin günlerce hiç durmadan havladığını duyduktan sonra bulunabilen cesetler... Eğitimli, orta sınıf bir çiftin, arkada yüz adet kedi –kimi ölü, kimi canlı, yabani olanlar ise duvarlara tırmanmış– bırakarak sessiz sedasız tatile çıktığını anlatan tuhaf röportajlar...

ORADA NELER OLUYOR?

Sylvie'nin komşusu Tommy, tepenin eteğindeki evinde bir süredir "o haltı" yiyormuş. Yanında bir kadın varmış. İçkiciymiş. Ekranın önünde oturup duruyor, hiç sokağa çıkmıyormuş. Sylvie onu arka bahçede kör kütük sar-

hoş dolaşırken görüyor, ağzından çıkan yakası açılmamış küfürleri duyuyormuş. Bir gün bu bağrış çağrış o kadar ayyuka çıkmış ki, Sylvie bir kontrol etmesi için Juanita'yı oraya göndermiş. Juanita eve vardığında Tommy'nin, sevgilisini radyatöre kelepçelediğini ve başını döşemeye çarpmakta olduğunu görmüş. Polis Tommy'yi alıp götürmek zorunda kalmış. Ve sonra, tabii ki bu kadın doğruca Tommy'nin yanına koşmuş gene. Sylvie, bana bir adam *bir kez* el kaldıracak olsa onu anında terk ederdim, diyor. Juanita gidip Tommy ile o kadına, birbirinizi öldürseniz de umurumda değil –hatta umarım *öldürürsünüz*– ama bunu Tommy'nin küçük kızının önünde yapmayın, demiş. Juanita küçük kızı alıp ortalık yatışana kadar yanında kalması için dağa götürmüş.

MAVİ TV GECELERİ

Kadın, Las Vegas'ta yaşarken, bitişikteki adamın, karısıyla çocuklarını dövdüğünden şüpheleniyordu. Geceleri karavanın ince duvarlarından kulağına gelen kavga seslerini işitiyordu. Adam bağırıp çağırırdı, duvarlara güm diye bir şeyler çarpardı, karısı çığlıklar atardı, yeniyetme çocuklar gizlice karavandan dışarı atlayıp bedbin bir halde ortalıkta dolaşırdı. Sonra bir gün adam küçük verandada sigara içerken birdenbire tırabzan kırıldı ve ön bahçe işlevi gören çakıllı alana balıklama çakıldı. Orada öyle kımıldamadan yüz üstü yatıyordu. Karısı ve çocukları yavaş yavaş, müteredditt adımlarla dışarı çıktılar; en az bir metrelik mesafeden adamı gözetlediler. "İyi misin?" Uzun bir sessizlik. "HAYIR. İYİ DEĞİLİM." Ama çocuklarla anneleri aradaki mesafeyi korudular; bir vinyette donup kalmış gibiydiler.

Bu olaydan kısa bir süre sonra bu aile oradan taşındı. Ne nakliyat kamyonu geldi, ne vedalaşma oldu; bir gün oradaydılar, ertesi gün yoktular, hepsi bu. Sonra kadın, adamın hâlâ orada olduğunu fark etti. Bir gece onun

sapıkça kahkahalar attığını duydu. Dolu bira kutuları duvarlara çarpıldı. Ondan sonra kadın, geceleri televizyonun sesinin çok açıldığını duydu; ekrandan yansıyan mavi ışık karanlık karavanın içinde yanıp sönüyor, adam da yanlış anlarda kahkahalarla gülüyordu. Bir gece kadın, oturma odasının penceresinde dikilip kendisine dik dik bakarken yakaladı adamı. Kadının kalın perdeleri vardı ve onları hep kapalı tuttu. Sonra ara sıra adamın oturma odasının kapısındaki üç küçük camlı bölmeden birinde başının tepesinin görürdü kadın. Adamın parmak uçlarında durduğunu tahayyül ederdi. Artık adam tamamen aklını yitirmiş olmalı diye düşünüyordu, tabii her zaman öyle değildiyse. Bazı geceler adamın başının tepesi camlı bölmeden görünüyor mu diye o tarafı gözleriyle çabucak bir yoklardı.

Yıllar sonra Austin'de yaşayan bir arkadaşı, kadına aynı hikâyeyi anlatmıştı. Bitişikte, karısı terk ettikten sonra yalnız başına yaşayan tuhaf bir adam varmış. Karanlıkta duvarlara bira kutuları fırlatıyor, televizyonun yanıp sönen mavi ışığına karşı ortada hiç sebep yokken kahkahalarla gülüyormuş.

TELEVİZYON TAMİRCİSİ

Kadının erkek kardeşinin kablolu televizyonu bozulur. Tamirci gelince, "Benim kim olduğumu biliyor musun?" diye sorar. Meğerse adam haberlere çıkmış. Geçenlerde televizyon tamiri için bir eve gitmiş. Dizlerinin üzerinde çalışırken ailenin pitbulu adama saldırmış. Köpek, dişlerini adamın bacağına geçirmiş, aile de gülmekten başka bir şey yapmamış. Neyse ki, adamın alet kemeri belindeymiş ve bir tornavida kapıp köpeğe saplamış ve onu öldürmüş. Köpeğin sahipleri fena halde bozulmuşlar. Ama tamirci kurban ve kahraman olarak yerel haberlere çıkmış.

9Kadın bu hikâyeyi duyunca, ona aptalca espriler ve acayip hikâyeler göndermeyi seven bir tanıdığından aldığı

e-posta mesajını hatırlamıştı:

Evcimen bir kadının bulaşık makinesi bozulur, o da bir tamirci çağırır. Hanımın ertesi gün işe gitmesi gerektiğinden tamirciye, "Anahtarı paspasın altına bırakırım... Bulaşık makinesini tamir edin, faturayı tezgâhın üzerine koyun, size çekinizi postalarım... Bu arada, dobermanıma aldırmayın... Sizi rahatsız etmez, ama ne yaparsanız yapın, HİÇBİR koşulda papağanımla sakın konuşmayın!" demiş. Tamirci ertesi gün bu kadının evine geldiğinde ömründe gördüğü en büyük ve en korkunç dobermanla karşılaşmış... Ama aynen kadının dediğini gibi köpek halının üzerinde öylece yatıp tamircinin işini yapışını seyretmiş... Ancak papağan, bitip tükenmez bağrışları, küfürleri ve hakaretleriyle adamı delirtmiş... Sonunda tamirci daha fazla kendine hâkim olamayıp, "Kapa çeneni şapşal, seni çirkin kuş seni!" diye bağırmış. Papağan şöyle cevap vermiş: "YAKALA ONU, Spike!"

KOZALAR

Yuva, yüreğin attığı yerdir. Fakat çerçevenin dışına burnunuzu çıkardığınız anda her şey birden netameli bir hal alıverir. Kapıya dikilen davetsiz bir misafir ya da gece yarısı ansızın çalan telefonla travmanın sersemliği ile şimdilerde ev dediğimiz bu koza örme faaliyeti arasındaki tekinsiz benzerliği hissedebilirsiniz.

Ev kozası canlı bir organizma gibi yaşar; açık, zuhur eden, kırılgan ve hırçındır.

Hayata geçirilen bir olasılık şeklinde var olur; tadilat, alışveriş, eve çeki düzen vermek, mobilyaları yeniden düzenlemek, listeler yapmak, günlük tutmak, gündüz düşleri kurmak ya da piyango bileti almak gibi projelerde zuhur eder.

İdealin maddeye, oradan tekrar ideale sıçrayışını sahneye koyan pratikler, sıradan şeyler dünyasına bir rüya dünyasını yedirebilirler. Nesneler hayat sahnele-

rine yerleşir ve şeylerde hâlâ titreşen bir geçmişin izleri sıfatıyla orada kalırlar: Mesela, bir tuvalet masasının üzerindeki bozuk paralar, kalemler, satış fişleri, kitaplar, dağılmış mücevherler, biblolar, çocuğun çiziktirdiği bir resim ve çoktan vadesi geçmiş yapılacak acil işler listesi gibi. Pencerenin önüne konmuş küçük ahşap bir masa, alabildiğine kuytu bir iç mekân vaadi taşır.

Fakat sıradana yaklaşma rüyası, sıradanın kabarma anında yaşar yalnızca; natürmortun titreşimlerinde ya da mükemmel çim biçme pratiğinde mesela. Kendi haline bırakıldığında kendi aşırılıklarıyla kendi örgüsünü söker. Boş hayallere kapılıp gider, çılgın bir eylem planıyla hoplar ve kendini zora sokar. Paranoya, mükemmeliyetçilik ya da özel hayatlardaki işlevsizlik nodülleri halinde sertleşen arsız sarmaşık sürgünleri verir. Sanki dünyaya damgasını vurabilirmişçesine kendini bir şifrede sabitlemeye çalışır; büyü yapmak gibi bir şey. Güvenlik duvarlarıyla çevrili lüks sitelerde topluluk düzeninin kuralları çok geçmeden parodiye ve bitimsiz yasal ihtilaflara uzanan sarsıntılı bir noktaya ulaşır: Garaj kapıları daima kapalı tutulmalıdır; perdeler sadece nötr renklerde olmalıdır; arka bahçeyi izinsiz kazmak yasaktır; arka bahçeye çamaşır ipi germek yasaktır; garaj yoluna pikap kamyonetlerin girmesi yasaktır; izinsiz bitki veya ağaç dikmek yasaktır; yaşlılar evi ziyaretlerine torunların gelmesi yasaktır. İstisna kabul edilmez.

TURNER GÜNLÜKLERİ

The Turner Diaries {Turner Günlükleri}, beyazlardan oluşan ayrılıkçı Ulusal İttifak'ın merhum lideri William Luther Pierce tarafından, bir takma adla (Andrew MacDonald) 1996 yılında yayımlanan ırkçı, faşist bir roman. Kitap, ırksal soykırım üzerine kurulmuş yeni bir dünya düzeni hakkında bir kehânettir. Hikâye, icat edilmiş bir geçmişte hükümetin eşkıyalarının vatandaşların evlerine

dalıp gizli silahları ortaya çıkarmak için görünüşte sapasağlam olan duvarları yerle bir ettiği ve davarlar gibi güderek sürülerce insanı tutukladığı o "korkunç gün"le başlar. Bu köken travma, bir milis hareketini körükler. Bu hareket kitapta kıyamet sonrası "sıradan yaşam" ayrıntılarıyla tahayyül edilir. Kitap sağcı komplo kuramcıları ve ilkelciler için bir elkitabı kıvamındadır ve tüm ayrıntılarıyla Oklahoma City saldırılarına ilham kaynağı olduğuna inanılmaktadır. Hatta bazıları, kitabın sonundaki Pentagon'da düzenlenen bir intihar bombacısı eyleminin tasviri ile 11 Eylül 2001'de meydana gelen gerçek saldırı arasında tekinsiz bağlantılar dahi kurmuştur. Kitapta da 11 Eylül, "Organizasyon"un Houston şehrine düzenlediği bir saldırının tarihidir (ayrıca, William Luther Pierce'in de doğum günüdür). İşte, *The Turner Diaries*'in ortaya çıktığı tuhaf ve yüzergezer bağlantılar dünyası budur.

Fakat kitabın en şaşırtıcı olan yanı, ev içi sahnelere ve gündelik yaşamın sıradan ayrıntılarına odaklanmış olmasıdır. Verdiği tüyolar, yalnızca orduların düzenlemesi ve bomba yapımıyla ilgili değildir; ayrıca yeraltında yaşarken rahat ve hoş sığınakların hazırlanması, evin çekip çevrilmesiyle de ilgili püf noktaları sunulur. Kahramanlar cesaret ve yoldaşlık eylemlerinden ziyade mühendislik, nişancılık, cinsel performans ve ev idaresindeki becerilerini bileyerek sivrilmektedirler.

Ev işlerinde maharet kazandırmaya yönelik tariflerle dolu bir kitap bu.

Küçük bir dünya gözler önüne serilir. Askerî topluluk modeline ve askerî becerilere dayanan bir dünyadır bu, ama ayrıca bir rüya dünyayı tahayyül etmek için gereken tüm dokular ve duyusal ayrıntılarla da doludur.

Yaşanan, duygulanımsal pratik ve hassasiyet öbekleri, kitabı sadece bir ideolojik yergi (kesinlikle öyledir aslında ama) olmaktan çıkarır ve endişeler, fetişler, zaruretler ve ümit edilen tatminlerle dolu bir yaşam sahnesine dönüştürür.

Kitabın, onu etkileyici bulan ama gidip de bomba imal etmeyecek okuyucularca nasıl da kişisel gelişim için pratik bilgiler veren bir kitap gibi okunacağını tahmin etmek mümkündür. Kendi işini kendin gör türü bir ırkçılık.

Cemaatten olmayan okuyucular içinse bu kitabı okumak, kargaşa içinde ortaya çıkan ırkçı cinnet, salgın ve çürüme ile bakımlı banliyö çimlerine gösterilen özen, iç mekân tasarımına duyulan Martha Stewart'tan mülhem ilgi ve kendini şu elbisenin içinde, o yüzle ya da bu silahı tutarken hayal etmek için katalog karıştırarak oynanan fantezi oyunu arasındaki ilk bakışta acayip görünen bağıntıların musallat olduğu ürkütücü bir deneyimdir.

BENLİK

Benliğin harcı değildir tüm bunlar.

Muhayyel, müteredditt, varla yok arası bir şeydir benlik.

Kendini içinde bulduğu yoğunlukları kucaklayan bir masal uydurma hastalığıdır (fabülasyon). İlginç, yeni bir şeyin dayattığı ya da alışkanlık katmanlarına gömülü devinimler ve durumlarla kendi kalıbını biçer.

Hiper hassas –alıngan, uçucu ve antenleri açık– olabilir ya da endişeler içinde katılıp kalakalır. İniş çıkışların süratli ve mükerrer döngülerine –hayallere kapılma nöbetleri ve ardından yaşanan hüsranlar, doygunluklar, öfkeler ya da sükünete erme rüyaları– yakalanabilir.

Ortadan kaybolma, kazanma ya da her şeye bir son verme rüyalarında yampiri ve dolambaçlı biçimde var olur benlik. Dikkat ve bağlanma kipleri, ayakta kalmasını sağlar: Hiper ihtiyat, inkâr, oyalanma, her türlü duyusal oyunlar, bir şey olacağına dair hayal meyal hissedilen bir vaat, her an bir yanıyla kaçış rotaları aramak...

SINIR ÇİZGİLERİ

Kadının arkadaşı Danny bir süre intihar önleme hattında gece vardiyasında çalışmıştı. Sınır kişiliklerin, en kötüleri olduğunu söylüyordu. İki de bir telefon edip duruyorlar, sürekli ilgi istiyorlar, diyordu. Hepsini tanıma fırsatı bulmuştu. Telefonda dürüst olduklarını anlayabilirse yorucu oyunlarına müsamaha gösterip onlara yardım etmeye çalışmıştı. Ama bir süre ortadan kayboluyor, sonra tekrar telefon edip kedi-fare oyununa baştan başlıyorlarmış.

Ancak, gece saat tam 4'te telefon susuyormuş, Danny de vardiyasının geri kalan saatlerinde döşemede yatıp uyuyormuş. Herhalde sınır kişiliklerin de *bir* zaman uyuması gerekiyor, demişti. Bunun bile saat gibi düzenli olması bir tuhaftı yine de.

DUYGULANIMSAL ÖZNE

Duygulanımsal özne güzergâhlar ve devrimlerden oluşan bir yığındır. Şimdiki zamanın ışığında, titrek bir mum ışığı gibi bir an için sarsakça görünüp kaybolan geçmişin fragmanları aracılığıyla tanıyabilirsiniz onu. Ya da kafanızdaki, izlenecek bir patika fikrini ona yansıtabilirsiniz. Ya da zaten (yeniden) içinde tıkılıp kaldığınızı ve elinizden bir şey gelmediğini fark ettiğiniz bir örüntü gibi onu mesken tutabilirsiniz.

Bir çocuk gibi avutabilirsiniz onu. Ya da bir anlığına da olsa yoldan çıktığı için cezalandırabilirsiniz.

Duygulanımsal özne bir başına kaldığında kendini ite kaka bir varlık haline getirmek için birtakım sahneler ve küçük dünyalar aramaya koyulur. Önemli olmak ister. Neşelenmeye, kendini özgürleştirmeye, kendisi olmayı öğrenmeye, kendini kaybetmeye çalışır.

Bunların hiçbiri kolay iş değildir. İrade gücü ve pozitif düşünce hakkında dobra dobra konuşmayı tavsiye eden gurular toplumsal aktörlüğün, rayına girmek olayından

ibaret olduğunu iddia ediyor; sanki tüm bu karmakarışık gerçek benlikler meselesi kötü bir alışkanlık ya da akşamdan kalma hali gibi arkada bırakılabilirmişçesine. Ama işler her zaman ters teper. Kişisel gelişim projeleri ile bağımlılık salgınları ve kitapçılardaki "kendi kendinin doktoru ol" rafları tümüyle aynı oranda çoğalmaktadır.

Şişirilmiş bir toplumsal aktör figürü her türlü şikayet, öz-yıkım, nöbet, yeniden icat, kefaret ve deney stratejisinin üreme alanı haline geliyor. Sanki her şey aktörün omuzlarındadır. Ama işin içinde başka işler vardır her zaman.

OLAĞANDIŞI ANLAR

Gün içinde, sıradan akışa sekte vuran olağandışı anlarda yarım yamalak hissedilen bir etkinin tekinsiz sezgisiyle şaşkınlığa veya paniğe kapılarak başınızı kaldırabilirsiniz.

Sokaklar özel/kamusal felaketlerin çalakalem yazılmış işaretlerinden geçilmez. Evsizlerin günlük arz-ı endâmları, berbat bir şey şokuyla şeylerin somluğuna tebelleş olur. Evsizler, köpek yavruları ayaklarının dibinde oynaşırken ellerinde tabelalar tutarlar: "Açım". "Bir kap yemek için çalışırım". "Tanrı sizden razı olsun". Bu tabelalar, hipnotize eden ve tiksindiren bir kuvvetle duyulara çarparlar. Kabul görmek için yalvarırlar; bu, sırf geçerken, ayaküstü bir kabul dahi olsa... İrade gücünün değerine sahip çıkan ideolojik merkeze işmar ederler ("Bir kap yemek için çalışırım") ve basit bir ebedi kurtuluş rüyasını dillendirirler ("Tanrı sizden razı olsun"). Ama fazla acıklıdırlar. Pantomim yapmak için bir duygulanım, müşterek arzular için bir sahne, takip edecek bir hayatiyet çizgisi, eşelenip açığa çıkarılacak mahrem bir sır, emniyette hissetmek veya afiyet bulmak için hatmedilecek bir tüyo sunmazlar.

Evsizlik hakkında ne yapılacağına dair toplumsal bir reçete yoktur dolaşımda, ne de onunla yüz yüze geldiğinizde gözlerinizi ne yapacağınıza dair.

Göz, kaçınılması gereken veba benzeri bir şeymiş gibi evsiz tabelanın grafik harflerinden bakışlarını çeviriverir. Ama aynı tabela, duygulanımın karmaşık bir sahneye doğru kabarmasını da tahrik edebilir.

Bir arabanın camından uzatılan bir dolarlık banknot çarçabuk ileriye doğru dalgalanır ve bir ham temasın mübalağalı, özümsenmemiş duygulanımını yaratır.

"Tanrı sizden razı olsun."

HER ŞEY YÜZERGEZER OLMAYA BAŞLADI

Her şey yüzergezer olmaya başladı.

Sanki sağlam zemin bel vermiş de bizi, yumuşacık kozalar halinde bir rüya dünyada boşlukta asılı bırakmış gibidir. Sanki bir hayatın bizzat koşulları ve olasılıkları yüzergezer olmaya başlamıştır.

Bu akışın içindeki müşterek sürüklenmelerimizi, tecrit edilmişliğimizi ve mutabıklığımızı fark ediyoruz. Bu gidişatın, enerjisini, pupa yelken seyirlerden olduğu kadar devrelerdeki aşırı akım yüklerinden ve çöküşlerden de aldığını biliyoruz. Ama batmama özelliği olduğu da inkâr edilemez. Kumarbazlar, istifçiler, bağımlılar ve alışveriş merkezleriyle capcanlı bir titreşimdir bu.

EVE KAHRAMAN DÖN

Alışveriş yaparız.
Ara sıra ya da her dakika.
Ya aşırı ya da kifayetsiz.
Gaza gelerek ya da utanç duyarak.
İhtiyaçlar için, terapi için, tatilde.
Duruma göre ya ucuzluk dükkânlarından ya Neiman

Marcus veya Sears'tan.

Ucuz, uygun, her yerde ve her şeyin geçtiği yerler oldukları için mega-marketlerden alışveriş yapıyoruz. Bu marketlerin, "Her Şeyi Silip Süpür" ve "Eve Kahraman Dön" gibi acayipçe neşeli sloganları, alışverişe hafiften gerçeküstü bir enerji yüklüyor. Güneş gibi parlayan turuncu fiyat etiketleri, indirimdeki malları kaçırmayasınız diye rafların doğru açılarından fırlıyorlar.

Serbestçe harcayabileceğiniz bol geliriniz varsa bir şeydir, hiç paranız yoksa başka bir şey.

Para kısıtlıysa beyin uyuşturan, pinti bir titizlikle alışveriş yapmak durumundasınızdır. Tüm o kuponlar... Tüm o kataloglar, fanteziler, şuna ya da buna sahip olmayı ve onlarla yapabileceklerinizi hayal etme oyunları... Sonra da küveti dondurmayla doldurarak yapılan savurganlıklar ya da Las Vegas seyahatindeki intiharvari sefahatler...

Kadın bangır bangır müzik çalan süpermarketlerde Ariana ile alışveriş yapar. Ariana koridorlarda bir aşağı bir yukarı koşar, kadını güldürür. İnsanlar onlara gülümser ya da yanlarına yaklaşıp bir şeyler söyler. Bir gün bir grup çocuk tek sıra halinde hoplayıp zıplayarak ve küçük kıza "cee" yaparak nereye gitseler onları takip eder. Başka bir gün koridorlardan birinde rastlaştıkları bir adam kuş taklidi yapmaya başlar. Ariana başını arkaya atar, pür dikkat kesilir ve adam bir düzine profesyonel taklit yaparken adamın ağzına şaşkın şaşkın bakar.

Kadın bir gün Walgreens'te kasa kuyruğu beklerken yakışıklı bir genç adam görür. Adam göğüs cebinde adı yazılı bir oto tamircisi tulumu giymektedir. Konuştuğu ya da güldüğü zaman eliyle ağzını kapatır, ama yine de herkes ona bakakalır. Adamın dişleri mazur görülemez derecede şekilsizdir. Birkaç tanesi ağzından fırlamaktadır. Bir tarafta da üst üste iki sıra dişi vardır. Adam sanki hiç dişçiye gitmemiş gibidir; ne çocukken ne de şimdi.

Kadın bazen Foodland'den alışveriş eder; burası,

herkesin Bedava-yiyecek-kuponu-dünyası dediği fakir fukara marketlerinden biri. Müziğin sesi de öteki marketlerden biraz daha kısık. Marketin içi dezenfektan kokar ve kasiyerler boyunlarına kat kat kalın altın zincirler takarlar ya da bebek mavisi farlar sürerler. Evsizler ucuz bira ve ekmek almak için nehrin kıyısından kalkıp buraya gelirler. Otoparkında arabaların ve minibüslerin içinde insanlar yaşar. İki çocuğuyla kamyonette yaşayan bir hanım, kadının dikkatini çekmeye başlar. Saçları uzun ve siyahtır ama başının tepesinde büyük beyaz bir halka vardır hep. Bir akşam bu hanımın yanında hırçın, kırmızı suratlı bir adam görür. Adam, bu hanıma doğru koşar; iki dolara altılı paket sattıklarını keşfettiği için heyecanlıdır. Hanım ona ters ters bakar. Adam, "Ne var? Kola bunlar! Koladan bahsediyorum ben. Çocuklar için ucuz kola buldum işte!" der. Kıymeti takdir edilmeyen bir kahraman olduğunu düşünürcesine bozulmuş gibi yapmaya çalışır, ama sanki bununla uğraşacak hali de pek yoktur.

Birkaç gün sonra kadın bu hırçın, kırmızı suratlı adamı kampüste görür. Adam yayadır, başka üç adamla –iki Latino ve bir Afrika-Amerikalı– birlikte yolun karşısına geçip kampüsün girişine doğru yürümektedirler. Kocaman sarı yol tabelaları taşıyorlardır ve kırmızı suratlı adam, "Harika, değil mi? Ben size ne dedim? VAY CANINA!" der. Hızlı, tedirgin ve heyecanlı adımlarla yürürler. Fakat kampüsün kaldırımına vardıkları an tereddüt ederler ve gevşek bir daire oluşturarak baş başa verirler. Siyah adam güvenlikle ilgili bir şeyler söyler... polisler. "Has.ktir! LANET OLSUN!" Bir polis arabası kaldırıma yaklaşıp adamların önünde durur. Siyah adam cesaret göstererek arabanın yanına gider ve kafasını camdan içeri sokar. Sonra kırmızı suratlı adam da yavaşça arabaya yanaşır. Kampüste altmış saniyeden fazla kalamamışlardır.

YÖNÜNÜ BULMA(ŞAŞIRMA)

Sıradan yaşam zihin daha düşünmeye fırsat bulamadan cereyan edebilir. Ufak tefek şok, kabullenme, şaşkınlık ve *déjà vu* deneyimleri en sıradan pratiklere ve devinimlere tuz biber eker. Zaten varmış olduğunuz yere yetişebilmek için duraklamanız gerekir bazen.

Target'taki kasiyer o elektrikli süpürge torbalarını neden aldığını sorar kadına. "Efendim?" Kadın kasiyerin ne sorduğunu anlayamaz. Elektrik süpürgesi torbalarının devri falan mı kapanmıştır yoksa? Kasiyer, *kendi* elektrik süpürgesi çalışmayınca onu çöpe atıverdiğini söyler. "Efendim?" Kasiyer, elektrikli süpürge torbası yapıldığını bile bilmiyordum, der. "Efendim?" Kadın, artık kullanılıp atılan elektrik süpürgeleri yapıyorlar herhalde, diye düşünür. Belki de gençler artık bunları kullanıyordur. Her neyse. Ama biraz telaşa kapılır. Ya da yönünü şaşırır. Ya da onun gibi bir şey işte.

Kadın bir gün PetSmart ev hayvanı dükkânında *déjà vu* duygusu yaşar. Partneri Ronn sıra sıra dizilmiş akvaryumların önünde bir tezgâhtarla konuşmakta, Ariana ise bir akvaryumdan diğerine dolaşmakta ve hepsinin camına yüzünü dayamaktadır. İçinde titreşerek yanıp sönen turuncu beneklerin olduğu yeşilimsi mavi bir su duvardan aşağıya akmaktadır. Kadın daha önce –bir rüyada dahi olsa– tıpkı böyle bir sahnede bulunduğu hissine kapılır.

1990'ların başında fotokopi makinesinin içine yerleştirilmiş zımbalar kadını afallatmıştı. Irvine'daki, Beşeri Bilimler Araştırma Enstitüsü'ndeki araştırma bursunun son haftasıydı. Eve götürmek üzere, kendini kaybetmiş bir halde dergilerden bazı makalelerin fotokopisini çekmeye daldığı esnada öteki araştırmacılar içeri girip makinenin bir tarafına kağıtlar sokuyor ve onları diğer taraftan zımbalanmış olarak alıyorlardı. Artık fotokopi makinelerinin içinde zımba olduğunu keşfedince hafif bir şok yaşar kadın. Düşünceler yumağı şeklinde bir huzursuzluk duygu-

su her yanına yayılır. Bilmediği başka neler vardır? Neden böyle şeyleri hiç duymaz? Annesinin telesekreterler, cep telefonları, otomatik benzin pompaları ve ATM makineleriyle ilgili hissettiğine benzeş bir endişeye kapılır. Hükmedemeyeceğimiz bir şeyin kapanına kısılma, afişe olma korkusudur bu. Bir tür cehalet gibidir.

Bir keresinde beşik çarşafları ve Teletubbie video kasetleri almak için eBay'i kullanır kadın. Sonra bir gün renkli başarı sertifikası eklenmiş bir e-posta alır. "Başarınız için sizi kutlarız! Siz eBay'in Yükselen Yıldızlarından Birisiniz!" eBay satıcılarından iyi bir geribildirim notu aldığı için sarı yıldız kazanmıştır. Artık eBay cemaatinin itibarlı bir üyesidir. "Yıldızları hedeflemeye devam edin!" Kadını afakanlar basar hafiften ya da hafiften sersemler.

Arkadaşı Andrew bir buçuk yıl ayrı kaldıktan sonra, ziyaret etmek için mahalleye döner. Buraya dönmek harika, der, ama biraz da sarsıcı ("Sanki hiç gitmemiş gibiyim!"). Bir sürü şey hiç değişmemiştir, ama sonra ara sıra gerçekten farklı bir şey, bir şok dalgası gibi çıkıverir karşısına. Mesela, eskiden boş bir arsa ya da açık bir alan olan yerde birdenbire bitiveren bir ev gibi. Bu ev buraya nasıl gelmiştir? İçindeki bu insanlar kimdir ve o basketbol kupalarını nasıl bu kadar çabuk duvara asmışlardır?

UÇ GÜZERGÂHLAR

Büyük toplumsal değişimler uzak, puslu söylemlerle ve skandallarla yüzergezer. Yaşam koşulları üst üste yığılıp bir şey olur ve sonra biçim değiştirip başka bir şeye dönüşür. Bazen uç güzergâhlar filizlenir ve sonra kendi hayatlarını yaşamaya başlarlar.

Ian Hacking'in *Rewriting the Soul: Multiple Personality and the Sciences of Memory* (Ruhu Yeniden Yazmak: Bölünmüş Kişilikler ve Bellek Bilimleri) adlı çalışması 1980'lerdeki kreş (cinsel taciz) skandallarının nasıl başkalaşım geçirip çocukluk anılarını hatırlama sendromu-

na, sonra da Bölünmüş Kişilik Bozukluğu ve Satanik Ayini Tacizleri gibi uç güzergâhlara saptığını inceliyor.

Kreş meselesi, çalışma koşulları, toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk, aile ve devlet faktörlerine kök salmış kritik bir meseleydi (hâlâ öyle). Bir çalışan annenin içki sorunu vardı ve bu sorun bir iş sorununa yol açtı, bu da böylesi durumlarla ilgili kamusal hisler –suçluluk, baskı, öfke– yığınıyla eklemlendi. Çocuklara kötü muamele ve cinsel taciz hikâyeleri kuvvetle dolaşıma girmeye başlıyordu. Her nasılsa bu çalışan annenin küçük kızı annesine kreşteki bir cinsel taciz hikâyesini anlattı ve bir rüya dünya serpilip açılıverdi. Daha biz uyanmadan duruşmalar olup bitmiş, mahkümiyetler verilmiş (hepsi de sonradan kaldırıldı), çocuklar kreşten alınmış, kadınlar işten çıkarılmış, erkek kreş çalışanları temelli bu tür işlerden aforoz edilmişti bile.

Cep kitapları ve türeyen popüler filmler travma ve tacizin uç güzergâhları için prototip temin ettiler. Sonra terapistler hastalarının bölünmüş kişilikle ilgili orijinal hikâyeler yazmalarına yardımcı oldular ve etkileyici bir belirtiler ve sebepler anlatısıyla özdeşleşmelerini istedikleri başka hastalara da bu kişilik bozukluğunu tavsiye ettiler. Talk şovlar çok daha ayrıntılı bariz belirtilere sahip ve çok ama çok daha fazla kişilikleri olan kurbanları vitrinlerine koyarak bölünmüş kişilik bozukluğunu seyirlik hale getirdiler. Standart, on altı kişilikten hızla yüzden fazla kişiliğe fırladı, terapötik hedef ise kişilikleri yeniden birleştirme çabasından "bölünmüş kişilikleri" teşhis edip kataloglama işine kaydı.

İnananlarla inanmayanlar ve travma kültürüyle usçuluk arasındaki çatışma da bu hareketlerin uç güzergâhlarını besledi. Kızları çocuklukta kendisine yapılan kötü muameleleri hatırlayan uzman bir çift, Sahte Bellek Sendromu Vakfı'nı kurdu; en nihayetinde suçu çocuklarına kötü muamele eden ebeveynlerin sırtından kaldırmayı başarıp terapistlere ve onların taciz histerisi

üreten sorunlu hastalarına yükleyecek olan son derece hedefine yoğunlaşmış ve sofistike bir baskı grubuydu bu. Bölünmüş kişilik bozukluğu olan insanlar da kendi derneklerini kurup arâzlarını patolojik bir durum olarak görmek yerine onları kutsayarak bu "bozukluğu" bir özgürleşme hareketine çevirdiler. Bu hareketin üyeleri, manevi enerjilerin hissedildiği normal-dışı bilinç düzeyleri için düzülen yaygın *New Age* methiyelerine eklemlenecek şekilde, kendilerinden bahsederken "normal-dışı" {"*alters*"} tabirini kullanmaya başladılar. Usçular bu hareketin "sözde bilimine" saldırdılar ve hareketin kendisini semptomatik bir hastalık olarak yargıladılar. Çeşitli feminist hizipler çocuk tacizinin tanınması gerektiğini savunarak karşı atağa katkıda bulundular. Hastaları adına aktivist olan terapistler olaya kuşkuyla bakanları çocuk tacizcilerine destek grubu oluşturmakla suçladılar.

Sonra daha da uç güzergâhlar peydahlandı. Giderek daha da acayipleşen olaylar hatırlandı ve suçlamalar tuhaf bir dönüş yapıp son derece ayrıntılı bir şekilde senaryolaştırılmış Satanik Ayin Tacizi hikâyesine saptı. Hareketin radikal bir kanadının dissosiyatif bozukluktan mustarip hastaların, ebeveynlerinin yürüttüğü ve bebek kurban etme törenlerinin yapıldığı satanik kültler tarafından ayinsel bir şekilde taciz edildiğine inanacağı tuttu. Polis memurları ve sosyal yardım görevlileri Satanik Ayin Taciziyle ilgili unsurların ve sahnelerin son derece ayrıntılı listelerini hazırlayıp haritalarını çıkardılar ve bunları yüzlerce duruşmada teşhis araçları ve kanıt kriterleri olarak kullandılar. Karşı taraf ise, terapötik hareketin kendisinin de kültlerde yapılan üyeliğe kabul törenlerine fazlasıyla benzeyen pratiklere –hipnoz ve tavsiye yöntemi de dahil– sahip olduğunu iddia ettiler.

Bu tür güzergâhlar ve başkalaşımlar, basit bir kökene doğru izini sürebileceğimiz cansız toplumsal inşâlar değildirler yalnızca; daha ziyade sirayet, iknâ ve toplumsal dünya yaratma kipleridirler.

FLAŞ GÜRUHLAR

Flaş güruhlar cep telefonları, e-posta ve web siteleri aracılığıyla organize edilen lidersiz toplaşmalardır. Bu güruhlar genellikle aptalca bir şey yapıp yüzergezer bir bağlantının şipşak ete kemiğe bürünüp yine şipşak kaybolabileceğini gösterirler yalnızca.

Toys' R Us mağazasında bir flaş güruhunun üyeleri animatronik bir Tyrannosaurus rex'i gözlerini dikip seyrettikten sonra çığlıklar ve el kol hareketleriyle kendilerini yere attılar ve hemen ardından dağılıverdiler. New York'ta, bir flaş güruhun katılımcıları Grand Central Garı'nın yemek katında toplandı, bu arada organizatörler (ellerinde tuttukları *New York Review of Books* dergisinin bir kopyasıyla tanınacaklardı) toplaşanlara bir sonraki adımın ne olacağını açıklayan basılı talimatlar dağıttı. Sabah saat 7'yi biraz geçe Grand Central Garı'nın bitişiğindeki Grand Hyatt Oteli'nin asma katında iki yüz kadar insan birdenbire toplaştı, on beş saniye alkış tuttu ve sonra oradan ayrıldı.

Howard Dean başkanlığa adaylığını koyduğunda Doonesbury bant karikatürünün bir bölümünde Howard Dean için bir flaş güruh çağrısı yapıldı. Zaman: 13 Eylül, Cumartesi, saat 10:35. Mekân: Space Needle Kulesi'nin dibi. Eylem: Kol kola girerek kocaman bir daire oluşturun, "Doktor geldi!" diye şarkı söyleyerek hoplayıp zıplayın. Dağılın. Bu fikir, bir eylem aracı sıfatıyla anında Howard Dean'in "Yerelleşelim" web sitesine kondu.

Başka bir flaş güruh, dünyadaki en hızlı ve en pahalı bilgisayarlarla rekabet etmek için konvansiyonel bilgisayarları tek bir yerde toplayıp aralarında ağlar kurarak ve hepsini çok önemli bir bilimsel sorun üzerinde çalışmaya programlayarak geçici bir süper bilgisayar üretmeyi denedi. Deneme başarılı olmadı, ama ramak kalmıştı.

PÜSKÜRMELER

Şeyler flaş gibi patlıyor; küçük dünyalar, kötü dürtüler, bir tür akımla canlanmış olaylar...

Ani püskürmeler her türlü mantığın ötesinde büyülüyorlar, sanki bunlar değerli maden aramak için kullanılan çatal çubuklarmış da bir şeyin sinyalini veriyorlarmış gibi. Ama neyin?

ARTÇI SARSINTI SAHNELERİ

Artçı sarsıntı sahneleri duyulara takılır: Los Angeles alevler içinde, suç mahalli bantlarıyla kaplanmış bir karavan, hâlâ dumanlar çıkan bir binanın dibinde yatan dayanışma günü kurdeleleri ve doldurulmuş hayvanlar... Konular öylesine aşinâ ki hepsini kısa yoldan sıralayabiliyoruz: İsyan eden küskün işçiler; uluorta kurşun sıkan terk edilmiş sevgililer ve çocuklar; cesetleri arka bahçelerine gömen seri katiller oldukları anlaşılan akıllı uslu, ketum erkekler; polisler tarafından dövülen, ırzına geçilen ve öldürülen siyah erkekler; uzaylı helikopterlerin görüntüsüyle ve kayıp özgürlüğün leş kokusuyla bir çırpıda ayaklanan evde yetiştirilmiş milisler; düpedüz bombalı paketler şeklinde ya da beyaz toz halindeki şarbon veya kahverengi kum benzeri bir madde şeklinde postayla gelen mesajlar...

Bu sahnelerin ikinci bir yaşamı var gibidir; onlara bir son veremezsiniz sanki. Patlak veren bir olayın ayrıntılarını takip etmek, bulmaca çözmek kadar karşı konulamazdır; bir kere başladınız mı, içinden çıkabilmek için sonunda kadar sebat edip hepsini bitirmeniz gerekir. Bir gün O. J. Simpson'ın beyaz Ford Bronco'sunun Los Angeles otoyolunda süzülüp gittiği müthiş bir sahne görüntüye girer ve göz açıp kapayıncaya dek bir bakmışsınız ortaya eldiven, kan lekeleri, havlayan köpek, dedektifin ırkçı sözleri, jüri kararı, tepkiler çıkıvermiştir. Daha son-

ra, O. J. Florida'da golf oynarken görülür ve beyaz Ford Bronco satışları hızla yükselir. Clinton-Lewinsky skandalı bir seri fetişler dizisi –lekeli elbise, tanga külot, bant, kravat, puro– şeklinde yayılırken, hayretler içinde seyrederiz. Ayrıntılar, ipuçlarını takip edip sarmaşıklanarak yol alan duyusal bir imgelemi tahrik eder.

Kamusal ilgi odağı olan sahneler, rutin bir şekilde resmî haberlerin çitini aşıp eksantrik dolaşıma sürüklenir. Andrew Cunanan, katliam cümbüşüne çıkar. Birkaç gün adamın aşk hayatının, dostluklarının ve cinayetlerinin gezgin ipuçları izlenmeye çalışıldıktan sonra hikâye gerçek kaçağın birçok yerde görüldüğü iddiasıyla kendi hayatını yaşamaya başlar. Biri adamı Lebanon, New Hampshire'de Florida plakalı gri bir Mercedes Benz'in içinde ve cepleri banknotlarla dolu görmüştür. Paralar, modanın kralını öldürmüş birinin, buruşturulmuş moda mütalaaları gibi adamın giysilerindeki çatlak ve yarıklardan dışarı taşıyormuş. Ama tüm bunların yalnızca birer hayalet falan olduğu anlaşılır. Aslında bunların gerçekten ne olduklarını anlamaya yönelik ciddi bir çaba gösterilmez hiç.

HER NEYSE

Bizim de kendimizi doğrudan doğruya sansasyon düğmelerine bağlayıp muhteva adımını hepten es geçebileceğimize dair espriler dolaşmaktadır.

Kadın 11 Eylül'den kısa bir süre sonra bir gün, stüdyosunun pencerelerinden dikizlediği ya da mayışmış öğleden sonra yürüyüşlerinde uydurduğu antika karakterler ve sahneler üzerine arkası yarın misali yorumlar yapmayı seven, mahalle komşusu olan bir arkadaşından bir e-posta alır. Arkadaşı şöyle yazmıştır:

İşte size, kahve kulübünde duysak, "ıyk" efektleriyle dinleyeceğimiz türden iyi bir hikâye. Bir arkadaşım St. Luke's Roosevelt hastanesinin psikoloji ve psikiyatri ko-

ğuşlarının bulunduğu bir binada çalışıyor. Tabii burası zengin bir muhit değil, bina yıkık dökük ve gecekondumsu, yani kısaca şarbon saldırısı için önemli bir hedef değil, diyelim. Arkadaşım ilaç bağımlılığı sorunu olan annelerle çalışıyor, alt kattaki koğuşlarda da suça yatkın genç tipler tedavi ediliyor. Anlaşılan birkaç hafta önce alt kattaki koğuşlarda çalışan kadınlardan biri odayı biraz havalandırmak için klimayı (pencereye takılı olanlardan) açıyor ve üstü başı beyaz bir tozla kaplanıyor. Ay! Salgın Kontrol Merkezini arıyorlar ve beyaz tulumlu, gaz maskeli adamlar içeriye sökün ediyor. Üst katta çalışan arkadaşım işkillenir; böylece, alt kat kordon altına alınıp incelenirken onun katındaki görevliler işlerini yapmayı sürdürür. Bulunan maddeyi alelacele laboratuvara yetiştirirler ve o katta bulunan herkese serum takarlar. Sonra analiz sonuçları gelir. Şu işe bakın, meğer o madde kokainmiş! Ne hoş, değil mi? Orada tedavi gören gençlerden birinin arama yapılacağından korkup zulasını klimanın içine sakladığını sanıyorlar. Bence işyerlerine kokain pompalamak müthiş bir fikir. Artık kafeine ihtiyaç kalmadı verimliliği teşvik etme yöntemlerinin bir üst düzeyine çıkalım. Ne dersiniz?

KÜMELEŞME

Herhangi bir enerji ipucunu mutlaka takip ederiz, hiç değilse kısa bir süre.

Bir şey olmaya görsün, arı sürüleri gibi ona konarız; orasına burasına bakıp koklarız, kuvvetini soğurur, ayrıntılarını saçıp dökeriz, onunla dalga geçeriz, ondan saklanır, çiğneyip tükürür ya da ona karşı bir beğeni geliştiririz. İştirak etme zorunluluğundan yakınırız. O şeyin çekimini inkâr ederiz. Bunun suçunu banliyölere, televizyona, kendimize yükleriz. Ama onu arzularız da ve bunun tedavisi genellikle bu kez ilahi kurtuluş sancağı altında başka tür bir kümeleşmedir: Bir adalet seferberliğine girişiriz, mahalle güvenliği komitesi kurarız, kolektif

gözlerimizi dört açmanın bir yolunu bulmak için cebelleşiriz. Kısacası, yapacak bir şey ararız.

SEFİL BİR ADAM

Kadın, Las Vegas'taki Nellis Hava Üssü'nün dışında bulunan bir karavan parkında[16] yaşamaktadır. Güpegündüz karavanına hırsız girer. Birileri tuğla fırlatıp camı kırmış, evin altını üstüne getirmiş, değersiz eski bir teybi çalmış ve kocaman bir makasla oturma odasının duvarına sapladıkları bir not bırakmışlar. Notta sadece, "Ya, işte böyle!" yazılıdır. Kadın, polisi arar. "Gençlerin işi," derler. Bütün odaları dolaşıp çekmecelerden sarkan eşyalara, fişi çekilmiş ve götürülmeye hazır bilgisayara bakarlar. Kadın onlara duvardaki notu gösterir. Polislerin bakışları notun üzerinde bir an gezindikten sonra diğer duvarlara kayar ve duvarlarda asılı yıpranmış karakterlerin bir düzine siyah-beyaz fotoğrafını dikkatle tararlar. "Bunları da mı onlar asmış?" "Hayır, onlar benim." Polisler kadına bakakalırlar.

Kadın parkın bakım-onarım işlerinden sorumlu adama telefon edip kırık pencereyi onarmasını ister. Adam ertesi sabahtan önce kontrplak parçası falan bulamayacağını söyleyince, kadın bilgisayarını onun karavanına götürür. Adamın oturma odası boştur. Geçen hafta eve döndüğünde ev bu haldeymiş. Sevgilisi evde ne var ne yoksa alıp onu terk etmiş, öyle durduk yerde hem de. Üç çocuğunu da yanında götürmüş. Bir de ömründe kazandığı tek ödül olan, mavi kadife döşemeli beş parça oturma

[16] "*Trailer park*" gecekonduya benzer bir yerleşim alanıdır. Genellikle eskimiş karavanların römork kısımlarının sıra sıra dizilmesiyle oluşmuş mahalleler denebilir. Zamanla belediyelerin elektrik, su gibi hizmetler vermeye başladığı bu "otopark mahallelerde" karavanlar birer daire ya da müstakil ev gibi alınıp satılır, kiraya verilir —*çev. notu.*

odası takımını almış. Halbuki adam çocuklar için bahçeye oyun parkı bile kurmuş: Küçük, plastik bir havuzun üstünde tahta bir köprücük; karavana yaslanmış duran üç ayıcığın oturaklarına benzer derme çatma, elde yapılmış sandalyeler; her yanı çıkartmalarla kaplı makinemsi bir şeyden oluşan bir oyun parkı... Tam da terk edildiği sırada havuzun içine Japon balığı almayı planlıyormuş. Şimdi eski sevgilisi gecenin bir yarısı telefon edip yeni sevgilisiyle ne kadar iyi seviştiğini anlatıyormuş ona. Hatta bir gün evlerine gidip onlar tepesinde dikilmiş seyrederlerken tuvaletlerini bile tamir etmiş.

Adam durup dururken kadına evlenme teklif eder. Nasılsa o da yalnızdır, kadın da. Birbirlerine yardımcı olabilirler. Kadın "Hayır, teşekkür ederim," der. Ertesi gün kadın üç sokak ötedeki geniş bir tek kişilik karavana taşınırken ona yardım eder. Adam para kabul etmez, kadın da onu yemeğe çıkarır. Adam, ofisini taşımaya yardım ettiği bir kadının bir günlük yevmiye karşılığında verdiği bir kuponu kullanmak ister. Onu kullanabileceği yerin nerede olduğunu bilmiyordur ama. Kadın kuponun üzerine bakıp yerin adını ve adresini öğrenir. Dean'in Yol Kenarı Kafesi. Kadın mini alışveriş merkezleriyle dolu bir yolda ileri geri sürer arabasını. Yeri görüp göremediğini sorar adama. "Hangi harfle başlıyor?" Kadın adama bakar: "D harfiyle". Dakikalar geçer. Kafeyi görüp göremediğini tekrar sorar. Sonunda adam, "D" harfinin neye benzediğini bilmediğini itiraf eder. Kadın kafeyi bulur –bilardo salonu da olan bir bardır aslında– ve sandviç sipariş ederler. Adam çekingen bir şekilde kuponu garsona uzatır ve kuponu ona birinin verdiğini açıklar. Garson kaşlarını çatıp küçük kağıt parçasına dik dik bakar. "Bu da neyin nesi?" "Bana veren hanım bedava yemek kuponu olduğunu söylemişti." "Hayır, onu burada kullanmazsın. Üstündeki yazılar silinmiş." Garson, karşısında azılı bir suçlu varmış gibi bakar adama.

Eve dönerken bir kumarhaneye uğramaları gerekir. Adam, valet parking hizmetini kullanalım diye ısrar eder.

Sonra içeri dalar, yirmi dolarlık bozdurur ve bir dakikadan kısa bir sürede onu bir kumar makinesinde kaybeder. Kadın bu işin nasıl bu kadar üstünkörü, âdet yerini bulsun diye yapıldığına inanamaz. Sanki burnunu silmek gibi bir şey. Ya da tuvalete gitmek falan gibi bir şey. Hemen oradan ayrılırlar. Adam buraya asla yirmi dolardan fazla parayla gelmediğini söyler.

Birkaç gün sonra gece yarısı otobüsüyle Houston'a gider adam. Kadına otobüs durağının yerini ve oraya nasıl gidebileceğini sorar. Sonra da çekip gider. Kimseye veda etmez. Çok kızacağından ve gitmesine izin vermeyeceğinden korktuğu için patronuna gideceğini haber vermez. Anlaşılan karavan parkının müdürü onu karın tokluğuna çalıştırıyor ve karavanında bedava kalmasına izin veriyormuş. Şimdi adam bir hayat aramak için çekip gidiyordur. Houston'da eski bir sevgilisi varmış. Şimdi başkasıyla evliymiş, yani boş değilmiş, ama bu eski sevgilinin kızı küçükken adama tutkunmuş. Geçirdiği bir araba kazası yüzünden belden aşağısı felçliymiş artık. Adam oraya gidip bu kötürüm kıza bakmayı ve onun erkeği olmayı umuyor. Planı bu. Otobüs bileti için gereken yüz doları temin etmek için sahip olduğu bütün eşyasını satar. Bir şekilde otobüs durağına ulaşır ve ortalıktan sıvışır. Kadın bir daha ondan haber almaz.

Karavan parkı müdürü park sakinlerini topluluk toplantısına çağırır. Hırsızlık olaylarının sona erdiğini ilan eder. Kadın, evinin daha yeni soyulduğunu belirtir. Tek sıra halinde dizilip çelik barakaya yaslanmış irikıyım, haşin bakışlı hava kuvvetleri mensubu birkaç adam ağırlıklarını bir ayaklarından diğerine verirler. Her şeyi kökünden halledeceklerine dair bir şeyler mırıldanırlar. İçlerinden biri kadına, anlamını pek çıkaramadığı sert bir bakış fırlatır.

Derken, park sakinleri son model, parlak renkli bir cipin, farları kapalı olduğu halde gece boyunca sokaklarda devriye gezdiğini fark etmeye başlar. Bir gece kadın

cipin ağır ağır geçerken çıkardığı sesle uyanır, pencereden bakar ve cipin yan basamaklarında dikilen, ellerinde yarı otomatik silahlar ve miğferlerinde projektörler olan dört beş adamın karanlık eşkallerini görür. Sanki birtakım yüzergezer "topluluk" ve "aksiyon" imgeleri ansızın "damardan" bir hal almıştır. Sanki bu imgeler fazlasıyla harfi harfine uygulanmış, reality televizyonlarındaki polis dizilerinin canlı tekrarlarına kaynaşmışlardır. Sanki "topluluk"un bizzat kendisi, tuhaf tuhaf topluluk toplantılarının ve gecenin karanlığında sessizce geçip giden ciplerin gerçeküstü sahneleriyle gündelik hayatı senaryolaştırarak, bir sınırı aşıp serbest düşüş durumuna geçmiştir.

Kadın ve başka birkaç kişi, birinin çocuğunu vurmadan bu adamları durdurmak için acil toplantı çağrısında bulunur.

Askerler söz dinleyip denileni yaparlar.

AÇIK SEÇİK

Gece haberleri, insanların baskı altında keçileri kaçırdığına ya da serseri kurşunlarla veya kasırgalarda öldüğüne dair bir dizi bitimsiz olayı duyurur. Ondan sonra da bir iyileştirme-hareketi gurusu çıkıp haberleri seyretmeyi bırakmamızı salık verir. Haberleri seyretmenin, günümüzde stresin belli başlı beş kaynağından biri olduğuna işaret eder. Ve bir anlığına akışta bir duraklama olur; sanki aklımıza bir şey takılmış gibi dururuz. Acaba bu, sakin bir açık seçik düşünme ânı yaratmak üzere doğrudan doğruya fabrikadan şahsi tabağımıza fırlatılan fal kurabiyesi misali nihayet bize ulaşacak, arayıp durduğumuz o küçük tavsiye midir?

Belki de biraz fazla açık seçiktir.

ÖLDÜREN YENİYETMELER

Columbine'den ve saldığı dal budaklarından ibret almaya bakıyoruz; ya da kötü ebeveynlik falan gibi, şöyle kör gözüne parmak bir sebep arıyoruz (aşırı ebeveynlik? yetersiz ebeveynlik? Ne tür bir ebeveynlik?); ya da bizim "toplum"umuza başka bir şeyden gelen ve hemencecik tanınabilecek bir taklit fenomen bulmaya çalışıyoruz. Sanki kötü şeylerin nedenini niyesini mümkün mertebe çabuk anlamak, yalnızca maziye bakarak da olsa, şeyleri önemsediğimizin ya da fark ettiğimizin bir göstergesiymiş gibi.

Ama gençler ya da arkada bıraktıkları kayıtlar kendilerine özgü karmaşık güzergâhları olan hikâyeler anlatıyorlar: Bir BÜYÜK senaryonun ayrıntılarına kilitlenmiş saplantılı bir odağa takılıp kalmışlar; kapana kısılmış bir hayattan kaçmaya davranmışlar; kendi kadroları ve planlarıyla bir başlarına kalmışlar. Bu hikâyeler bir kıssadan hisseyle bitmiyorlar; yoğunlukların sıradan yaşamdan yükselip sonra da, bellek silikleşene ya da dikkatimizi çeken yeni bir püskürme olana dek, çözüme bağlanmamış halde avare gezişinin tüm diğer biçimleriyle titreşmeye terk ediliyorlar.

Püsküren olayların şiddeti, gündelik yaşamın daha sıradan huzursuzluklarına dikkat çeker. Ya da dikkatimizi onlardan başka yöne çeker. Ya da her ikisi birden. Sanki, acayip bir şeyin haberi, az buçuk bilinen basınç noktalarının, yanlış ellerde temel çılgınlıklara indirgenip şiddetli bir sona itildiği takdirde neler olabileceğini gösteriyor. Ve adlandıramadığımız ya da kestiremediğimiz rölelerin görünür işaretleriyle baş başa kalıyoruz ve bunlarla nasıl başa çıkacağımızı bilemiyoruz.

BEDENİN DEVİNİMLERİ

Beden vızır vızır çalışır, öfkeyle kabarır ya da patlamış balon gibi söner. Akışa kapılıp gider, dirençle karşılaşır,

saldırıya uğrar ya da bir türlü yakasını kurtaramadığı bir şeye yakalanır.

Yoluna çıkan her türlü yeni tekno-zımbırtıya göre kendini bir kalıba sokmak için devinir durur. Kendi kendinin doktoru ol perhizlerinin sıkı, haşin ıslah kürleri bedene yapacak bir şey verir: Günde bir aspirin iç (ya da sakın içme); günde bir kadeh kırmızı şarap iç (ya da sakın içme); tereyağı ya da düşük kalorili margarin ya da kolza yağı kullan; ağzına yengeç süreyim deme; damarlarındaki kötü kolesterolü söküp atmak için yulaf unu ye; kanına iyi kolesterol eklemek için Alaska somonu ye; antioksidan ya da kava biberi veya melatonin almaya çalış.

Bu eğilime karşı, bir anı kitapları sağanağı, yapayalnız ben'i, dünyanın darbelerini sahneye sürükleyecek kadar güçlü bir kurgusal kurbana dönüştürüyor. Telafi grupları bu karışımın kıvamını koyulaştırıyorlar. Bir yandan kendi kendini kurtarmak için pratik reçeteler sunarken, bir yandan da bu tür dayatmaların çarpıkça ve çok yaygın biçimlerde nasıl özgürlüklere nüfuz ettiğinin ve dayatmalardan temelli kurtulmaya kalkışmanın bizzat kendisinde nasıl yine yeniden doğduklarının, yaşanarak ve ağır bedeller ödenerek öğrenilmiş bir kabulünü gözler önüne seriyorlar.[17]

DOĞRU YOLA DÖNMEK

Benny doğru yola döndü, bir buçuk yıldır düzgün yaşıyor. Çılgın bir Pentecostal kilisesine gitmeye başlar. Sonra İsa'nın Motosikletçileri adında kendi kilisesini kurmaya karar verir. Cemaatinin üyeleriyle hapishaneleri ziyarete gider. Benny, bir gün Huntsville veya onun gibi bir yere büyük bir seyahat düzenlemeyi hayal eder.

---

[17] Bkz. Eve Kosofsky Sedgwick, "Epidemics of the Will" {İrade Salgınları}, *Tendencies*, Duke University Press, Durham, N.C 1993.

150 tane falan Harley motosikletle içeri girip hücrelerin önünden geçerek koridorlarda ilerleyeceklerdir. Şu anda bile motorların gümbürtüsünü duyabilmektedir. Peşi sıra gelen motosikletleri ve kaslı bedenleri gözünde canlandırır. Mahkümların bakışlarını üzerinde hisseder. Bunun onları heyecandan titreteceğini söyler.

BAĞIMLILIK

Kadının eski bir arkadaşı, Joyce, onu arayıp kızı Lilly'yi kötü bir bağımlılıktan kurtarmaya çalışmakla ilgili dehşet hikâyeleri anlatır. Lilly sanki bir rüya dünyasında gibiymiş ve hiçbir şeye aldırmıyormuş. Joyce bir gece Lilly'nin kefaletini ödeyip onu hapisten çıkarmaya gittiğinde ve Lilly, kız arkadaşını ve kız arkadaşının bebeğini orada bırakıp eve dönmeyi reddettiğinde durumun ne kadar vahim olduğunu anlamış. Lilly, annesinden gidip bebek bezi almasını istemiş, sanki o an en önemli şey buymuş gibi.

Şimdi Lilly geri dönmüş; annesiyle kalıyor, Wendy's restoranında çalışıyormuş. Kız arkadaşı ve bebeğiyle kendi evlerini kurabilmek için artık düzgün bir hayat sürmek istediğini söylüyormuş. Ehliyeti iptal edilmiş olduğundan Joyce onu her gün dağın ötesindeki iş yerine götürmek ve gece yarısı da işten alıp eve getirmek için günde dört saat direksiyon sallıyormuş.

Yol çok kötüymüş, özellikle de geceleri. Joyce bu hafta iki kez aynı kamyonet ve araba tarafından takip edilmiş. İlk seferinde ateş ediyorlarmış ve Joyce ona mı, birbirlerine mi yoksa yol tabelalarına mı ateş ettiklerini anlayamamış. Ama sonunda onu sollayıp gitmişler. İkinci seferinde sisin içinden birdenbire arkasında bitivermişler ama bir süre sonra farlarını söndürüp ortalıktan kaybolmuşlar.

Bir gün Joyce bağımlılık tedavisi programlarının reklamını yapan hastanelerden birine telefon etmiş. Programın ona günde dört yüz dolara mal olacağını söylemiş-

ler. "*Deli* misiniz siz?" demiş Joyce. "Yardıma ihtiyacınız varsa size yardım ederiz diyen o reklamlar çok yanıltıcı. Zenginler çocuklarına yardım edebilirler, fakirler değil. Şimdi sigarayı bırakabileceğimi düşünsem dört şeritli çevre yolunun ortasında çırılçıplak dikilirdim. Ama *sizin* de çocuğunuz olsun, o zaman görürsünüz; *aklınıza* elveda diyebilirsiniz."

KENDİNE KAPANMA

"Ben"in ya da "toplum"un ya da bir tür "anlam"ın kendine kapanması, bir umut veya kafaya dank etme anında vuku bulan hülyalı bir şeydir. Ama bu, yalnızca ideoloji ya da alâkasız bir fantezi olmaktan ziyade, şeylerin terkibindeki bizatihi bir kat yeri ya da dokudur.

Öznelerin ve anlamların birçok terkibi vardır. Bazıları diğerlerinden daha iyi işler. Bazısı daha pürüzsüz, daha tutarlıdır. Bazısını sündürmek mümkündür. Başka bazıları ise savsakça çalışır, tekler ve sürekli yeniden düşünülmeleri gerekir. Bu terkipler belaya yol açabilirler. Aradaki fark, genellikle kişinin hangi malzemeyle çalışmak zorunda olduğuna bağlıdır.

Ama dünyanın tüm yükleri sırtlarına vurulmuş olan bu terkipler bile canlıdırlar yine de. Şoke eden kuvvetlerin darbesine maruz kalabilirler; dünyanın en zekice şeyi olmasa da kendilerini arkada bırakmak için hamleler yapabilirler yine de. Ya da mahsur kalırlar ve bu da çok zekice bir şey değildir. Her şeyi bildiğimizi düşünsek bile tüm olasılıklara karşı tetikte kalırız.

HAYATTAN SAHNELER

Bazen dört başı mamur bir hayat sahnesi ufuktaki güzel bir figür gibi ortaya çıkıverir. Biz gözlerimizi dört açmış seyrederken, bir anlığına, bir enstantane gibi boşlukta

asılı kalır. Ama münasebetsiz küçük bir ayrıntı –ya da yalnızca bu mükemmel sahnedeki komik, acayip, kaka bir şey– korkunç bir tersliğin gammaz göstergesi olabilir. Hepimiz aynı anda o büyüleyici baloncuk imgesinin ve onu canlandıran ve patlatan tüm sıradan duygulanımların cazibesine kapılırız.

Kadının annesinin resim kursu, bir destek grubuna dönüşmüştür adeta. Gerçekten de öyle, der annesi, çünkü ilginç insanlar vardır kursta; yani, bu insanların ilginç hayatları vardır; yani, hepsinin kendine göre bir derdi –hem konuşulacak hem de saklanacak bir şeyleri– vardır.

Mary en sessizleridir; ağzını pek açmaz ve ona göre her şey her zaman yolundadır. Ama bir gün eski kocasıyla ilgili ağzından bir şey kaçırır ve sınıftaki herkes kulak kesilir. Uzun lafın kısası, Mary kendisini ilk kocadan kurtaran bir adamla evlenmiş ve şimdi bu adamla o kadar mutluymuşlar ki, ebediyen yaşayabilmek için düşük kalorili vejetaryen yemekler yiyor, türlü türlü vitamin hapları içiyor, her şeyi ölçüp tartıyorlarmış.

Sue'nun ilk kocası çok pintiymiş. Kuruş harcamazmış. Zifaf gecelerinde yatağına yatmış ve bir daha da hiç kalkmamış. Sonunda, Sue'nun ikinci evliliğini yaptığı gün intihar etmiş. Kurstaki diğer kadınlar onun çok hızlı konuştuğunu ve hiç oturmadığını fark ederler.

Kurstakiler Betty'nin paralı bir aileden geldiğinden şüphelenirler. Daha çok bahçe kulübü camiasından birine benziyormuş çünkü. Ama ailesi ona pek de iyi davranmıyormuş ve tek oğlunu araba kazasında kaybetmiş. Çok hızlı resim çizermiş; bir şeyi çarçabuk bitirip başka bir şeye başlamaya bayılırmış. Kendini meşgul etmek için ihtiyacı olan küçük kutuları ve levhaları ona kocası yaparmış. Hoşsohbet biriymiş, ama arada sırada küfredermiş: "Orospu çocuğu!"

Carol'ın kocası strese tahammül edemediği için işinden ayrılmış. Önceleri bütün gün evin içinde gezinip duruyormuş. Sonra yaşadığı stresin çoğunun karısından

kaynaklandığına karar vermiş. Carol'ı evin içinde takip edip karısının onu strese sokan her hareketini deri kaplı küçük bir not defterine kaydediyormuş.

Donna'nın kocası daha genç birini bulup onu ve dört çocuğunu terk etmiş. Donna sonunda kendine başka birini bulmuş ama kurstaki diğer kadınlar bu adamdan işkilleniyorlar, çünkü adam bir keresinde Donna'ya, "Sen *öyyle* güzelsin ki, beni sana yakıştıramıyorlar," demişmiş; sonra başka bir sefer de, "Sen benim hayatımı altüst edeceksin," diye söylenmişmiş. (Gözler fırıl fırıl döner). Donna adamın aldığı yüzüğü takıyormuş ve adam onun evine taşınmış ve hemen ardından da işten çıkmış; şimdi de Donna'nın o evi satmasını istiyormuş, çünkü evin ona eski kocayı hatırlatmasından hazzetmiyormuş. Bir de içiyormuş galiba. Donna içinden saymış: Anlaşılan adam her akşam en az dört kokteyl içiyormuş.

Kadının annesi Claire çok iyi bir dinleyicidir. Kendi sorunlarını açmayı pek sevmez. Bundan dolayı da kurstaki herkes onun mükemmel bir hayatı olduğuna inanıyormuş. Claire sınıf arkadaşlarının hepsine Nicholas Sparks'ın romantik romanı *The Notebook'u* {Not Defteri} verdiğinde Claire ve kocasının romandaki kahramanlar gibi olduğuna karar vermişler. Bir gün içlerinden biri, cüretkâr bir şey yapan bir kadından bahsederken, "Ben asla böyle bir şey yapamazdım, ama *Claire* yapardı," demiş.

ELEKTRİK TELİ

Özne, kendi terkibini oluşturma sürecinde, etrafında olup biteni bir elektrik teli gibi çeker. Pıhtılaşan yoğunluklar, yüzeyler, sezgiler, algılar ve ifadelerle şekillenen özne, içinden geçip gittiği ya da konakladığı karşılaşmalardan, mekânlardan ve olaylardan oluşan bir şeydir.

Şeyler vuku bulur. Benlik tepki vermek için harekete geçer, çoğu zaman kendini pek de niyet etmediği yerlere çeker.

MERHABA CANIMCIM

Kadının Chicago'da yaşayan arkadaşı Andrew'dan neşeli bir e-posta gelir. Onun sokağının sonundaki minicik evde otururken Andrew kadına sık sık uğrardı. Her seferinde, yığınlar halinde sokaklara dökülmüş olan meşe palamutlarından bir kucak toplayıp getirirdi. Bazen de kendi yaptığı oyuncak bebeklerden veya tablolardan birini ya da bulduğu –gerçek veya muhayyel– nesnelerin hikâyelerini getirirdi. Artık ondan sadece e-posta geliyor, nadiren de bir telefon.

Geçen hafta Mike buradaydı. Onunla vakit geçirmek her zaman çok eğlencelidir ama sonra hep gitmesi gerekir, ben de efkârlanırım böyle. Eh, ne yaparsın? Neyse, birlikte harika bir hafta geçirdik ve bir sürü keyifli şey yaptık. Dün arabayla Wisconsin'e gittik. Bu sefer elma almadık. Buna niyetimiz vardı ama sonunda kısmetimize Kenosha ve Racine'de hafiyelik yapmak düştü. Kenosha'da, ki uğurböceği gibi şirin mi şirin bir yerdi ve neredeyse onun kadar da minicikti, "Garaj Satışı" yazılı bir tabela gördük... Ah! Bunu görünce ağzımın suyunun aktığını tahayyül edebiliyorsun, değil mi? Sneekcraggle, Wisconsin'de bir garaj satışı, ha?! Hadi gidelim!

Böylece oraya gittik. Banliyö evlerinin düzenli bir sokağından geçtik. Sonra daha küçük evlerin sıralandığı dar bir yoldan, sonra da RAHAT RAHAT benim Austin'deki evimden bile küçük diyebileceğim evlerin arasından yılankavi akan çakıl döşeli bir yoldan geçtik! Ciddi söylüyorum! Sanki bu sokakta minyatür insanlar yaşıyor sanırsın. Çeşit çeşit ağaç ve çalılık, evleri birbirinden ayırıyor, çimler de "belli bir noktaya kadar" biçilmiş ve o noktanın ötesinde yalnızca ayrık otları boy vermiş. İçinde satış yapılan garaj, yer seviyesinden 15 santimetre kadar aşağıdaydı ve dünyanın en güzel şeyleriyle dolup taşıyordu. Hem de hepsi yarı fiyatınaydı. Ben bantla birbirine yapıştırılmış, üzerindeki etikette, "HEPSİ 1 dolar 45 sent (8 parça)," yazan bir demet eski, paslanmış çatal-kaşık aldım. Mike da Ali Ba-

ba-Haremde tarzından ilhamla yapılmışa benzeyen vişne rengi satenden sırmalı iki kırlent aldı. İçeride, stor perdeler için kordon işlevi gören tığ işi karanfilleri almadan edemedim! Alamayacağımız ya da almayacağımız daha o kadar çok harika vardı ki, ama enfes bir rüyada gibiydik. Peki ya satıcılara ne demeli? Mike ve ben sırf onlarla takılabilmek için oraya taşınmaya hazırız. Hepsi de tipik Wisconsinli, "Aa" ve "aman Allahım" demeden bir cümle kurmuyorlardı. Bir oda dolusu Betty White! Hepsi de fiyatların yarısını hesaplamamıza yardım etmeye çalışıyordu. Kadınlardan biri sürekli, "Aa, aman Allahım. Bu biraz zor! Bir dolar kırk sekiz sent! Ah, aman Allahım, yarısı kaç eder? Amanın, bir de bunu deneyelim bari, yirmi beşin yarısı, eh, on iki sent diyelim, olur mu?" vs. vs. deyip duruyordu. Bu kadınlara bittim doğrusu, çünkü hepsi de yetmişin üzerindeydi ve Bulls parkası giyiyorlardı. Günümüz böyle geçti. Elma yoktu, ama bir sürü sarı, kahverengi ve kırmızı ağaç gördük. Oradan arabayla geçmek insanı sakinleştiriyordu.

Daha sonra Andrew'dan Virginia'ya yaptıkları bir yolculukla ilgili başka bir e-posta gelir. O ve Mike bir trafik ışığında durmuşlar. Siyah giysiler içinde, üstlerine başlarına çengelli iğneler takmış, her yerlerine piercing yaptırmış, saçlarını fosforlu turuncuya boyamış gençlerden oluşan bir serseri çetesi çalım satarak karşıdan karşıya geçiyormuş. Andrew gözleri parlayarak onlara bakmış ve büyük bir zevkle geçişlerini seyretmiş, ta ki kızlardan biri onları parmakla gösterip bağrış çağrış bir şeyler söyleyene dek. Andrew kızın ağzına bakakalmış, afallamış. Ne diyor bu kız? "Şu kahrolası ibnelere bakın! Siktirin ibneler! Siktirin!"

Arabanın içinde hüzünlü bir sessizlik olmuş.

"Ama nereden anladılar Mike?"

"Günaydııın! İki erkek bir arabada seyahat ediyor... Besbelli birlikte olmaktan keyif alıyorlar... Kazak giyiyorlar..."

"Ha."

KARŞILAŞMALAR

Karşılaşmalar her yerde vuku bulabilir. Hem, sadece üzücü ve korkutucu olanlar da değil.

Bir gün bakkalda kadının önündeki genç kız başını çevirip gözlerini ona diker, sırıtır; bronzlaşmış genç yüzüne bir tanışıklık ifadesi yayılır. Gözleri esriktir.

Kadın da ona gülümser. Uzun bir dakika boyunca göz göze bakıştıktan sonra kadın, "Galiba beni birine benzettiniz," der. Genç kız başını çok hafifçe sallar ve derinden, haz dolu bir ah çeker. "Bu mahallede oturuyorum, (falanca) vasıtasıyla tanışmış olabiliriz." Sonra hafiften omuz silker ve yavaşça parmağını dudaklarına getirir, "Şışş (ağlama bebecik)," der gibi yapar. Tekrar iç geçirir; gözleri çakmak çakmak olur.

Kadın kasiyere ödeme yapmak için parasını genç kızın yanından doğru uzatır. "Pekâlâ. Hoşça kal." Kadın otoparktan çıkarken onun da bakkaldan çıktığını ve motosikletine bindiğini görür.

O akşam evde hikâyeyi anlatır ve görüş birliğiyle genç kızın bir şeyin *etkisinde* olduğuna karar verilir; asit ya da ekstazi ya da öyle *bir şeyin.*

Ha. Evet. Herhalde.

Ama o gülümseyen yüzün görüntüsü birkaç gün gözlerinin önünden silinmez kadının.

24/7

Bakma uğraşı yeni teçhizatla donatıldı ve güncelleştirildi, böylece oturma odalarının içine fırlayan imgelerle dışarıdaki bir tür gerçek hayat arasında, tıpkı paralel kurgulanmış görüntülerde olduğu gibi, ileri geri gidebiliyoruz.

America's Most Wanted (Amerika'nın En Çok Arananları) programı, 7-11 dükkânlarında yüzleri tarayıp eşleştirebilelim diye, banka soyguncularının sakallı ve sakalsız fotoğraflarını yayınlıyor. Gözetim teknolojisinin devinim-

lerini taklit eden vatandaşlar, artık öz-disiplini bedensel bir dürtü düzeyinde uyguluyorlar. Elbette bunun reddi de söz konusudur ve her türlü ikircilik, tereddüt ve yan çizme örnekleri mevcuttur. Aslında, disiplin göstergesi altında toplanan pratikler ilgi ve ilgisizliğin, hazzın ve hüznün, aidiyetin ve hasretin karmaşık ve değişken halleri biçiminde sarmaşıklanarak yayılan sürgünler verirler. 7-11'de yüzleri taramak gibi, gelişigüzel oynanan küçük oyunlar, yabancılaşma yarasının iltihaplaşması mevzusu, ya da ötekileri hukukun egemenliğine tâbi kılmaya matuf kötücül bir irade meselesi değildir yalnızca. Tanıma oyununun basit cazibesi de söz konusudur. Ya da bir şeyin aniden kadraja girip daha gerçek veya en azından daha özel hale geldiği o andan büyülenme meselesi de vardır ortada. Her türlü aşırılık –başarılar ve fiyaskolar, eylem dalgalanmaları, alıp başını bir yerlere doğru giden çılgın güzergâhlar– özel bir ilgiyi cezbeder.

Gözetlemenin toplumsallıkları vardır. Bakkalda saldırganca rastgele, göz ucuyla her şeye dikkat edilir; kısmen sinsice, kısmen sıkıntıdan... Eğer kasa kuyruğu varsa başıboş bir uğraştır bu; insanlar kımıl kımıl bekleşirler. Piyango bileti, sigara, abur cubur ve bira alanlar olur. Sabahın köründe dev boy kutularda ucuz bira almaya gelenler vardır. Bazısı günde bir iki kez "ne alırsan 1 dolara" dükkânlarına gitmeyi alışkanlık edinmiştir. Bazısı da sırf evden çıkmış olmak, bir şey satın alıp bir iş görmek ve kısa, hafif bir sohbet etmek için günde bir kez bakkala gitmeyi rutin edinmiştir. Bazıları da sadece ara sıra bir litre süt ya da gazete almak için uğrarlar, çünkü bakkaldan alışveriş yapmak daha pratiktir ve onlar da bir şeyleri bir arada tutmakla çok meşguldürler.

Her tür farklılık otomatikman fark edilir. Gıcık olunur, bazen eğlenilir ya da başka birinin yaptığı şeye kaşarlanmış, kaskatı kesilmiş bir ilgisizlikle karşılık verilir. Bazen de nezaket gösterileri olur; günün parlak bir ânı olarak fark edilebilen ya da anlamazlıktan gelinen kısa,

titrek, yarım yamalak jestler yapılır.

ÜTOPİK OTEL

Kadın ve bebek bir gece Atlanta'da mahsur kalırlar. Havaalanının dışında sıra sıra telefon kulübeleri ve bir otopark dolusu otel servisi vardır. Hava soğuk ve gridir. Kadın rasgele otelleri arayıp oda bulmaya çalışır, ama sonra kibar bir servis şoförü onlara Ameri-Suites'te bir oda bulur. Zaten şehirdeki en iyi otel bu, der. Hem de hiç pahalı değil. Hemen şu sokağın başında.

Otel garip biçimde zarif ve ev hissi veren bir yerdir. Çalışanlar çok sakindir ve resepsiyon bankosunun yanında vasat donmuş yiyecekler, dondurma ve meyveyle tıka basa dolu bir dondurucu vardır. Süitler çok geniştir ve içlerinde tam teçhizatlı mutfaklar vardır. Bir adam hemen bebek için bir bebek karyolası getirir ve kurar; çarşaf takımları ve bir bebek battaniyesi de unutulmamıştır. (Otellerde böyle şeyler hiç olmaz).

Kadınla bebek etrafı dolaşmak için lobiye inerler. Hemen oracıkta kurulmuş bir bar vardır; insanlar pizza yiyip masadan masaya konuşmaktadır. Kadın bir bira ister ve beş dolarlık bir banknot uzatır. Barmen, "O para ne için? Her şey bedava. Lütfen pizza alın," der. Sabah aynı salon, kahvaltı büfesinin etrafında toplaşmış, uykulu bir mahremiyet içinde hep birlikte bir şeyler yiyen insanlarla doludur.

Otelin sahibi ve çalışanları Afrika-Amerikalılardır ve kadın gibi mahsur kalmış birkaç kişi dışında herkes renklidir. Burası beklenmedik bir umut sahnesidir sanki. Bazı şeyleri farklı yapma biçimi gibidir. Gevşemiş bir sinir. Bir öğrenme hissi. Çünkü *bir kerecik* duyusal alarm sisteminin başında olanlar beyazlar değildir.

GÜÇ, DUYULARLA İLGİLİ BİR ŞEYDİR

Güç, duyularla ilgili bir şeydir. Bir kapasite ya da bir hasret olarak veya cerahatlenen bir içerleme olarak yaşar. Gece cinnetlerinde şehevileşebilir.

Saklanan bir sır ya da koridorda göze ilişen bir jest gibi başlayabilir.

Gelecekte başvurulacak bir referans olarak sızdırılabilir ya da hasat edilebilir.

Bir banliyö çimine rastgele serpilmiş kır çiçeği tohumları gibi yayılabilir.

Güç *ile* ve güc*e* bir şeyler yaparız. Onu sorgularken, dikizlerken, kazıp çıkarırken, onu çağırırken, ondan sakınırken, gözüne girmeye çalışırken, onun mihrabında kendimizi kurban ederken, başka bir şeyi ona üstün tutarken ya da bir anlığına bile olsa her nasılsa onun girdabının dışında kalmayı başarırken somut bir haz duyulur ve mideler asit salgılar.

BİTKİ ZEHRİ[18]

Yan taraftaki evde oturan genç kadın, dekoratif bir çim ekebilmek için ön bahçesindeki bir ağacın etrafına bir litre pestisiti boca eder. Danny, o şeyle ağacı öldüreceğini ve her şeyi zehirleyeceğini söylemek için oraya koşar. O ilacın, serbestçe alınıp satılan masum görünüşlü bir şişedeki bitki zehrinden başka bir şey olmadığını söyler. Danny'ye göre komşu kadının aklı pek yerinde değildir. Bir ya da iki yıl sonra bu kadın bir araba kazasında ölür.

---

[18] "Agent Orange", başlangıçta tarımsal amaçlarla üretilen, fakat sonradan Vietnam Savaşı sırasında ABD ordusunun, Vietkong gerillaların kamuflajını zorlaştırmak amacıyla ormanları yok etmekte kullandığı beş bitki öldürücü kimyasal maddeden biri. Diğerleri, "agent blue", "agent pink", "agent purple" ve "agent white"tır —*çev. notu.*

Kocası çığlık çığlığa kendini evin duvarlarına çarpar. Bir erkek sürüsü yanına taşınır. Bira içip sokaktan geçen kadınlara sataşarak verandada takılırlar. Köpek yavruları alıp sonra onları ihmal ederler. Yavrular bütün gün arka bahçede uluyup durur ya da kaçıp kaçıp mahallenin kedilerini öldürürler. Adamlar birbirleriyle dalaşmaya başlar. Otlar diz boyu uzar ve römorka yükledikleri kocaman bir tekneyi ön bahçeye park ederler. Bir gün içlerinden biri kamyonetine binip orada park etmiş diğer kamyonetlere toslamaya başlar. Sonunda evden atılırlar. Ev sahibi, hippi bunlar, der.

YAKIN TEMAS

Sokağın başındaki evde asabiyet sorunu olan bir Vietnam gazisi yaşar. Bu adam, kadının arkadaşı Andrew'nun evinin bitişiğindeki minicik evin sahibi olan hanımla evlendiğinde kırklarını sürmekteydi. Daha önce nerede yaşadığını kimse bilmez.

Başlangıçta adam ve Andrew iyi geçinirler; birbirlerinin aletlerini ödünç alır, çimler ve çitler hakkında söyleşirler. Ama bir gün Andrew, beline sardığı bir sarong ile mektuplarını almak için dışarı çıktığında adam ona dik dik bakar ve "GÜZEL ETEK" diyerek sırıtır. O günden sonra da bir daha Andrew ile konuşmak istemez, hatta onun yüzüne bile bakmaz.

Bazen kadın arabayla evine dönerken adamı ön bahçesinde oturmuş, gelen geçen arabalara bağırırken görür. Andrew diyor ki, evinin önünden fazla hızlı falan geçen biri olunca adam küplere biniyor ve en az bir on dakika boyunca avazı çıktığı kadar bağırıp yakası açılmamış küfürler ediyormuş. Andrew ömründe böyle küfürler duymamış; yakınından geçecek şeyler bile duymamış hatta.

Derken, bu adam çatı katına giren rakunlara takar kafayı. Rakun yakalayıp öldürmenin tüm hoşluklarından bahsetmek için yine Andrew ile konuşmaya başlar. Bir

gün Andrew eve döndüğünde, adamı bahçesinde tamamen çökmüş bir vaziyette dikilip dururken bulur. Adamın tek söylediği, "Ah! Çok kötü! Çok kötü!" olur. Aylarca uğraştığı onca rakundan-korunma stratejisinden sonra yeniden rakun sesi duyunca sıyırmış. Bir tüfek alıp rasgele ateş etmiş ve salonun tavanında kocaman delikler açmış. Tavandan kan ve bağırsak parçaları damlayıp karısının yepyeni bembeyaz halısına düşmüş.

Şimdi, kan revan içinde ve paniklemiş bir halde bahçesinde dikilmektedir.

AKTÖRLER

Aktör denen şey tuhaf, çarpık çurpuk, şeylerin içinde kısılıp kalmış, pasif ya da takâtsiz olabilir. Olduğunu düşünmek istediğimiz şeye benzemez hiç. Geleceğe dönük basit bir iz düşürme değildir genellikle.

"Bir hayatı olmak" ("kendine bir hayat kur" ifadesindeki gibi) ile demek istediğimiz şeydir. Ama şeylerin içine sıkışıp kalmıştır. Devrelerin, bedenlerin, devinimlerin, bağlantıların içine... Kestirilemezdir ve yaygın kanının dışında, beklenmedik biçimlere girer. Bir dizi ikilem aracılığıyla yaşanır. Çünkü, aksiyon her zaman bir tepkidir de aynı zamanda; harekete geçme potansiyeli her zaman karşı harekete maruz kalma ya da boyun eğme potansiyelini de içinde barındırır; benliğin, harekete geçmek için kendini toplaması, aynı zamanda benliği kaybetmek de demektir; bir seçim, diğer seçimleri olanaksız kılar daima; eylemlerin niyet edilmemiş ve feci sonuçları olabilir; ve aktör, hüsrana uğrar, kararsızdır ve şeylerdeki potansiyele çekilip durur.

Aslında irade gücüyle ilgili bir şey değildir aktör olmak, çok daha karmaşık ve çok daha şeylerin içine kök salmış bir şeydir daha ziyade.

KURTARICI ŞİDDET

Kurtarma: Rehin olarak tefeciye verilen ya da ipotek altındaki bir şeyin geri alınması. Eziyet çekmekten doğan ve içinde hâlâ bir kayıp hissinin titreştiği ikinci bir şans.

Kurtarıcı şiddet hayali, yaygın rüyaların hazır hammaddesi haline geldi. Arıtıcı bir aksiyon dalgalanmasının dramları, tüm bir sıradan yaşamı, maço filmleri, kanunları, kamusallıkları, kurumları ve kişilik ve gücün dağınık, varoluşsal ikilemlerini tıka basa dolduruyor. Destansı kahramanlar dünyayı yeniden doğurmak için kendilerini feda ediyorlar. Küçük ve dar din çevreleri kıyamet rüyalarıyla kendilerini sarıp sarmalıyorlar. Ulus-devlet aile değerleri adına suça karşı sertleşiyor. İdam cezası, kötülüğün –bir seferde tek bir bireyde tezahür eden– kendisinin infazı anlamında kullanılır oluyor. Ve gündelik hayat, peşlerinde tüketen haklı intikam rüyalarını sürükleyerek birbirlerine toslayan insanların bitimsiz çarpışmasıyla kızışıyor.

Kurtarıcı şiddet gibi bir şeyin mit olduğunu söylemek, bunun uyanabileceğiniz kötü bir rüya ya da insanları ondan caydırabileceğiniz bir fikir olduğunu söylemek değildir. Aslında kurtarıcı şiddet daha ziyade, şeyleri bir arada tutan filedeki bir sicim gibidir. Politik görüşlerin, ağların, teknolojilerin, benzeşliklerin, hayali kurulan olasılıkların ve olayların parça pörçük içinden geçtiği bir oluktur.

Çeşitli biçimlere girebilir. Korkunç bir adilik, sefih bir öfke, bir öz-yıkım alışkanlığı, fazla yük bindirilmiş ve şişmiş bir irade, telaşa kapılmış bir beden olabilir. Rayından çıkmış, oraya buraya çarparak tam gaz giden bir duyarlık olabilir. Ya da gerçekten küçük bir şey de olabilir. Trafik cinnetidir mesela. Ya da çocuklarını korumak için birden köpürüp şiddet edimlerine dalıveren ebeveynlerdir. Ya da spiral gibi dönerek içinden çıktıkları Amerikan rüyasını kesip biçen uyuşturucu bağımlılarıdır. Kendini sergileme biçiminde her zaman biraz "abes", biraz da üzücü bir yan

vardır. Öldüren yeniyetmelerdir, her yerden pörtleyiveren boş hayallerdir, iş yerlerinde ve mahrem alanlarda zar zor hâkim olunan küskünlüklerdir. Ebedi lanetten kurtarmak için çocuklarını boğan Andrea Yates'tir mesela. Ya da buz pistindeki bir kavgada oğlunun koçunu öldüren "hokeyci baba" Thomas Junta'dır. Ya da bu olaydan kısa süre sonra, satış fişi olmadığı için cep telefonunu geri almayı kabul etmeyen bir *Best Buy* tezgâhtarına o cep telefonunu attı diye, tehlikeli bir silahla saldırı suçundan tutuklanan Junta'nın erkek kardeşidir.

AĞ

Muazzam ve gayri şahsi ama aynı zamanda da gizemli biçimde mahrem ve yakın olan bir şey, şeylerin içinden akıp geçer. Aynı anda hem soyut hem de somut, hem şeylerin uzak, dokunulmaz bir dizgesi hem de klostrofobik derecede yakın bir mevcudiyettir; ne zaman bir iş halletmek için müşteri servisini arasanız, bilgisayar kaydını defalarca dinlemek zorunda kaldığınızda yaşadığınız deneyime benzer.

Sanki başkalaşan, jelatinli bir maddenin etrafında bir ağ örülmüş gibidir.

Ayrıca, bu ağ deliklerle de doludur ve böylece küçük parçacıklar ya da lop lop kütleler sürekli içinden akıp gidebilir ve kendilerine özgü yeni bir şeye dönüşebilirler.

Fantezileri ve korkuları barındırır.

Güzergâhlar türetir.

Şeyler arasında hızlı bir röle kurar.

Hem öfkeye sevk eder, hem de dünyayla temasta olmanın ve böylece bir şekilde kendini güvende hissetmenin (ya da hissetmemenin, ama en azından "hep beraber o dünyanın içinde" hissetmenin) yumuşacık, iyimser hissine vesile olur.

Ortada bir vaat vardır; şeylerin akışında kendini kaybetme vaadi. Ama bu vaat, hızlı bir röle aracılığıyla, insa-

nı ayıltan birtakım tehditlere sıçrayıverir hemen: Büyük sermayenin, küresel ısınmanın, mağazalar zinciri peyzajının, imar planlı lüks sitelerin, her türlü eşitsizliğin yapısal şiddetinin, kaybedilen potansiyellerin, yaşanmadan ziyan edilen hayatların, hâlâ sessiz sakin beslenen ya da bir çırpıda deliliğe dönüşen umutların tehditlerine...

Ya böyle olur, ya da şeylerin akışında kendini kaybetme vaadi, bir türlü kendinizi kurtaramadığınız donuk, bomboş bir sürüklenme haline gelir.

KOMPLO TEORİSİ

Araştırma röportajları, talk şovlar, televizyon dizileri, filmler, romanlar ve ders kitapları meçhul kuvvetlere karşı dağınık, bazen de telaşlı, bir mücadele duygusunu takdim ediyorlar; yani, normalliğin artık normal olmadığına, birilerinin dünyanın malum ve mutat gidişatına bir şey yaptığına, bir şeyleri kaybettiğimize ve değiştiğimize dair derin bir kaygıyı imliyorlar.

Komplo teorisi, banal yüzeylere nakşedilmiş gammaz işaretler aracılığıyla gücün gizil hamlelerini takip ediyor. Bir şeylerin pek yolunda gitmediğine dair hayal meyal yaşanan bir duyguyu alıyor ve onu bir yapboz formuna, altta yatan sebepleri bulmaya yönelik bir araştırmaya dönüştürüyor şipşak. Komplo teorisi aracılığıyla bozulmamış, pürüpak bir geçmişe dönme hayali kuruluyor; şeylerin hâlihazırdaki durumuna karşı bir intikam eyleminden doğmuş olan insanın eyleyicilik kudretinin kefaretini ödeyip kurtuluşa erme rüyası görülüyor. Bu teorilerin paranoyak köşesinde köktenciler zuhur ediyor. Bir yalnız/tutunamayan profilinin parçaları şipşak yerlerine oturuverir. Bu profile göre, bu tipin gözlerinde hiper-uyanık taşkın bakışlar vardır; sisteme karşı dipsiz bucaksız bir öfke içindedir; "onlar"ın ne işler peşinde olduğunun işaretlerinin takıntılı bir derlemesidir; toplumsal aktörün bir tür kriz halinin gösterisi şeklinde şiddet eylemine doğ-

ru serbest düşüşe geçen adamdır.

Ama hepsi bu kadarla bitmez. Komplo teorisinden alınan haz da vardır. Gizli kapaklı danışıklı dövüşlerin, yasadışı aktivitelerin mahrem bilgisi ve "onlar"ın yaptıklarının izini süren "biz"in işbirlikçi küçük dünyaları vardır. Küçük, yaratıcı yorumlama pratikleri vardır. Nereye varacağı belirsiz güzergâhlarda yol alınır. Panikler yaşanır. Bir tür mutlak hakikat ya da onun gibi bir şeyle birdenbire ilgi odağı haline gelme hayali kurulur. "A-ha! *Demek ki*, işin aslı buymuş!" deme ânı için sabırsızlanılır.

Komplo teorisi, büyük ölçüde paylaşılan her şeye nüfuz etmiş bir şey tarafından kontrol ediliyor olma duygusuyla eklemlenerek ayrı ayrı ve birbiriyle çelişen yollarla dolaşıma girer. İktidardaki güçlerin düşman kampın uşakları olduğu verili bir gerçek olarak alınır; sorunun yapısal olduğu ve toplumsal yapıların esrarengiz, yönlendirilmiş, maksatlı ve çoğunlukla kötü niyetli olduğuna da iman edilir. Komplo teorisi, tüm bunlara zaten çoktan bulaşmış olan bir sıradan yaşama işmar eder ve buna rağmen yine de âni bir sihirli sarsıntı her şeyi rayına falan oturtabilirmişçesine çarkı tersine çevirmeye ya da bir geri dönüşe davet eder.

HOUSTON'A BİR YAĞMUR DAMLASI DÜŞER

Kadın Guatemala'dan kalkan bir uçağa binmiş, Houston üzerinden Austin'e dönmektedir. Uçuşun sonlarına doğru kaptan pilot Houston bölgesinde şiddetli bir sağanak olduğunu anons eder. Yeni hava trafiği kontrol kulesini sel başmış (tasarım hatası) ve havaalanı kapatılmıştır. Uçağın yakıtı azalmış, dolayısıyla da rotasını Austin'e çevirmiştir. Otuz dakika sonra uçak Austin'e indiğinde Houston havaalanı yeniden açılmıştır. Ama yakıt ikmâli yapılıncaya kadar Houston havaalanı yeniden kapanmıştır. Kaptan pilot bir planlarının olmadığını duyurur. Kimsenin uçaktan inmesine izin verilmez, çünkü Austin'de

göçmen bürosu yoktur. Uçak pistinde dokuz saat boyunca beklerler. Suları ve tuvalet kâğıtları biter. Tekerlekli sandalye kullanan bir adamın acilen uçaktan çıkarılması gerekir.

Houston'a geri uçarlar, ama Austin'e dönmek için binebilecekleri son uçağı ucu ucuna kaçırırlar. Bir otelde indirim almalarını sağlayacak fişler ellerine tutuşturulur ve ertesi sabahki uçaklarda yerleri ayrılır. Otele giriş yaptırıp çevre yollarından yürüyerek, bütün gece açık bir restoran bulduklarında saat gecenin 2'si olmuştur.

Ertesi sabah saat 6'da terminalin dışında, yüzlerce metre uzunluğunda kuyruklar oluşmuştur. İçeride ise, üç sıra halindeki kuyruk yılankavi kıvrılarak lobinin her santimetresini, birbirine yapışmış bedenlerle doldurmuştur. Bazen sıralar kesişir ya da birbirine karışır, ama hangisinin daha iyi olduğunu ya da hangi sırada olması gerektiğini ya da kuyrukların nereye gittiğini kimse bilmez. Kadın diğer yolcularla birlikte bu çileye katlanır. Ara sıra kırmızı giysiler içindeki bir havayolu görevlisi kalabalığın içinde dolaşır, çileden çıkmış sorulara hedef olur. Ama görevli bir şey bilmiyordur. Monitörler çalışmıyordur. Kadın saat 10'da nihayet bankoya yanaşabildiğinde 9 uçuşunun çoktan iptal edildiğini öğrenir. Görevli ona ertesi gün öğleden sonra kalkacak bir uçaktan yer verebilecektir. Kadın, asla olmaz, der. Sonunda, dört saat sonra kalkması muhtemel olan bir uçuş için bir şekilde bekleme listesine alınır.

Terminalin içindeki çalışan birkaç monitör, bütün uçuşların "gecikmeli" olduğunu gösterir. Kadının uçuşu ise hiç gözükmez. Sonunda Austin'e gitmeye çalışan bir insan güruhuyla birlikte uçağa biniş kapısını buluncaya dek etrafta dolanır durur. Sonunda uçağa biner. Ertesi günkü haberlerde Houston havaalanının normale döndüğü söylenir ve sanki hiçbir şey olmamış gibi her şeyi unutmaya çalışırız. Durmak yok, yola devam.

NÜKLEER ATIKLARI TAKİP ETMEK

İnsan edimi ile karmaşık sistemler arasındaki link hatlarında (en hafif tabirle) bazı belirsizlikler vardır. Hakikât ve uzmanlık mevhumları, aradaki yarıklarda alıcı buluyor, ama bizzat şu veya bu düzeni tahkim etme gayreti esnasında derme çatma bağlantılar da bolca türüyor.

Kadın Las Vegas'tadır, Enerji Bakanlığının (DOE) şehrin kuzeyindeki çölde ulusal çapta bir nükleer atık deposu inşâ etmesiyle ilgili ihtilafı takip etmektedir. Düzenli oturumlar yapılır. Format hep aynıdır. DOE'nin gönderdiği uzmanlar, bilimin nükleer atıkla başa çıkabileceğini söylerler. Ama bu beyanatlar yalnızca tepkileri kışkırtır. İnsanlar bu uzmanlara yalancı derler. Sonra da ülkenin dört köşesindeki yüzlerce noktadan tırlara doldurulup, sapa yollardan, yerel acil durum temizlik ekiplerinin nükleer döküntü durumunda ne yapacaklarına dair en ufak bir fikirleri olmayan yerlerden geçirilerek taşınan nükleer atıkların tehlikesiyle ilgili ayrıntılı senaryolar sunarlar. Ya da DOE'nin bu atıklarla başka neler yapabileceğine dair –bu atıkları aya fırlatmak veya okyanus yatağında yakmak gibi– parlak fikirler ortaya atarlar.

Bazen kendilerinden hesap sorulan, köşeye sıkışmış DOE bilimcileri söylemek için oraya getirildikleri şeyin tam zıddını söyler olurlar. Jeolojinin kestirilebilir bir bilim olmadığını ifade ederler; on bin yıl yerin altında gömülü kalan plütonyuma ne olacağını bilmenin bir yolu yoktur, derler.

Bir gün bir kumarhanedeki oturumda DOE görevlileri bir nükleer atık taşıma varilini teşhir ederler; böylece insanlar onu bizzat görüp ona dokunabileceklerdir. DOE'nin kumanda zincirinin çizelgelerini gösterirler (her şey çok sistematik görünür). Sonra da usdışı kamusal korkuların parodisini yapan çizgi filmler gösterirler. Bir tanesinde nükleer atık varilleriyle 5,5 metre yükseklikte tepeleme doldurulmuş bir pikap kamyonet vardır. Kamyonet New York City'ye bağlanan tünellerden birinin

girişinde durur. Bira göbekleri kot pantolonlarının kemerlerinden taşan işçiler, trafiğin ortasında durup "3,5 metreden yüksek taşıtlar giremez," yazan bir tabelaya bakarlar. Varillerden biri kamyonetten düşer ve rampadan aşağıya tünelin içine doğru yuvarlanır. Karar verme ânıdır. İşçilerden biri, "Yakala şunu!" diye bağırır. DOE ise, onların sistemlerinin böyle olmadığını söyler. İnsan faktörünü alt edecek teknolojileri vardır. Kalite kontrol sistemleri vardır. Bir noktada, DOE başkanı, nükleer atıkla temastan ötürü bir bedenin infilâk etmeyeceğini kanıtlamak için, tam bir dakika boyunca elini nükleer bir atık varilinin üstünde tutar (tabii onun elini koyduğu varil boştur). Sonra katılımcıları, ilk tatbikat seferini yeni tamamlayıp ülkenin ta öbür ucundan buraya gelmiş olan on sekiz tekerlekli tırdaki bir varili görmeleri için otoparka davet eder. Herkes tırın içine girip varile dokunur ve onun "muhafaza sistemlerinin" homurtusunu dinler. Bir sürü yanıp sönen ışığı vardır.

Sonra kadın, şoför mahallinde oturan şoförün yanına gidip onunla konuşur. Adamın üstünde kolları kesilmiş bir Harley Davidson tişörtü vardır ve bir kulağına birkaç küpe birden takmıştır. Aracındaki üst düzey güvenlik kontrolünden bahsetmek ister; bu bir G düzey kontrol sistemidir, C düzeyden bile daha iyidir. Kadın ona yolcu koltuğunda duran bilgisayar klavyesini sorar. Adam da bir hikâye anlatır. New Jersey'deki yükleme noktasından ayrılırken, tüm yolculuk boyunca geçtiği noktaları bilebilmeleri için her on beş dakikada bir oturumu açmasını söylemişler. Adam daha önce hiç bilgisayar kullanmamış ve şaka kabilinden bir cevap vermiş: "Tabii ya, oraya varınca sizi ararım." Ama klavyeyi kullanmanın kolay olduğu ortaya çıkmış; çocuk oyuncağıymış aslında. Ancak, oturumu ilk açışında, aracı takip eden uydu sinyallerini okuyan insanlar ona acil bir mesaj göndermişler ve farklı bir yola sapıp sapmadığını sormuşlar. Adam, bana verilen rota buydu, diye bir mesaj yazınca, yanlış yolda

olduğuna dair bir uyarı mesajı almış; hemen ardından da yolunu değiştirip değiştirmediğini belirtmesini isteyen acil bir mesaj daha gelmiş. Adam da bilgisayarı kapatmış, çünkü gerçekten de tırının arkasında nükleer madde varsa, bu adamları dinlemeyeceği kesinmiş. O kontrol uydusunu herhangi biri –yani, teröristin ya da kaçığın biri– ele geçirebilirdi, değil mi ama? Bu şeyi ele geçirebilmek için can atan bir sürü terörist var ortalıkta.

Sonunda yerini takip eden bir kontrol sistemi olmaksızın, sevkiyat memurunun ona verdiği rotayı takip ederek bütün ülkeyi katetmiş. Üç gün boyunca bilgisayar ağının dışında kalmış ve kontrol merkezindekiler adamın yerini hiç bilememişler. Ya da adamın hikâyesi buydu. Kadın da, içeride oturup DOE'nin, işlerin olağan bir şekilde yürüdüğüne dair banal iddialarını dinlemektense gününün hikâyesini orada bitirdiği için çok daha mutluydu.

HAREKETLİ HEDEFLER

Sıradan yaşam, hareketli bir hedeftir. Anlam çıkarılacak ilk şey olmaktan ziyade, o şeyin kışkırttığı bir hisler öbeğidir.

Bir şeyin duyulara çarpıvermesi ya da keşfedilmeden sürüklenip geçivermesi ihtimalidir.

Yol kenarlarına dikilmiş reklam panoları gibi büyük hikâyelerle onun izini sürmek için cebelleşiriz.

Projeler ve ilerleme, başarısızlık ve tersine dönme ya da kaçış çizgileri vasıtasıyla onu takip ederiz.

Yavan rutinler ve sorunlar vasıtasıyla; sürüklenişler, yerinde sayışlar ve hazırda bekleme anlarıyla kuvvetine işaret ederiz.

Hızlanma ve mamur çevrelerin banalliği gibi durumlarda izi sürülebilir.

Ya da duyuların doğrudan metalaşmasında.

Ya da artık tüketicinin, vatandaş demek oluşunda.

Ya da her türlü uyuşturucuda veya hapishane inşasında ya da boyun kaslarında sezilen streste yahut da bedenin dürtüleriyle hayalî dalgalanmaların etrafında ot ayaları gibi fışkıran küçük yaşam dünyalarında bulunabilir.

Sıradan yaşam, kimin umurunda/bırakınız yapsınlar tavrı ile ırk ve sınıf çizgilerinin *apartheid*'imsi kalınlaşması arasındaki mafsallarda hareket eder. Ya da kazanan veya kaybeden olma –elimizde kalan yegâne iki seçenek– oyununda bireye verilen insafsız sorumluluklarda devinir.

AMERİKAN RÜYASI

Amerikan rüyası yüksek kontrastlı bir görünüm arz ediyor.

Yalnızca kazananlar ve kaybedenler var artık.

Rüya, göz açıp kapayıncaya kadar kâbusla buluşuyor.

Netameli duyarlıklar bağımlılık, çıkışsızlık ve komplo tabirlerinde istenmeyen etkilerin ve örtük tehditlerin izlerini ararken, aşkınlık ve inzivaya çekilme rüyaları pervasız galibiyet ya da kaçış umutlarını su üstünde tutuyor.

Kaygı, yöneldiği bir nesnesi olmaksızın yayılıyor. Ama potansiyel duygusu da öyle.

Bitap düşmüş hayaller yere çakılıp çakılıp da bir korku filmindeki canavar misali ya da hırpalanmaya doymayan köyün delisi gibi açıklanamaz biçimde tekrar dirilerek ayağa kalktıkça, iniş çıkışlar arasında yalpa vurup duruyoruz.

Kaçış çizgileri de büyüleyici: Zenginler ve meşhurlar servetlerine servet katıyorlar; kaçamaklar için ideal bir yazlık evin hayali kuruluyor; ya da hayatlarını tekrar düzene sokan insanların mütevazı başarı hikâyeleri dilden dile dolaşıyor.

Yüzergezer duygulanımlar düşük seviyeli stresin,

yalnızlığın, dehşetin, hasretin, bir masumiyet hissinin, bastırılmış öfkenin, aşkı bulup aşksız kalmaların yüzey gerilimlerinde mesken tutuyorlar.

YÜZERGEZERLİK OYUNLARI

Bazıları batar; bazıları da akışın üstünde yükselebildiklerini, suyun üzerinde yürüyebildiklerini iddia eder.

Bazıları ironilerini bir rozet gibi yakalarına takar.

Dahice ya da komik bir görüntüden veya işlerin aslını astarını anlayabilme yeteneğinden haz duyulur.

Çok sevdiğiniz şu kalitesiz televizyon dizinizi seyrettiğinizi ya da spor salonunda pedal çevirme dersine katıldığınızı veya arabada çalan müzikle birlikte bangır bangır şarkı söylediğinizi herkeslerden gizlemenin de verdiği bir haz vardır.

Ya da her türlü uyuşturucunun hazzı.

Aşevinde yenen bir tas yemeğin ya da ozonu koruyalım günü nedeniyle bedava otobüse binmenin veya çöp tenekesini boylayan bir kutu dolusu çöreğin yahut da bu gece dondurucu soğuk olduğu için kilisenin yerinde uyuyacak bir yatak bulmanın gaddar hazları vardır. Ama tabii ki tüm bunlar, gününüzü canlandıracak küçük bir duyusal tatilin verdiği hazzın yanında solda sıfır kalır. Bunlar daha ziyade, suda batmamak için mecburen el ayak çırpmaya benzer; bir başlama noktası bulmak amacıyla girişilen desteksiz arayışı biteviye tekrar etmenin yoğun meşguliyetleridir.

Temelli çekip gitmenin hayali kurulur.

Ya da vermeden almanın hayali.

KUMAR MAKİNESİ

Sıradan yaşam, bir şey çıkagelsin diye etrafı seyredip beklemeye kilitlenmiş sürüklenen bir dalıştır.

Bir deneydir. Gözler önünde saklı, denemeye değer bir şeydir.

Carrie kerameti kendinden menkul bir cadı ve çingene. 1,48 boyunda, belinden aşağıya dökülen kuzguni siyah saçlı, üniversitede sekreterlik yapan ve bir türlü iki yakasını bir araya getiremeyen biri. Kira ödemekten kurtulmak gayesiyle, seyahat eden üniversite profesörlerinin evlerinde ev hayvanı bakıcılığı yapar. Bir evden diğerine taşınıp durur. Bakıcılık işinin kesat olduğu zamanlarda arkadaşlarında kalır.

Hem vurdum duymaz hem de hiper-tertipli bir insandır. İşini, bir şirketin orta kademe yöneticisi dikkatiyle yürütür, ama bir keresinde onu ta Avustralyalara kadar sürükleyen ve işler kötüye gidince de oralarda sürünmesine sebep olan bir aşk ilişkisi uğruna her şeyini riske atmıştır. Avustralya'dayken kumarda yetenekli olduğunu keşfeder. Kağıt oyunlarında, eve dönüş biletini aldıktan sonra Birleşik Devletler'e döndüğünde tekrar hayatını düzene sokmak için elinde birkaç bin dolar kalacak kadar para kazanmıştır.

Şimdi ara sıra Nevada'ya kısa seyahatler yapıyor, sınırdaki ilk ehven-i şer gördüğü kumarhanede duruyor. Her zaman bir sürü hikâyesi vardır. Kumarhaneye girdiği an, *aura*'sı olan bir makineyi gözüne kestirir. Ama daha uygun vakit gelmemiştir, o da bekler. Bir oda tutar, televizyonda bir James Bond filminin bir bölümünü seyreder ve sonra makineyi şöyle bir yoklamak için tekrar aşağıya iner. Uygun vakit gelmek üzeredir. Yan makinedeki bir kadınla biraz laflar, barda çalan grubu dinler, tekrar makinenin yanından geçer, bir televizyon programı seyreder ve sonunda makineye döner. Saat gece yarısını geçmiştir. Makinenin başına oturur ve dikkatini yoğunlaştırır. Yan makinedeki kadın (hâlâ oradadır) onu cesaretlendirmek için arkasında durur. Birkaç dolarlık oynar ve büyük ikramiyeyi kazanır. Bir bölümünü komşusuna verir, çünkü onun tezahüratlarının işe yaradığını düşünür ve böyle

yapmak iyi bir *karma*'dır zaten, der. Gecenin ilerleyen saatlerinde tekrar aynı makineye döner ve yine kazanır.

Carrie, bir makinenin hazır olduğu zamanı nasıl anladığımı açıklamak zor, bu bir hissikablelvuku, hepsi o kadar, diyor. Bazı makineler sadece eğlenmek içinmiş, bazılarıysa ciddiymiş, ama hepsi de kazanmayı vaat edermiş. Onun bu, makinedeki vaadi sezme yeteneği, şeytanın bacağını kırma hayaline bir töz katar ve müphem ama zorlayıcı ve karşı konulamaz "galip gelme" umudunu, gürültü patırtının ve yanıp sönen ışıkların içinde, ödüle gözünü dikmek gibi bir duyusal pratiğe dönüştürür. Carrie'nin kumar oynaması uzaktan uzağa belirleyici kuvvetlerin bir kalıntısı ya da semptomu değildir yalnızca, bizzat duygulanımsal ve maddi bir neşet ediş ânıdır da; kelimenin tam anlamıyla, Carrie'nin dikkatini çeken ve onunla bir şey yapmasına yetecek kadar bir müddet dikkatini çekmeyi sürdüren bir fevkaladeliktir.

ŞANSINI FAZLA ZORLAMAK

Kadın Las Vegas'taki karavan parkında yaşarken bir gün parkın jakuzisinde genç bir adamla tanışır. Adam Orta Batı'dan buraya daha yeni taşınmıştır. Burada aileyle kalabilirim, ama asgari ücretle bir oto tamircisinde iş buldum bile, der. İşteki ilk gün bir kazaya kurban giden parmağının yerindeki boşluğu kadına gösterir. Tırnağının kırılmasından falan bahsedermiş gibi bahseder bundan. Genç bir adamın işini yaparken olması muhtemel bir şeymiş gibi...

Bu sohbet, para için kendilerini yaralayan insanların hikâyelerini hatırlatır kadına. Mutat bir çaresizliği, bir mizacın tetiklediği olağandışı anlara dönüştüren hikâyeleri... Çaresizliğin sert çekirdeğine acayip bir toplumsal aktör biçimi ya da yaşam biçimi (ya da öyle bir şey) katan, yekünu çaresizlik artı bir şey çıkan hikâyeleri...

Mesela, Batı Virginia'daki yaşlı madencinin hikâyesi

gibi. Ne zaman hasta olsa veya paraya ihtiyacı olsa işçi tazminatını almak için parmaklarından birini koparıverirmiş bu madenci, ta ki tek bir parmağı kalıp da hiç çalışamayacak duruma gelinceye değin. Bir de Austin'in dışındaki "göl yılanı" nâmındaki adamın hikâyesi vardır. Adam süpermarkette muz kabuğuna basıp kaydım diye sigorta paralarını toplayıp durmuş. Sonradan kazayla bacağını vurmuş da tamamen malûl olmuş. Çok içki içiyormuş. Kovboy şiirinde, çiftlikte kazayla kendini yaralayan kovboy hikâyesi *janr*'ı vardır. Adam ayak parmaklarından birini kaybeder ya da bacağındaki bir atardamarı keser. Oluk gibi kan akar, ama o çizmelerini ayağına geçirip kilometrelerce yol katederek şehre sürer arabasını. Hastaneye vardığında şuurunu kaybetmek üzeredir ve çizmesinin koncundan kan fışkırmaktadır.

Bu hikâyeler muhtemel olan ve kabul edilen iş kazası güzergâhını, sıradan mantığın dışındaki bir sona götürür. Bu hikâyeler şeylerle birlikte alıp başını giderler. Onlarda her şey mümkündür ve tuhaf toplumsal aktör biçimleriyle hileli manevralar çarpık bedenlerde gerçek olur. Bedenin uzuvları, hîn-i hacette mütevazı nakit ödemelerine dönüştürülebilen birer meta haline gelir.

Lawrence'ın, Massachusetts eyaletinin sigorta sahtekârlığı başkenti olduğu rivayet ediliyor. Geçenlerde, bir araba son sürat gidip kasten başka bir arabayla kafa kafaya çarpışınca arabalardan birinin arka koltuğunda oturan büyükannenin öldüğü kazadan sonra bir sigorta sahtekârlığı ortaya çıkarıldı. İki arabanın şoförü de sahtekârlık suçuyla mahkemeye sevk edildi. Meğerse, simsarlar bu şoförleri bulup bu planı yapmışlar; kazadan sonra da onları, parayı bölüşmek koşuluyla, sahte rapor düzenleyecek doktorlara ve sahte evrakları halledecek avukatlara yönlendirecekmiş.

Paçayı sıyırma çabası, bindiği dalı kesme kabilinden bir kazaya dönüşebilir çarçabuk, özellikle insan şansını fazla zorlayınca (ama yalnızca o zaman da değil).

SERBEST DÜŞÜŞ

Eğreti bedenler vardır.

Serbest düşüşe geçmiş bir sürü insan vardır.

Amerikan rüyaları, herhangi bir gerçek potansiyelden kopuk, kelimenin tam anlamıyla bir rüya görmek olan insanlar vardır. Ama bu, Amerikan rüyasına halel getirmez; hem de hiç.

Durum tam olarak işlevsel değildir ama illa ki "kötü" de değildir. Olabilir de ayrıca.

BOŞ HAYALLER

Kadın Batı Virginia'da geçen bir akşamı hatırlar. Grev yapan bir grup madenci, fakir fukaraya hizmet veren sağlık ocağındaki doktora muayene olmak için koridorda oturmuş bekleşmektedir. Bedenleri birbirine sokulmuş, gözleri dışarıda heyula gibi görünen kapkara tepelere dikilmiş, hikâye anlatma ile derin düşüncelere dalarak duraksamanın mahrem ritmi içinde konuşurlar. Maaş zammıyla ilgili uzun süren bir grevin son demleridir ve birdenbire grevin müthiş bir fiyaskoyla sonuçlanacağı ayan beyan olmuştur. Herkes sendikanın suyunun ısındığından, madenlerin bu sefer temelli kapatılacağından, madencilerin "şirketi sömüren parazitler" durumuna indirgendiğinden bahsetmektedir. Sersem sepelek mağlubiyet *mantra*'sının salona yerleştiğini hissedebilirsiniz. Ağır konuşmalar, kapkara olmuş akciğerlerden mustarip adamların kesik kesik ve boğuk nefeslerinden başka bir şeyin duyulmadığı daha da ağır duraksamalarla kesilir.

Sonra Johnny Cadle inceden inceye işlenmiş bir fanteziyi tasvir etmeye başlar. Bir gün Vali Rockefeller'ın bahçesini çevreleyen tuğladan örülmüş o yüksek duvara tırmanıp malikanesini talan edeceğiz, der. Ötekiler kulak kesilirler. Muktedir ve kolektif bir işçi sınıfı erkekliği tarafından gedik açılıp yıkılabilecek yüksek tuğla duvarların

imgesinde beliren güç, ganimet misali elle geçirilebilir ve bölüşülebilir bir şeymişçesine, büyüyerek ete kemiğe bürünür adeta.

Hikâye olağandışı bir anda yalpalayarak gelir ve öylece geçip gider. Gerçek bir olasılığın ya da bir eylem modelinin temsili olarak değil de, canlı bir olay olarak işler; yaşanan ile onda saklanan (ya da ondan saklanan) bir potansiyel arasında geçici bir kanaldır. Potansiyellik onun sahnesinde titreşir. Salondaki duygulanım direncinin dayattığı bir deneydir bu. Ve deney sona erdiğinde adamlar sakin sakin otururlar, sanki durumlarını değiştiren bir şey olmuş gibi.

ÇUVALLAYAN SOYGUNCULAR

Kadın çuvallayan soyguncuların hikâyesini duyar. Taş çatlasa yirmi yaşlarında, sokakta yaşayan iki adam epey bir süredir bir başlarına kalmışlardır. İş bulmaya çalışırlar ama arabaları, kimlikleri yoktur. Ehliyet almayı ya da bedava yiyecek kuponu edinmeyi denerler ama ödünç aldıkları araba bozulur, yirmi dolarları çalınır ve bütün gün itilip kakılarak yiyecek kuponu dağıtan büronun önünde beklemeye tahammül edemezler. Bir gün bomba gibi patlayacağız, diye yüksekten atıyorlardır. Bir banka falan soyup zenginleri vuracaklarmış. Onlar gibi sokakta yaşayan daha büyük adamlar sürekli şiddetli bir flaş olayla nasıl büyük bir çıkış yapacaklarından bahsedip duruyormuş zaten. Özellikle de, kanser olduğumuzu ya da dünyanın sonunun geleceğini falan öğrenirsek, gerçekten de böyle bir şey yaparız diyorlarmış. Sanki birden parlayıverecek bir toplumsal aktörlük kipi, mancınık misali onları sokaklardan alıp spot ışıklarının altına fırlatacakmışçasına. Ya da en azından hayatlarına bir tür gerçek bir son yazacakmışçasına. Ya da öyle bir şey.

Ama bizim gençler umutsuzca laubali planlarını hayata geçirmeyi sahiden de denerler. Bir gün ellerini kolla-

rını sallayarak gidip beyzbol sopalarıyla bir bakkalı soymaya kalkışırlar. Daha beş blok öteye kaçamadan polis bunları yakalar. Hapse girerler; para yoksa şartlı tahliye de yoktur. Yirmi beşer yıl yerler. Sokaktaki öteki adamlar başlarını sallar. Bu kadar da *aptallık* olmaz canım. Burası Teksas.

RÜYA KUPÜRLERİ

Kadın *New York Times'taki* bir haber kupürünü keser:

Bebek Kaçırma ve 3 Cinayet Davasında Müebbet Hapis Cezası Verildi

WHEATON, ILLINOIS – Pazartesi günü bir yargıç, hamile eski sevgilisiyle, sevgilisinin iki çocuğunu öldüren ve kadının rahminden neredeyse dokuz aylık olan kendi oğlunu kaçıran adama müebbet hapis cezası verdi. Lavern Ward, 26, cinayetleri işlediğini inkâr etti. Bay Ward 1995 yılında Debra Evans'ı ve 10 yaşındaki kızı Samantha ile 7 yaşındaki oğlu Joshua'yı öldürmekten suçlu bulundu. Ayrıca, hayatta kalmayı başaran ve şu anda Bayan Evans'ın babasının baktığı bebeği kaçırmaktan da mahkûm edildi.

Bu hikâye kadını, taşrada yaşayan arkadaşlarına yaptığı bir ziyarete geri götürür. Beş kadın mutfakta oturmuş, birtakım cinayetlerin ayrıntılarını bir araya getirmeye çalışıyordur. Bir adamla yeni sevgilisi adamın eski sevgilisinin karnını kesip bebeği çalmışlar! Ne günlere kaldık! Sonra yeni sevgili, kendi yavrusuymuş gibi bebeği kucaklayıp evine götürmüş. Sanki kimse fark etmeyecek! Kadınlar meseleyi çözmeye çalışır. Belki de bu yeni sevgili bir bebek sahibi olmayı arzulamıştır yalnızca ya da tam olarak bebek değil de anlık anneliğin küçük şöhretini düşlemiştir.

Dört dörtlük, kusursuz bir hayata doğru taşmak dediğimiz şeyin garip biçimde birebir yaşanması gibi olmuştur herhalde, diye düşünür kadın. Bir imgeyi somutlaştırma edimi sırasında işler çığırından çıkıyor sanki.

Bir türlü uyanamadığımız, ama aslında rüya olma-

yan bir rüyada yaşamak gibiydi herhalde, diye tahmin yürütür kadınlar.

Sonra bu tuhaf cinayet hikâyesi başka bir hikâyenin anısını akla getirir. Hani şu, sokağın başındaki evde oturan adam vardı ya? Parasını çaldı diye babası onu hapse göndermişti. Adam da hapisten çıkınca babasını öldürmüş ve sonra cesedini doğrayıp yirmi küsur parçaya bölmüştü. Sonra da üvey annesine tecavüz etmiş, onu ve arabayı alıp kaçmıştı. Üvey anne adamın elinden kurtulup polisi aramıştı.

Kadınlar, böyle şeylerin uyuşturucu ve şeytanlarla alakalı olduğundan bahseder. *Bu* dünyadaki hiçbir güç *bize bunu* yaptıramaz, derler.

Daha sonra gazetede, yeni yürümeye başlayan bir çocuğun, Noel arifesinde Chicago'daki bir otobüs terminalinden kaçırıldığı haberi çıkar. Çocuğu kaçıran kadın, bir süre önce hapisteki sevgilisine, onun çocuğunu doğurduğunu söylemiş. Dolayısıyla, adamın hapisten çıkacağı gün yaklaştığında, bu iddiasını kanıtlaması gerekmiş. Otobüs durağında bir süre takılmış. İki küçük çocuğuyla seyahat eden genç bir anneyle sohbet etmeye başlamış. Onları arabasıyla Milwaukee'deki evlerine götürmeyi teklif etmiş. Genç anne biletleri geri verip parasını almaya giderken, küçük kızla durakta beklemeye gönüllü olmuş. Sonra da kızı alıp koşmaya başlamış. Bir süre sonra başka bir eyaletteki evinde küçük kızla birlikte bulunmuş. Anlaşılan bu, çocuk kaçırma suçundan ilk tutuklanışı değilmiş.

İnsanların, bir rüyaya doğru yalpa vurarak atılışlarını anlatan hikâyeler bunlardan ibaret değil. Bu tür hikâyeler her yerden fırlıyor.

WAL-MART

Wal-Mart'ın, hırsızlık yapmalarını önlemek için, işçilerini geceleri mağazalara kilitlediğine dair hikâyeler dışarıya sızmaya başlar. Michael Rodriquez gece vardiyasında ça-

lıştığı Corpus Christi'deki Sam's Club'da rafları istiflerken, başka bir çalışanın kullandığı elektronik bir yük arabası ayak bileğini ezer. Anahtarıyla kapıyı açıp onu dışarı çıkarabilecek bir müdür yoktur ortalıkta ve işçilere yangın çıkışını yangından başka bir sebeple kullandıkları takdirde işten atılacakları söylenmiştir. Bay Rodriquez "yaralı bir sokak köpeği" gibi zıplayıp feryât ederken, müdürün mağazaya varması bir saat sürer.

Mağazaya kilitlenen çalışanların başlarına gelenler bununla bitmez: Indiana'da bir işçi kalp krizi geçirir; Savannah, Georgia'da bir istifçi düşüp bayılır ve sağlık görevlileri içeri giremediği için ölür; Florida'da kopan kasırga bir mağazayı neredeyse tamamen yerle bir eder ve ülkenin dört yanındaki mağazalarda doğum yapmak zorunda kalan kadınlar olur. Bazı işçiler, müdüriyetin, yangın çıkış kapılarının fiziksel güçle açılamayacağını ama yangın alarmı çalışınca sihirli değnek deymişçesine açılıvereceğini söylediğini hatırlıyor. Bazıları da yangın çıkışı kapılarının zincirle kapatılmış olduğunu...

Wal-Mart yetkilileri üç bin beş yüzün üzerinde mağazası olan büyük bir şirket olduklarını söyler. İnsanları mağazaya kilitlemenin Wal-Mart'ın kesinlikle göz yumacağı bir şey olmadığını belirtirler. Yani, bu bir şirket politikası değildir; bize bu kadarını söyleyebiliyorlardır.

Wal-Mart ücretli fazla mesaiyi yasaklıyor. Bu nedenle de gece vardiyasında çalışanlar, haftanın beşinci gününün kırkıncı saatinde, genellikle gece saat 1 sularında, mesailerini bitirip çıkış kartlarını basıyorlar. Sonra, sabah 6'da bir müdür gelip onları salıverinceye dek ya bir köşede kestiriyorlar, ya kağıt oynuyorlar ya da televizyon seyrediyorlar.

WHIRL-MART

Whirl-Mart grupları, alışveriş kültürüne parazit yaptıran insanlardan oluşur. Asılsız haber yayımlamak, bilgisayar

korsanlığı ve ilan panosu haydutluğu gibi Whirl-Martçılık da kendini medya makinesine ve mamur çevrelere sokan içkin bir eleştiridir. Amacı, duraksatan bir tür iz bırakmak ya da eleştirilerin, tekmil bir doğru-yanlış, gerçek-sahte dizgesinden piyasaya sürüldüğü kaygan bir yüzeye yapışmaktır.

Whirl-Martçılar "alıverişe hayır" cümbüşleri tertipliyorlar. Birörnek Whirl-Mart tişörtleri giyip boş market arabalarını önlerine katarak mağazalarda resmî geçit yapıyorlar. Onların mağazadaki bu tuhaf geçidini tavandaki güvenlik kameraları seyreder. Ama Whirl-Martçılar da kendi videolarını çekerler: Mağazadan atılışlarını ya da müdürlerin onlara haykırarak, "Burada bu kadar vakit geçireceksiniz, bari bir başvuru formu alın!!!" "Müşteriler bizim mağazamızı *beğeniyor*!" "*Fortune* dergisinin en başarılı beş yüz şirket listesinde bir numarayız, dostum! BİR NUMARAYIZ!" deyişlerini filme çekerler.

Bir keresinde Whirl-Martçılar, bir mağazaya canlı bir tavuk getirip onu üçüncü dünya ülkelerindeki ecel tezgâhlarında imâl edilmiş bir giysiyle takas edeceklerini basına bildirirler. Polisler ve müdürler tavuğun içeri girmesini engellemek için bir insan duvarı oluştururlar. Whirl-Martçılar da arabalarına atlayıp teyplerinde bir anti Wall-Mart polkasını bangır bangır çalarak otoparkta tur atarlar.

Sonra da bu sahneyi web sitelerine koyarlar.

TEKSAS YEDİLİSİ

Güney Teksas'taki bir hapishaneden yedi mahküm kaçar. Polis, kaçış sırasında kullanılan kamyoneti hapishanenin yakınındaki bir Wal-Mart'ın otoparkında bulur; güvenlik kameraları firarilerin görüntülerini kaydetmiştir. Mahkûmlar sonra bir Radio Shack elektronik eşya mağazasını soyarlar ve sahte isimler altında Econo Lodge moteline yerleşirler. Noel arifesinde bir Oshman spor ma-

ğazasını soyarlar, zulaya konmuş silahları çalarlar ve yerel bir polis memurunu öldürürler. Bir ay boyunca yakalanmadan dolaşırlar. Başlarına bir ödül konur. Hikâyeler dolaşıma girer. Filmlerdeki polisten kaçan kanunsuzlara benzetilirler. Ya da Texas Rangers atlı polislerini atlatmayı başaran ve eyaletin dört bir yanında görüldükleri rivayet edilen, meşhur *corrido* şarkıcılarından oluşan Tex-Mex haydutlarıyla kıyaslanırlar. Bir noktada Arkansas ve Oklahoma'da tipiler olur, ama insanlar araba lastikleri için zincir bulamazlar, çünkü dükkânlardaki bütün zincirleri Teksas polisi satın almıştır.

Bazıları Teksas Yedilisi'nin iyi adamlar olduğunu söyler. Firarları sırasında gardiyanlardan hiçbirini öldürmemişlerdir. Dostturlar, insandırlar. Karılarını severler. Polis ise onların azılı suçlular ve polis katilleri olduklarını söyler. Savcılar, daha firariler yakalanmadan haklarında ölüm cezası istemiyle dava açarlar. Böylece, ölüm cezasından ve hapishane yapısının etkilerinden, hapishanelerin aşırı derecede kalabalık oluşundan bahsedilir.

Colorado'daki bir karavan parkının sahibi *America's Most Wanted* {Amerika'nın En Çok Arananları} programını seyreder ve karavanlarından birinde kalan adamların Teksas Yedilisi olduğunu düşünür. Ama emin değildir. Başlangıçta onları ihbar etmez. Hem onun üstüne vazife olup olmadığından da emin değildir zaten. Bunu karısıyla konuşur.

Bu arada adamlardan biri yerel bir kiliseye katılır ve ayinlere gitmek için karavandan çıkmaya başlar. İnsanlar onu birkaç kez kilisede görür. Kesin biçimde teşhis edilen de bu adam olur. Sonunda parkın sahibi onları ihbar etmeye karar verir.

Adamlar birbirlerinden ayrılmamışlardır (bir hata), çünkü arkadaştırlar ve ayrılıp kendi yollarına gidebilmek için kimlik edinmek ve iş bulmak zorundadırlar.

Polisler geldiğinde adamlardan üçünü karavanın dışında park etmiş bir Cherokee Jeep'in içinde bulurlar. İkisi karavandadır; biri sükünet içinde teslim olur ama diğeri

bir tabancayla intihar eder. Geri kalan iki adam birkaç gün sonra yakınlardaki bir Holiday Inn otelinde saklanırken bulunurlar. Tutuklanmadan önce bir canlı radyo yayını yapıp eyaletin adalet sistemini itham ederler ve sözlerini, "Sistem en az bizim kadar yozlaşmıştır," diyerek bitirirler.

Bu adamların hayatları, özellikle "ele başları" George Rivas hakkındaki ayrıntılar dolaşmaya devam eder. Bu Geroge Rivas denen adam çok zeki biridir. El Paso'da doğmuş, anne babasının boşanmasından sonra büyükannesi ve büyükbabası tarafından yetiştirilmiş olan bu adam, büyüyünce polis olmayı hayal edermiş. Köpeklerine silah markaları, Ruger ve Baretta isimlerini takmış. Liseden mezun olduktan bir yıl sonra ilk soygun ve hırsızlık suçunu işlemiş ve on yıl gözetim altında olma cezası almış. El Paso'daki Teksas Üniversitesi'nde genel eğitim lisans programına yazılmış, ama iki yıl sonra tekrar bir dizi soygun yapmaya başlamış: Bir Radio Shack elektronik eşya mağazasını, bir Oshman's spor mağazasını, bir Toys 'R Us mağazasını soymuş. Hapishanedeyken hücresinden çıkıp çalışabilme statüsünü elde etmiş ve hapishanenin bakım-onarım servisinde çalışmış, ki bu, bir mahkûma verilebilecek en iyi görevlerden biriymiş. Daha sonra düş kırıklığına uğramış (çünkü müebbede mahküm edilmiş). Gecelerini, tüm donanımı yalnızca bir ranza, bir lavabo ve bir tuvaletten ibaret olan iki buçuğa iki buçuk metrelik tamtakır hücreye tıkılmış olarak geçirmiş... İğrenç yemeklerden gına getirmiş... Akşamları hücrelerin kilitlenme saatinde sürgülü metal kapıların kapanışını duymaktan bıkmış usanmış.

Yakalandığında söylediği sözler adalet ve öfkeyle ilgili olur. Kendini çok iyi ifade eden biridir.

KAMUSAL HORTLAKLAR

Kamusal ve özel alanlar dar bir çevrime çekiliyorlar; böylece sıradan yaşam, dünya âleme aşikâr olan bir özel ha-

yatın fantezisi niteliği kazanıyor. Kamusal olarak dolaşıma giren tarzlar, duyarlıklar ve duygulanımlar aynı anda ülkenin dört köşesindeki yüreklerde yer ediveriyor.

Kamusal hortlaklar mahremleşmeye başladı. Talk şovlarda sıra sıra dizilen bedenler, sevdiklerini şu veya bu canavarca edimden dolayı ifşa ediyorlar. Ya da reality televizyonu programlarında kamera, doğrudan doğruya kutusundan boya koklama bağımlısı tekmil ailelerin mahrem dramlarına baskın yapıyor. Ve hep birlikte, oturma odasının halısına saçılmış litrelik boya kutularının kapaklarına vaktimizi ala ala, neredeyse bayıla bayıla zum yapıyoruz. Sonra kamera, panoramik bir çekimle, adeta kendi kendine reva görülmüş damgalar misali yanaklarıyla çeneleri beyaz halkalarla çevrili anne babalara ve hatta küçük çocuklara odaklanıyor.

Travma TV başkalaşım geçirip bölünerek şizofren güzergâhlara dönüşüyor. Acının ve işlevsizliğin fasit görüntülerini, otuz saniye süren terapötik müzik takip ediyor. Ne kadar kurgulanmış olursa olsun, her seferinde *bir şeyle* yoğun bir karşılaşmaya pike yapıyoruz. Sonra bir doygunluk noktasına ulaşıp seyretmeyi bırakıyoruz.

Bir gün, öğleden sonra yayın kuşağındaki bir talk şovda tekerlekli sandalyesinde oturan yaşlı bir adam vardır. 1976'da yaşadığı bir günün hikâyesini anlatırken gözyaşları yanaklarından süzülür. Karısı onu terk edeli epey olmuş ve iki yaşındaki kızını tek başına büyütüyormuş. Tuvalete gittiği esnada, ön bahçede oynayan kızı, komşunun adam için o sabah bıraktığı gaz yağı tenekesini ağzına dayayıp içmiş. Hikayêsi ayrıntılı tasvirlere dalar: Garaj yolunda duran arabası bozukmuş, plakası yokmuş ve ehliyeti, bir süre önce alkollü araba kullandığı için iptal edilmiş. Ama şimdi acil bir durum varmış, o da kızını arabaya bindirip gazlamış. Şehre vardığında trafik sıkışmış ve insanlar kırmızı ışıkta geçmesine izin vermemişler. Adam, "Küçük *kızım* az önce *gazyağı* içti! Onu *hastaneye* yetiştirmem lazım!" diye haykırıyormuş. Sonra da kırmızı

ışıkta geçmiş, bir araba hızla ona çarpmış ve kazada boynu kırılmış. Polis olay yerine geldiğinde kızını hastaneye götürmüşler, çünkü hâlâ avaz avaz gazyağı meselesini anlatmayı becerebiliyormuş. Ama onun kızıyla gitmesine izin vermemişler. Ehliyetsiz araba kullandığı için doğruca hapse atmışlar. Kızı hastaneye götürdüklerinde, betonda oynamaktan dizlerinde oluşan sıyrıkları görmüşler ve kızı babasının vesayetinden almaya karar vermişler. Kızını son görüşü 6 Temmuz günü sosyal yardım bürosundaki asansörlerin yanında olmuş. Kız deliler gibi ağlıyormuş. Adam kızına, "Ağlama minik kuçukuçum, baban bir gün gelip seni alacak," demiş. İşte bu, kızını gördüğü son gün olmuş. O günden beri onu arıyormuş.

Talk şovda baba ve kız birbirlerine kavuşurlar. Kucaklaşıp öpüşürler. Sonra adam kızına bakar, ağzı titremekte ve iki gözü iki çeşme ağlamaktadır. Kızına şunları söyler: "Ben seni *istedim*, minik kuçukuçum. Seni *yanımda tutmak* istedim. *Seni* her zaman istedim canım!"

Kamusal temâşa sahnesinde sergilenen kâbusumsu gerçeklikler akla hayale sığmaz, gülünçtürler; ve yalnızca ufak tefek varyasyonlarla ayinsel bir şekilde yeniden yeniden yayınlanırlar. Bu sahnelerin bir ideal ya da bir ikaz olmaları gerekmez. Tekinsiz bir potansiyeli yakalarlar. Şeyler birtakım güzergâhlara dalar. Bu sahneler bir şeyleri zorlamaktadır. "Sınırları zorlamak" hafif, popüler bir ifadedir ama, şeylerin hallerini kavramakta aciz kalabilir.

SIRADAN YAŞAM SİZE CEPHE ALABİLİR

Sıradan yaşam size cephe alabilir.

Gündelik toplumsallığın alışkanlıklarında, teşbihlerinde ve sevecen ve ölümcül temaslarında mesken tutan sıradan yaşam, kötü bir şeye kapılıp gitmenize sebep olabilir. Ya da iyi bir şeye.

Yahut da, bir şey diye başlar ve sonra birden tepesi atıp tamamen başka bir şeye dönebilir.

Bir şey, bir şeyi kovalar. Bir hayal suya düşer ya da gerçek olur. Şeylerin sıradan, yüzergezer hali acılaşır ya da muhteşem ve iyi bir şeye doğru coşup taşar. Her iki durumda da işler düşündüğünüz gibi çıkmaz.

BAHSETMEYE DEĞER

Bir gün Sissy'nin kocası Budd işten eve gelince, ona ekonominin iflas edeceğini söylemiş olan çok zeki bir adamdan bahseder. Bu zeki adam altın fiyatlarının fahiş bir şekilde fırlayacağını ve hükümetin bambaşka bir para –kırmızı para– basmak zorunda kalacağını söylemiş. Ama Budd paranın renginin kırmızı olacağını düşünür, oysa Sissy adamın komünist paradan bahsettiğini söyler. "Ama bana ne? Benim paramın zaten bir değeri yok," der. Altının değerinin –elmasınkinin de– tümüyle hayali olduğu söyleniyor. İnsanlar, altın ve elmas en iyi yatırımdır, deyip duruyorlar, ama Sissy daha geçen gün *60 Minutes* programında elmas madenlerinin bir kartel tarafından kontrol edildiğini ve kuyumcuların zirkonyumla elması zaten ayırt edemediklerini görmüş. "Şansa bak," der. "Ben de, parmağımdaki alyans benim bir güvencem, diye düşünürdüm hep."

KİMLİK KABARMALARI

Irkçılık, bir öznenin terkibindeki canlı bir doku olabilir. Irksal ütopya rüyaları da öyle.

Süpermarketlerde, renkli insanlar sık sık kadına ve kızına gülümser. Bir vesile bulup onlarla sohbet ederler. Bebeğin çok tatlı olduğunu söylerler. Esmer bebeği olan beyaz bir kadın, kamusal temas için bir kapı açıyormuşçasına, aradaki gerilim gevşeyiverir sanki.

Başka zamanlarda, restoranlarda veya havuzlarda karşılaştıkları beyazların kötücül bakışlarına hedef olur-

lar. Bu bakışların kimden geleceğini, insanlara bakarak anlayamazsınız. Bazen genç, son moda kadınlar olur, bu tür bakışların sahipleri. Talepkâr, ısrarcı bir bakıştır bu. "Sen ne yaptığını sanıyorsun?" der gibidir. Ya da "Uluorta böyle dolaşmakla kendini ne zannediyorsun?" Kadın hayrete düşer. Gerilir, öfkelenir. Küçümseyen bakışlarla karşılık verir onlara. "Kim bu insanlar?" "Kendilerini ne zannediyorlar?"

Kadın, bu insanların neler okuduğunu, hangi kiliseye gittiklerini ve onları ve bu rahatsızlığı böyle alevlendiren şeyin tam olarak ne olduğunu merak eder.

ZENGİN BANLİYÖ KIYAMETÇİLİĞİ

Calvary Chapel kilisesi 1970'lerdeki İsa hareketiyle zuhur etmişti. Hıristiyan rock festivalleri, "*go-go*" kulüpleri, hippi komünleri, kafeler, sörf kulüpleri, okyanusta vaftiz törenleri ve otuz saniyelik eroin bağımlılığı kürü de dahil uyuşturucu krizine giren gençler için yardım hattı vasıtasıyla mühtedi toplamıştı. Şimdi bir başkalaşım sürecinden geçip, hiper-muhafazakâr kıyametçilik ile son moda bir tarzı –daha doğrusu, çok kültürlü bir alışveriş merkezi tarzını– harmanlayan, zengin banliyö tipi devasa bir evanjelik mega kiliseler ağına dönüştü.

Kilise bir dizi haftalık toplantı düzenliyor: Çalışan Kadınlara Mutlu Bir Yaşam İçin İncil'i İnceleme Grubu, Erkekler İçin Atasözleri Dersi, Liseli Anneler İçin Dua Grubu, Yeni Ruh Alkolizm ve Uyuşturucudan Kendini Kurtarma Kursu, Bekârlar Grubu, Hapishane Kardeşliği ve Fiziksel Engelliler Kardeşliği toplantıları... Kilisenin kitapçılarında liberal hümanizmin sonuna işaret eden alâmetler üzerine çalışmalar ve kendi kendine yardım et kitaplarının Hıristiyan versiyonları satılıyor. Dünya adım adım bir ahlakî çöküşe doğru gitmektedir. Tüm vakitlerini bilgisayar oyunları oynayarak geçiren çocuklar çelikçomak ve saklambaç oynamıyordur artık. Hikâye anla-

tıcıları artık ebeveynler ve öğretmenler değildir; bu rolü devasa medya holdingleri üstlenmiştir. Ama papazlar bu ahir zamanda nasıl hıristiyan olunacağına dair pratik püf noktaları sunarlar: Bayramlarda Hıristiyan olmayanlarla konuşmaya çalışın; işyerinden bir arkadaşla öğle yemeğine çıkın ya da komşularınızı akşam yemeğine evinize davet edin; Hıristiyan olmayan erkekleri sizinle maç seyretmeye davet edin; spor yaparken ya da çocukların okul aktiviteleri sırasında insanlarla temas kurun; eskiden tanıdığınız insanlarla temasa geçin ("Gerçi *bazılarını* hiç *aramamak* daha ehvendir, bilmem *anlatabildim mi*?").

Çarşamba akşamları kilisede film gösterimleri yapılıyor. Hıristiyan korku filmleri, Walkman'den gelen müziğe dalıp kendinden geçtiği için son çağrı anonsunu duyamayan ve uçağı kaçıran gençleri gösterir. İşadamları da cep telefonlarıyla konuştukları ya da diz üstü bilgisayarlarında çalıştıkları veya oyun oynadıkları için uçaklarını kaçırırlar.

Perşembe akşamları, kilisenin köktencilerinin katıldığı anlaşılan Hıristiyan Kehâneti Güncelleştirme Toplantısı yapılır. Federal otoritelerin silah kontrolü uygulamalarında, üniseks incillerde,[19] çevrecilik hareketlerinde, okullardaki cinsel eğitim derslerinde ve medya tarafından yaygınlaştırılan eşcinsellik salgınında şeytani kuvvetlerin parmağı olduğu ayan beyan ortadadır. Batıl bilgi sistemleri, ana-akım değerler ve sağduyu kisvesi altında saçma sapan iddialar üretmiştir. Hıristiyanlar satır aralarını okumayı öğrenmek zorundadır. Bir erkeğin bilgisayarı, onun karısına "eşim" dediğini ima edebilir ve Peter ile Kurt masalı birdenbire nesli tükenen türler arasına girmek üzere olabilir. Kızamık geçiren birini karantinaya alabilirsiniz, ama AİDS'li biri yasal olarak bile teşhis edilemez. Silah kontrolüne takan kaçıklar, silaha benze-

[19] İsa'dan bahsederken, "Baba" ya da İngilizcedeki eril üçüncü tekil şahıs zamiri olan "He" yerine, nötr zamir olan "It" kelimesinin kullanıldığı, Feminist İncil olarak da bilinen İncil —*çev. notu.*

yen oyuncakları bile yasaklamak istiyorlar. Artık karınızla beraber tabancalarınızı alıp atış maçı yapmanız bile suç oldu. Uyuşturucuya karşı açılan savaş sırf bizi teftiş etmek için uydurulmuş bir bahanedir. Vergi daireleri ansızın banka hesaplarımıza erişim hakkına sahip oldu. İnternetin omurgasını yeni liflerle güçlendiriyorlarmış, böylece hükümet artık onu kontrol edemeyecekmiş. Ama vergi ödeme zahmetine girmeyin sakın, çünkü Mesih'in gelişi yakındır.

ÖMÜRLÜK BEDEN

Herhangi birimiz kendimizi küçük bir dünyaya kaptırmış bir halde bulabiliriz. Er ya da geç, herkesin başına gelir. Bir şey görüntüye giriverir ve kendinizi onun yarattığı düzeneğe iştirak ederken bulursunuz.

Kadın, bir arkadaşının tavsiyesi üzerine *Ömürlük Beden*'e başlar. Bu, arkadaşıyla arasında bir espridir. Bu bizim kültümüz, derler. Ama aynı zamanda biraz aşırı özdönüşüm *olayında* ya da en azından bu *çabada* ayartıcı bir şey olduğunu da bilirler.

Ömürlük Beden, ön ve arka kapakları öncesi ve sonrasını gösteren parlak resimlerle dolu çok satan bir vücut geliştirme kitabıdır. "On iki haftada zihinsel ve fiziksel güce ulaşın." Bira kutusuyla cips paketini bir kenara bırakıp hayatı sırf yaşamak yerine sevmeye başlamak, yalnızca hayatını idame ettirmek yerine gelişip serpilmek cesaret isteyen bir girişimdir.

Tenleri yağlı kremlere bulanmış kas-adam ve kas-kadın resimlerine teşne olmamıştır hiç, ama öncesi ve sonrası pozları arasındaki bu küçük gidiş geliş oyunu kelimenin tam anlamıyla gözüne takılır kadının. Göz, şişman ve soluk benizliden, bronz ve kaslıya sıçrar. Cee. Bütün bedenler beyazdır. Bu, ona Las Vegas'taki postanede ya da arabayla girilen sinemalarda ya da ehliyetini değiştirmek için beklediği kuyruklarda sürekli karşılaş-

tığı vitrin mankenlerini hatırlatır. Boyunlarına derileri ıslak ıslak parıldayan yılanlar ya da tasmalı maymunlar sarmış ya da bayrak desenli tişörtler giymiş permalı sarı saçlı yarı çıplak vücutçulardır bunlar.

Kadının arkadaşı resimlerdeki insanlara "*beef cakes*"[20] der. Tüm bunlara bir şekilde sınıf meselesi karışmış gibidir (ama kime sorarsanız sorun, *Ömürlük Beden* programına toplumun her kesiminden insanların katıldığına yemin billah ederler). Bu kitaptan, değişme iradesi ve başarının semeresini hayal etme oyunu olarak bir "ana-akım" zuhur eder. Bu ana-akımda –ki, bu bir vaat alanıdır– insanlar hayatın arka koltuğundan mancınıkla ileriye fırlatılabiliyorlar adeta. Ve en uçuk kaçık, en mazoşist hayaller hayati, üretken ete dönüştürülebiliyorlar. İnsanların, resimlere bakarken ya da Bir-Dilek-Tut Vakfı'na on beş dolarlık bağış yapıp edinilebilen ilham verici video kasetini seyrederken hayatlarının dönüm noktasını yaşadıklarına dair tanıklıklar vardır. Ağır aksak banallikten ve yapayalnız olma duygusundan ansızın kurtuluveren insanların on iki haftalık programı canları çekmeye başlar; hem de dondurma, çikolata, cips ve biradan bile daha fazla.

Bunun nasıl gerçekleştirileceğinde tuhaf bir yan yoktur. Her şey, manevi dönüşümün doğrudan doğruya bedenden aktığı, on iki adımlık bir program olarak tasarlanmıştır. Önce kendinize zor sorular sorup cevaplarını bir kenara not edin. On iki haftalık hedefler belirleyin ve kararlıymış taklidi yaparak bunları her sabah ve her

---

[20] Etli börek. Kökeni Güney Afrikalı kabilelere dayanan, proteince zengin bir yiyecek. Eski zamanlarda Güney Afrikalı kabile erkekleri kabile reisliği için rekabet ettikleri sırada hızlı kilo almak için, geyik etinden hamurlu bir yemek yaparlarmış. Bu yemeğin ritüellerde de kullanıldığına inanılıyor. Ancak, günümüzde, genellikle erkeklerin ve çoğunlukla fotoğraf aracılığıyla kaslı vücutlarını teşhir etmesi anlamına gelen biraz aşağılayıcı bir tabirdir —*çev. notu.*

akşam yüksek sesle söyleyin, ta ki kararlılık sahici olana değin. Beş adet günlük alışkanlık edinin. Kendinizi programa adayın. Yoğunlaşın. Herkesin geride kalmasına sebep olan olumsuz hisleri bertaraf edin; ileriye bakın. On iki haftalık bir maratona girmeye cüret eden biri, şimdiden şampiyondur zaten. Başka insanların yeni bedeninize gıptayla bakışını hayal edin, ta ki o beden siz oluncaya dek. Göreceksiniz ki, bir daha asla yoldan çıkmayacaksınız.

Kadın ilham almak meselesiyle falan ilgilenmez, kitabı da doğru dürüst okumaz hiç. Öncesi ve sonrası fotoğraflarına bakma oyununu oynar ve sonra doğrudan doğruya kitabın arkasındaki yiyecek ve egzersiz tablolarına geçer. Bir günlük tutar gibi her gün doldurabilmek için bu çizelgelerin fotokopisini çeker. Kabul edilir yiyecekleri ezberler ve stoklar. Her öğünü bir ritüel haline getirir ve talimat üzerine, haftanın yedinci günü canı ne çekerse onu neşe içinde yer. Kutular dolusu envai çeşit süt tozu ve enerji gofreti siparişi verir. Dondurmalı muz tadında çikolatalı süt ya da misket limonlu turta tadında vanilyalı süt tarifleriyle deneylere girişir. Kadın olayı çakar. Kabarmayı hisseder. Bunun kendinin bir parçası olmasına izin verir. Sonra kaçınılmaz iniş çıkışlar, *Ömürlük Beden*'in kısmi kozasına girip çıkmalar başlar. Kadın zamanla bu programı, nasıl egzersiz yapılacağı ve ne yenmesi gerektiği konusundaki birkaç önyargıya indirir.

Daha sonra Ömürlük Beden Topluluğu.com'a tesadüf eder; düzinelerce söyleşi odası olan bir ağdır bu. Bazıları *Ömürlük Beden'i* kutsal kitap bellemiş Hıristiyan cemiyetlerinindir: "Ya bu öğretiyi yayarsın ya da kuruyup gidersin... Kendilerine hakikat bildirilmemiş olanlar, nasıl bolluk bereket dolu bir hayat bulduğumuzu bilemeyecekler hiç; hayata, özgürlüğün olduğu gerçek bir hayata çıkış yolu bu." Diğer söyleşi odaları bölgelere göre düzenlenmiştir ve tıpkı gazetelerdeki resimli çöpçatan köşelerine benzerler.

Söyleşi odalarında şeyler gerçekten somutlaşır. Bir hanım, kapının yanında duran Cadılar Bayramı şekerleme kâsesindeki kâğıtlara sarılı çikolatanın kokusunu duyabildiğini, ama içinden bir sesin ona destek olup büyük harflerle, "SIK DİŞİNİ! BAŞARABİLİRSİN!!!" diye haykırdığını itiraf eder. Bir adam içeceklerini hazırlamaya kafayı takmıştır, bundan da gayet memnundur. "Benim en sevdiğim buzlu çikolata. Bunu hazırlamak için her zaman Rubbermaid şekilli buz kabından çıkmış üç küp buz kullanırım ve onları (su eklemeden önce) sürahiye atarım ve sonra suyu dökerim. Otuz yedi buçuk gram ve bir santimetre küp çikolata kullanırım, sonra bunları elli beş saniye çalkalarım. Bir kronometre kullanmanız gerekiyor! Galiba bu yüzden Myoplex'i seviyorum, çünkü onu daha fazla çalkalayabiliyorum ve içine süt ya da muz koymadan soğuk soğuk içiyorum."

İnsanlar arasındaki bağlar önemlidir: "Günaydın millet. Birkaç gündür uğrayamıyorum. Lizzy –migren ağrısı çekmene çok üzüldüm– korkutucu! Jim –doğru– resimlerdekinden daha yakışıklıymışsın! Abs –felsefene bayıldım! Doğru –düşündüğümüz şey oluruz. Deb –tebrikler! Fotoğrafçılıkta bol şans– ilerlemeni görmek için sabırsızlanıyorum! Çürükleri kapatacak bir şey bulursanız bana haber verin –bir şeye çarpacağım aklımdan geçince bile bir yerlerim çürüyor. Hepinizi gelecek aktivitelerde görmek için sabırsızlanıyorum!"

Rejim yapmak konusunda ve süreğen sorunlar ve trajediler için destek grupları vardır.

Ömürlük Beden'in kamusal yüzü, ilan eden, itiraf eden, kafayı takan ve salya sümük ağlayan aşırı kişisel ifadelerden oluşuyor. Beden gerçekten de rayına girip öylece yoluna devam ettiği için değil, tam da yığılıp kaldığı, raydan çıktığı ve *Ömürlük Beden* benliğine yeniden kavuştuğu için. Beden hem ister hem istemez; bunu ya da şunu yapar. Bir şeye rastlayıncaya değin tuttuğu rotada etrafını kolaçan ederek ilerler. Kısmen oluşmuş güzergâhlar

her zaman en karşı konulmaz olanlardır. Tam da beden kısmen gerçekleşmiş bir durumda ve demirlememiş olduğu zaman çok daha mahrem, aşina ve canlı hissedilir. Beden, kendinden geçmiş olduğu zamanlarda, hayal ile maddenin, tereddüt ile ileriye atılımın karşılıklı etkisinde bir nabız gibi atar. Akışın parçası olmak ister. Temasta olmak ister. Temas edilmek ister. Emre amade bir halde kaslarını esnetir, şarjı dolu tutulan gizli bir pil misali harıl harıl çalışır, sırttaki kasılmalara ya da mecalsiz kalmış kol veya bacaklara stresi kaydeder.

Ömürlük Beden eğreti fantezileri hayati bir kuvvete dönüştürmenin, karar vermekten ibaret olduğunu söylüyor, ama karar vermenin kendisi de oyun oynamaktan, resimlere bakmaktan, tarifleri uygulamaktan, arzu edilen halleri taklit etmekten, toplumsal tasavvurlar icat etmekten ve aynada kendi kendinizle konuşmaktan ibaret. Hızla türeyen beden kültürlerinin ağları, korkuların ve hazların ve dünyaya yapılan keşif gezilerinin üretken, kasıp kavuran tutkulara dönüştürülebileceği gibi elle tutulabilir bir vaadin etrafında örülüyor. Ancak, kendine çekidüzen vermek ömrünüzün en basit, ciddi seçeneği olmaktan ziyade sıradan hantallığa ya da rejim yapma takıntısı gibi "irade salgınına"[21] yuvarlanabileceğiniz bir cambaz ipidir. Ve herhangi bir karardan sonra beden, sıradan vızıltısına döner yeniden.

BEDEN KABARIR

Beden kabarır. Mecburiyetten ya da sırf devinim aşkına.

Yaşam tarzları ve endüstrilerin nabızları bedenin etrafında atar; bedenin kendini som mükemmellik nesnelerine atış biçimini el yordamıyla yoklarlar.

Bedenin, duyusal etki katmanlarından tözünü oluşturuş biçimini kestirmeye çalışırlar.

---

[21] Sedwick, "Epidemics of the Will", s. 130-42.

Beden bir akışın içine dalmıştır; hem batmadan yüzeyde kalabilir, hem de akıntıya kapılıp gidebilir. İnatçı ya da yabancı kuvvetlere karşı kendini kasar ya da gözleri, başının üstündeki sulu bulutlara çevrili, akış aşağı sürüklenir.

Bedeni mesken tutan toplumsal aktör, dolaysız, içkin ve deneyseldir. Hareket eder etmez raydan çıkar ya da bir duvara çarpar ve sonra bir deliğe gizlenir, yağ bağlar ve kendini dertop edip bir kenara atar. Kendini toparlayabilir belki ya da etrafına perde çeker; yünün içine tünel açıp sığınmış ter, ucuz parfüm veya şömine dumanı kokan eprimiş giysilerden kendine bir ağ örer. Miskinleşirse içsel ağırlığını dengelemek için canı şeker ve ağır yemekler isteyebilir, ya da kendini silkeleyip dikkatini toplamak için tuz ve kafeine ihtiyaç duyabilir.

Beden kendini canlılık, gömülüş, tenhalık, tükenmişlik ve yenilenme halleri olarak bilir.

Havadaki tatlı ya da ekşimiş bir şeyin kokusunu veya jet hızıyla geçip giden bir hareketi, birazcık abes bir jesti yakalayacak kadar uyanık olabilir.

Zen-vari bir boşlukla kendi şekline şemailine gözlerini dikip lök gibi kalakalıverir de. Terütaze bir âşıktır; çillerdeki, et benlerindeki veya kulak memelerindeki görünür izlerin ve lekelerin üzerine titrer. Evhamlı bir kocamış olur; gıdığa eklenen yeni katların, ağaran kılların ve beneklenen cildin banyo aynasındaki görüntüsüne dalıp dalıp gider.

Beden hem daimi bir kendini bilme mekânı, hem de her daim bize ihanet eden bir şeydir. İlahi kurtuluş hayalleri kurar, ama aklı başındadır da.

Kendisini yoğuran karşılaşmaları sever ve onlardan ödü kopar. Ödünç bir mahremiyete ya da şu veya bu plana zamk gibi yapışır.

İcat edilmiş yaşam katmanları, tendonlar ya da yağ dokuları misali bedenin hülyalı kabarışlarının etrafında şekillenirler.

BAYKUŞ

Kadın Soho'daki Guggenheim Müzesi'nde yer alan Laurie Anderson sergisindedir. Serginin adı: "Servetiniz 1 $"dır. Beyaz plastikten bir baykuş loş bir köşede duran bir tabureye tünemiş, ağzına geleni söyleyerek etrafa beylik laflar, keskin yorumlar ve yerli yersiz reklam jargonları kusmaktadır. Mekanik olduğu kadar da şehvetle kısılıp kalınlaşan sesi dur durak vermeden dırdır akar, kadını Hallmark kutlama kartlarındakilere benzer martavallardan bir selin içine mıhlar. Ama baykuşun basit tekrarları, sloganlar ve feryatlardan oluşan sıradan yaşamın arka plan seslerini bir şekilde yoğunlaştırıyor, onlara aynı anda hem sağır edici hem de garipçe donuk duyusal bir doku kazandırıyordur.

Sonra baykuş, kadının daha az önce bilinçsiz bir şekilde kendi kendine mırıldandığına yemin edebileceği bir şey söyler: "Bazen bir çığlık duyduğunuzda bu ses bir kulağınızdan girip diğerinden çıkar. Ama bazen de tam beyninizin orta yerinden geçer ve orada saplanıp kalır."

BAZEN BİR ÇIĞLIK DUYDUĞUNUZDA...

Bir tren gecenin sükûnetinde figân eder. Bu ses kadını çoğunlukla uykusundan uyandırır. Ya da uykusuna gömülür; şafakla birlikte dokunsal bir kaygı şeklinde yeniden yüzeye çıkar. Kadın uykulu beynini tarayıp ne olmuş olabileceğini ya da onu neyin beklediğini bulmaya çalışır. Sabah havası kumkat ağaçlarının ve mimoza çiçeklerinin kokularıyla, ağıt yakan kumruların ve uzun zaman önce kafeslerinden kaçıp artık ağaçlarda üremeye başlayan evcil papağanların sesleriyle doygunlaşmıştır.

Kadın trenin neden inlediğini anlar sonunda. Danny'nin arkadaşı Bobby bir gece rayların üzerinde bayılıp kalmış ve ezilmişti. Bobby ve karısı nehir kıyısındaki bedava konsere gitmişlerdi. Bu konser, sokakta yaşayan

insanlar için dopdolu bir etkinliktir. Çok hoş anlar yaşanır: Bir dans jesti, ağız dolusu bir tebessüm, ansızın kabaran bir cömertlik, bir kamusal sahnede birdenbire "evli"lerle omuz omuza duran, hatta belki de ev sahipliği rolünü üstlenen, anons yapan ya da talimat veren veya öneride bulunan paryaların irkilmiş ferahlığı gibi şeyler deneyimlenebilir. Kazalar da olur: Sahnenin önüne yığılıp kalan sarhoşlar, kusanlar; itilip kakılmış, beti benzi atmış, bu gece cümbüş yapamayacak kadar hasta adamlar olur. Kavgalar olur.

O gece Bobby karısıyla kavga etmiş, sonra da ayaklarını yere vura vura tek başına çekip gitmiş. Kampa kadar uzanan tren raylarını takip etmiş. Sonra, Danny'nin hikâyesine göre, alkolle sırılsıklam bir bağışlama anında geçmişin hesap dökümünü yapmak için tek başına rayların üzerine oturmuş. Bobby trenlerin romantizmini çok severdi: Uzaklardan gelen mağrur, yalnız bir ses, raylara konulan bozuk paraların çocukluk anısı, devinim vaadi, saf güç demekti trenler onun için. Rayların üzerine uzanıp gözlerini kapatmış. Sonra, upuzun trenin geçişinin ortasında uyanarak başını kaldırmış. Eğer başını kaldırmamış olsaymış, tren üzerinden geçip gidermiş, diyorlar. Ama başının üzerinden bir tren geçerken kim uyuyabilir ki?

Şimdi, kadın bazen hemzemin geçitte trenin geçmesini beklerken öylece kalakalıyor. Bir gün Meksikalı göçmenlerle dolu bir yük vagonu yavaş yavaş sürüklenerek geçip gitmişti; göçmenler, adeta kendi kendilerine Birleşik Devletler'e gelişlerinin karşılama törenini sahnelercesine el sallayıp gülümsüyorlardı. Başka bir sefer, Batı Virginia'daki kömür madeni kamplarının hatırasına sürüklenip gitti kadın. Burada kömür trenleri şehre yegâne giriş ve çıkışı sağlayan yolu saatlerce bloke ederlerdi. İnsanlar dışarı çıkar, araçlarına yaslanarak birbirleriyle sohbet ederlerdi. Bir keresinde, sessiz bir iddia dolaşmaya başlamıştı: Bir gün biri bir tomar dinamit alıp treni havaya uçuracak ve yolun ilânihaye açık kalmasını sağ-

layacakmış.

Tren hayati umutlarla harmanlanmış bir sefalet hikâyesini şekillendirir. Yeni göçmenlerin cömertçe el sallayışında, kömür kamplarındaki patlayıcı iddialarda ya da Bobby'nin raylara uzanıp uyuyuşundaki bir şey, yaşam ile hayal arasında dalgalanan esrik bir güvene işaret ediyor. Adeta tren, yüklü vaat ve tehdit kıvılcımları saçıyor; ve bir dünyaya dahil olmanın pervasız gündüz düşlerini kışkırtıyordur.

Bu, yapısal adaletsizliğe karşı yegâne panzehiri kelimenin tam anlamıyla bir hayatiyet ve mobilite dalgalanması olan öznenin gündüz düşüdür. Vahim boyuttaki kırılganlığı, yersiz-yurtsuzluğun veya talihsizliğin ya da iki arada bir derede kalmışlığın mahzun duygulanımına kök salan bir öznedir bu. Öz-disiplin gibi, çelimsiz bedenin etrafına kale misali kaynak yığmak gibi ana-akım stratejileri seçenek olmadığında bir hayata bağlanmak için ihtiraslı hamleler yapan bir öznedir bu. Kelimenin tam anlamıyla bir kuvvetin darbesini yiyen ve onunla boğuşmaya çalışan, orasından burasından patlatıp onu sahiplenmesi için cebelleşen, geçerken bile olsa kendini onun nesnesi yapmaya uğraşan bir öznedir. Erişilemez bir umudu, kendine kucak açacak bir dünyaya inanmak için muhtaç olduğu bir fikri sabite dönüştürebilmiş bir öznedir.[22]

Bu tür şeyler her zaman olur. Salt yoğunlukla başlayan ve sonra henüz var olmayan ama belki de var olabilecek olan bir "biz"e giden yolları bulmaya çalışma deneyidir bu. İnsanlara gelen, şeylerdeki potansiyeli tasavvur etme suhuletidir; bu suhulet, o potansiyellerden iyi bir şey çıkma ihtimalinin zayıf olması gerçeğine rağmen değil, tam da bu gerçek yüzünden gelir daha çok.

Vahim boyuttaki kırılganlığın öznesi, muhtemel ha-

---

[22] Her türlü "dünyaya inanma" biçimlerinin nasıl duyumlarda mesken tuttuğuna dair bir tartışma için bkz. Rajchman, *The Deleuze Connections*, s. 140-44.

yatlar hayalini öylesine gerçek sıradan duygulanımlara dönüştürür ki, bu duygulanımlar bilfiil üzerinde yol alınabilecek patikalar haline gelirler adeta.

Sefil ve yaşanamayacak bedenler "öteki" ve tahayyül edilemez olup kalmazlar yalnızca. Zaruretlerde ya da tesadüfi keşiflerde devreye giren ihtimallerle hayatiyet bularak yaşamayı sürdürürler.

HAYATİ, TATLI VE ÜZÜCÜ

Kıyıda yaşayanların bazıları, çılgın olduklarını iddia ederler; başkalarına göreyse, kurtları uzak tutmak için harıl harıl çalışıp dönme dolap gibi dönüp durmaktır bu.

Çılgınlar sere serpe ve vurdum duymaz yaşadıklarını; ve hayatlarını, edimlerinin sonuçlarına katlanarak geçirdiklerini söylüyorlar. Sanki hiç ders almıyorlar; sanki kendilerini, dünya üstünde arzı endam eden tüm kuvvetleri sınama sahası olarak kullanıyorlar.

Kimliklerini, darbeler ve sıyırışlar üzerine inşâ ediyorlar. Nereye kadar gideceklerini görmek için şeylerin sınırlarını zorluyorlar.

Danny, delikanlıların, cesaret ve beceri isteyen ve başlarına gelebilecekleri tamamen göz ardı etmelerini gerektiren çılgınca bir şey yaptıktan sonra tam adlarıyla –Danny Webb– çağrılma şerefine nail oldukları Kuzey Carolina'daki kırsal bir bölgede büyümüştür. Mesela, Danny bir keresinde, bir fırtına esnasında şimşekler çakıp dururken sarhoş sarhoş bir telefon direğine tırmanmış, sağa sola yalpalayarak tepesinde dikilmiş, kollarını açmış ve düşmüş. Bir keresinde de bira satan dükkân kapanmadan oraya yetişebilmek için, karayolundan gitmek yerine arabasını tütün tarlalarının ortasına sürmüş ve ekinlerin arasında bir buçuk kilometrelik bir patika açmış. Ondan sonra ne zaman ihtiyaç duysa bu patikayı kullanır olmuş, hatta tarlanın sahibi onu vurmaya kalktıktan sonra bile.

Danny'nin bir sürü hikâyesi var. Çılgın, anlık zaferler ve alınan şiddetli darbelerle dolu hikâyeler. Ve şu veya bu şekilde kendini kurban ederek dünyayı radikalleştirmek için çılgın kabarışlarla dolu hikâyeler.

Bir defasında, Noel zamanı arkadaşlarıyla bütün gün kafayı çektikten sonra oturma odasına konmuş gerçek boyuttaki tahtadan Noel Baba'ya saldırmaya karar vermişler. Birkaç denemeden sonra Danny satırı kaptığı gibi odayı bir koşuda katedip elindeki satırı tahtaya saplamış. Eli kayıp satırın keskin yerine değmiş, iki parmağı kemiğe kadar kesilmiş, biri de tamamen kopacak raddeye gelmiş. Ama hikâyesinin en can alıcı noktası, gecenin bir vakti arkadaşlarıyla birlikte otoyolda tam gaz hastaneye doğru giderlerken bir polis tarafından durduruldukları sahnedir. Hâlâ sarhoş bir halde polise acil bir durum olduğunu söylemişler, ama polis kamyonetten inmelerini istemiş. Danny, "Bakın, gerçekten," deyip yarasına sarılı, pansuman işlevi gören havluyu açmış. Birdenbire boşanan kan, kalp atışlarının ritminde pencerelere fışkırmış. Polisin yüzüne de biraz kan sıçramış. Polisin beti benzi atmış ve elini sallayarak, "Gazlayın! Gazlayın!" demiş.

Bugünlerde Danny, arkadaşlarıyla kırlık yerlerde ya da bir süre önce nihayet yerleştiği, demiryolunun oradaki çetin ve tatlı ütopya/cehennem olan "yerleşim alanı"nda çılgın partiler veriyor. Bütün gece müzik çalıyorlar ve müzik bedenlerinde titreşiyor: Matt keman oluyor, Danny gitar, Rebecca da mandolin. Kamp ateşi yakıyor, pirzola füme yapıyor, hikâyeler anlatıyorlar.

Bazen Amerikan rüyasına bir saldırı düzenliyorlar. Bir televizyonu parçalıyorlar ve dans ederken parçalarını kamp ateşine atıyorlar mesela.

Metruk yerlere tapıyorlar. Bir belirlenmemişlik bölgesini işgal ediyorlar. Kayganlar, kaypaklar.

Borç, hediye, duygulanım ve kati zaruret devreleri vasıtasıyla üretilen salt bir teşriki mesai hayatı yaşıyorlar. İçlerinden biri bir iş bulursa diğerlerinin de işe alınmasını

sağlıyor. Çalıştıkları zaman sıkı ve hızlı çalışıyorlar. Çit, mobilya, kulübe yapıyorlar, koca koca ağaçları kesiyorlar, kurakçıl peyzaj düzenlemesi yapıyorlar, budanmış dalları taşıyorlar, elektrik ve su tesisatı döşüyorlar. Büyük bir iş buldular mı, hummalı bir şekilde çalışıp çarçabuk işlerini hallediyorlar. Sonra, daha terleri kurumadan, bitkin ama memnun, hep birlikte parti yapıyorlar.

İşlerin kesat gittiği zamanlarda kulübelerinin arkasındaki tarlalara kurdukları oturma odalarında pinekleyerek geçen uzun günleri oluyor. Huzur ya da onulmaz yeis günleri... Paslanmış metallerden ve eskimiş ahşaptan sanat eserleri yaratıyorlar. Aşk maceraları oluyor. Öfkelenmeler, kavgalar, bağımlılıklar, açlık, hastalıklar, içine kapanmalar, intiharlar oluyor. Bazen aklını yitirenler oluyor. Yüzergezerler, arzuyu bir gerçekliğe bağlamayı beceremeyenler oluyor. Hüzünlü, bitkin bir hiçlikle geçen günler, haftalar, aylar, yıllar oluyor. Muhafazakâr başkanları vurup öldürmek ya da banka soymakla, çıkarken birkaç zengini de yanlarında götürmekle ilgili çılgınca atıp tutmalar oluyor.

Her türden sündüren ve tecrit eden yoğunluklarla doygun bir gündelik hayatla güreşip ondan "bir şey" koparabilme mücadelesinin ritmiyle yaşıyorlar. Çoğu zaman bu, iradî bir edim değildir; bir sökmedir daha çok, ya da özneyi duygulanımın kişisel-öncesi bölgesine çekecek gönüllü bir başkalaşımdır.

Danny bir Şükran Günü'nde işlek bir caddede saatlerce insanlara çiçek dağıtmıştı. Aküsü boşalmış bir arabaya şarj yüklermişçesine, dünyayla bir temas bölgesi oluşturmaya yelteniyordu sanki.

Başka bir sefer, gazi hastanesine, uzun süreli rehabilitasyon bölümünde kalanlar için bir kahve makinesi koydurmaya çalışmıştı; böylece oradakilerin kendi kahve makineleri ve toplaşacak bir yerleri olacaktı. Birçok işyerine telefon etmiş, sonunda Bay Garcia diye biri ona seve seve yardım edeceğini söylemişti. Bay Garcia deva-

sa, paslanmaz çelikten ve üç ocağı olan kullanılmış bir kahve makinesini hastaneye bağışlamıştı. Danny bir kamyonet ödünç alıp kahve makinesini yükledi ve on dört kilometre yol katettikten sonra makineyi hastaneye yerleştirdi. Tonlarca evrak doldurması gerekmişti. Birkaç hafta sonra telefon edip her şeyin nasıl gittiğini öğrenmek istemiş, görevlilerden biri, kullanılmış bir makine olduğu için hastaların onu kullanmasına izin verilmediğini söylemişti. O da, hastalar kullanamıyorsa ben de gelip onu alırım, demişti. Sonra tekrar her yere telefon edip yeni bir makine bağışlayacak birini bulmaya çalıştı. Bay Garcia'yı olup bitenden haberdar etmeye özen gösterdi. Bu, Alphonso Lingis'in güven dediği şeydir. "Güven, uzayıp giden kesinlikler ve olasılıklar haritasındaki bir kırık, bir yarıktır. Şüphe ve müzakere uyumlarından kopan bu kuvvet bir kabarış, bir doğum, bir başlangıçtır. Kendine özgü momentumu vardır ve kendi kendine güçlenir... bir seti aşıp coşkun akan bir nehir gibi, insanın aklını taşırır ve onu akışa fırlatır... Birinin güvenini kazanmak isteyen kişinin, kendine daha da çok güvenmesi gerekir. Güven bir kez kuruldu mu, kendi kendini türetir."[23]

"Sere serpe ve vurdum duymazlık" modunda yaşayan bu insanlar, öyle ya da böyle dünyadaki tüm iyiliklere ve kötülüklere bürünebiliyorlar. Ama bu bir kaos hali ya da salt inkâr değildir. Bir girişimdir daha ziyade; bir davet, bir dürtme, bir kışkırtma uğraşıdır. Sırf neler olup biteceğini görmek için girişilen bir uğraştır. Pek bir şey olmasa bile.

HAYATİYET

Şeyleri başlatan bir kabarma. Çatlayıp döl veren bir çekirdek gibi yarılıp açılmak. Bir çatırtı. Bir yanıp sönme.

---

[23] Alphonso Lingis, *Trust* {Güven}, University of Minnesota Press, Minneapolis 2004, s. 65.

Dayanıklılık. Hayatta kalma ve büyüme özelliği.

AustinMama.com, çalışkan, fedakâr annelere yönelik ödül kazanmış bir internet dergisidir. Bu dergide sunulan resimler, şiirler ve hikâyeler ebeveynliği duygulanımsal bir şarj olarak sergiliyor; insanı "iyi" ve "kötü" ebeveynliğin ideolojik standartlarında tahmin edilmesi çok uzak yerlere ve kiplere çeken bir duygulanımsal şarj olarak...

AustinMama.com komik ve samimi. Bazı toplaşmalara sponsorluk yapıyor. Bir Anneler Gününde şık bir mağazanın otoparkında şezlonglara yayılıp kokteyl içmek ve *Mommie Dearest* (Sevgili Anneciğim) filmini seyretmek gibi mesela.

Kimlik pratiklerine sürükleniyor; "anne" olmanın ne demek olduğunun adını koyuyor ve bunu ispatlıyor. Ama sonra "anneliği" tuzla buz edip özdeşlikler ve farklılıklar kıymıklarına dönüştürüyor (müşterek bir kitap zevki, anne-kültürü normlarına müşterek bir mesafe, sabra veya öfkeye temayül). Sonra daha gevşek, daha duygulanımsal bir "anne" kapalı kelimesine –bir umut ânı, şeylerin içinden akıp giden büyük bir şeye bağlı olma hissi ya da depresyon veya tükenmişlik sendromu olarak annelik– tekrar sürükleniyor.

Bu dergi bir hayli eklektik. Derginin duyarlıkları, annelik diyarındaki çılgın maceralardan (sabaha kadar üstünüzü başınızı kusmuk yapan bebekler, bir kapris uğruna arabayla gezmeye gitmeler), tamamen ironiden yoksun olmamakla beraber, "anne" göstergesinin altında toplaşan ilham verici bilgece tabirlere kadar uzanan bir çeşitlilik arz ediyor. Mesela, bir keresinde biri, hayatiyet konusunda Martha Graham'dan alıntı yapmıştı: "Sizin vasıtanızla edimlere tercüme edilen bir hayatiyet, bir yaşam kuvveti, bir enerji, bir diriltme vardır ve bu evrende her birimiz biricik olduğumuz için de tercüme edilen bu ifade eşsizdir... Bunun ne kadar iyi olduğunu ya da ne kadar değerli olduğunu, ne de başka ifadelerle nasıl

karşılaştırıldığını belirlemek, bize düşmez... Kendimize ve işimize inanmanız bile gerekmez hatta. Bizi motive eden dürtülere doğrudan doğruya açık ve bilinçli olmamız yeter... Herhangi bir anda herhangi bir tatmin yoktur. Yola devam etmemizi sağlayan ve bizi daha canlı kılan muammalı, ilahi bir tatminsizlik, lütfedilmiş bir huzursuzluk vardır yalnızca."[24]

İTFAİYECİLER

11 Eylül'den sonra itfaiyeci figürü, hayati bir figür haline geldi. İtfaiyecilerin bedenleri gerilim yüklüydü. Hediyelere ve mektuplara gark oluyorlardı. "Teşekkür ederiz, Amerika" bisiklet turu yaptılar ve kadınlar, sırf onları şöyle bir görebilmek için sürüler halinde alışveriş merkezlerine ve otoparklara akın ettiler. İtfaiyecilerin başlarından boşanmalar, uyuşturucu sorunları, intiharlar geçti. Bazısı diğer itfaiyecilerin dullarıyla evlenmek için kendi karılarını terk etti. Travma sonrası stresi sendromundan ve Dünya Ticaret Merkezi sendromundan mustariptiler. Mitsel statülerinin yol açtığı stresten şikayetçiydiler. Biz sadece görevimizi yapıyorduk, dediler. Bir tanesi, yirmi birinci kattan boşaltma çağrısı aldıklarını, ama onun ve diğer itfaiyecilerin insanların dışarı çıkmasına yardım etmek için bir otuz dakika daha lobide kaldığını, sonra binanın çökeceğini duyduklarını ve çökmeden otuz saniye önce dışarıya fırladıklarını söyledi. Korkunçtu, dedi, tüm o bedenlerin düşüşü... Lobide kalanlardan kurtulan olup olmadığı hakkında hiçbir fikri yoktu. O gün hayatını kurtardığı tek kişinin kendisi olduğunu ve bunu da tabana kuvvet koşarak yaptığını söyledi.

---

[24] Agnes De Mille, *Dance to the Piper* {Gayda Eşliğinde Dans}, Little, Brown, Boston 1952, s. 335.

ÖLÜMÜN GELİŞİ

Bazen ölümün gelişini görebilirsiniz. Tenin ve kemiklerin acıklı bir sarkışı olur. Beden, sanki kefenlenmiş gibi titrer. İçinde dolaşan bir enerji hâlâ canlıdır ama sönmek üzeredir sanki.

Bir gün kadının babası onunla konuşmak istediğini söyler. Yetmiş üç yaşındadır ve hâlâ çalışmaktadır. Borsanın yükseldiği yıllardır ve son birkaç yıldır tüm geliriyle emekliliği için borsada yatırım yapmaktadır. Birdenbire parası vardır artık! Sanki olan bitenin kokusunu almak için gizli bir dehaya sahiptir. Borsa kanalını düzenli olarak seyreder. Büyük risklere girer. (Öte yandan, annesi bir iki görkemli fiyaskoyu hatırlar. Sapıtıp her şeyini kaybedecek diye endişelenir.)

Artık parası vardır! Kadın bu habere pek tepki vermez. Ne diyeceğini bilemez ve bunun bir tebrik ve veda *anı* olduğundan haberi yoktur.

Babası nihayet bütün evraklarının hazır olduğunu söyler. Yediemin filanla ilgili bir meseleden bahseder. Son birkaç gündür kendini yorgun hissettiğini söyler. Sonra o acıklı sarkma başlar. Birdenbire bedeni küçülür, pörsür. Bulanıklaşmış gibidir; kadın onu suyun içinden görüyordur sanki. Gözlerinde bir sorun varmışçasına başını sallamak ve odadaki bütün lambaları yakmak ister.

Ertesi gün Noel arifesi yemeğinde babası geç saatlere kadar herkesle oturur ve sonra oturma odasındaki çekyatta uykusunda ölür.

Her şeyin üzerine bir battaniye çekilir. Bir buz fırtınası babasının sevgili dağındaki ağaçların yarısını telef eder. Mahalledeki adamlar tepelerdeki ağaçların çatır çatır kırılıp art arda hızla düşüşlerinin onlara Vietnam'daki düşman ateşini hatırlattığını mırıldanırlar.

Daha sonra kadın, kısa bir süre önce içki içmeyi yine yeniden bırakmış olan bir arkadaşını ziyaret eder. Arkadaşı olan adam eski püskü bir kanepenin kenarına tünemiş, başıyla omuzları dizlerine düşmüş oturur. Bu

kez her şeye sıfırdan başlayamayacağını söyler. Sonra sarkma başlar. Bedeninin köşeleri bulanıklaşır. Sanki bedenindeki suyun yarısı ansızın emilip boşaltılmış gibi kanepeye yığılır.

Uzun bir süre muallakta kalmış bir halde otururlar. Sonra adam gözlerini kapatır ve kadın pencereden dışarıya bakar.

Ertesi gün adam geri döner. Sefil ve korkmuş bir haldedir. Ama sarkma gelmiş ve gitmiştir.

SINIR HİKÂYESİ 1

Kadın sınırda yaşadığı o garip, hayati sahneyi hatırlar. Bir gün köprüden yürüyerek geçip Nuevo Laredo'ya gidiyordu. Köprünün dikenli tellerle çevrili olacağını ve sınırı geçerken kaba saba muamele göreceğini sanıyordu. Halbuki, harcıâlem bir sahneyle karşılaşmış ve bu onu şaşırtmıştı. Genç bir çift, çocuklarıyla birlikte nehirde çamaşır yıkıyordu. Genç adam suya daldı. Nehrin dibine doğru yüzdü, sonra da karşı kıyıya doğru açıldı, ABD karasularına kadar yaklaştı ve geri döndü. Su güneşte parıldıyordu. Meltem, kıyıdaki çarpık çurpuk çalıların üstüne serilmiş çamaşırları havalandırıp kurutuyordu.

Sonra aşağı yukarı otuz kişilik bir grup erkeğin kıyıda toplandıklarını ve bir hatibin etrafında yarım daire oluşturduklarını gördü kadın. Ortadaki adam ellerini çırpıp tezahürat yaparak vaaz vermeye başladı. Diğerleri de ona katıldılar. Hepsi birden şarkı söylemeye başladılar. Kadın şarkının sözlerini pek iyi duyamıyordu, ama ilham verici olduğu kesindi.

Sınırdan geçmek için köprüde yürürken aşağıda gördüğü sahneler serap gibiydi. Ama gerçekti de.

SINIR HİKÂYESİ 2

Marfa, Teksas'ın batısında, (çoğunlukla beyaz) çiftlik sahipleri, fakir Meksikalı-Amerikalı rençperler, sanatçılar ve sınır devriyesi yapan polislerle dolu küçük bir şehir. Kadın bu şehirdeki bir Meksika lokantasında oturmuş, çiftlik sahibi yaşlıca iki çiftin çiftliklerinin dertlerinden yakınışlarını dinlerken içeriye üç sınır devriye polisi girer ve kadının yanındaki masaya oturur. Bu adamların her gün devriye gezdiği o uzun, ıssız çölü geçmeye çalışırken susuzluktan ölen göçmenlerle ilgili ulusal dolaşıma girmiş sınır hikâyeleri vardır. Ama bu adamlar bugün öğle yemeği molalarını verirken, devriyeleri sırasında kurtardıkları vahşi hayvanlarla ilgili tatlı, halaskâr hikâyeler anlatırlar birbirlerine. Ayrıntılı, masum hikâyeler. Kadın önce bunun, bu adamların her gün sınır devriyesi sırasında yaptıkları ve gördükleri şeylerin yüzeyine aplike gibi işlenmiş hafiften sapkınca bir kamuflaj olduğunu düşünür. Ama sonra hikâyelerinin daha o gün ya da birkaç gün önce kurtardıkları hayvanlarla ilgili olduğunu, ama sanki mesailerinin çoğunu böyle geçiriyorlarmış gibi anlattıklarını fark eder. Marfa'da hayatlarını kurtarılmış hayvanlara sığınak sağlamaya adamış ve karavanları, arka bahçeleri ve kafaları belli bir türden yaralı hayvanlarla dolup taşan eksantrik karakterler –kaplumbağa adam ve şahin kadın vardır mesela ve başkalarının da olduğundan emindir– olduğunu biliyordur kadın. Ve sınır devriyelerinin hayvan kurtarma hikâyelerini dinlemek, her türlü mezalimle dolu askeriye kontrolündeki sınırın çokça yazılıp çizilmiş imgesine tuhaf ve basit bir fazlalık katar.

NATÜRMORT TEMAŞASI

Kadın 11 Eylül'de Santa Fe'de yaşıyordu. Televizyondaki uzman konuklar her şeyin değiştiğini söylüyordu. Ama kadına göre bu, uzun süredir gelişmekte olan bir şeyin

aniden görünüvermesiydi daha çok. Sıradan yaşamda şok, yeni bir şey değildi. Burada, zaten huzursuz bir uykudan her zamanki nobran uyanış vardı. Sonra fuzuli yorumların çifte namlulu tepkileri ve küstah karşılıklar... Sonra da masum uyuşukluğa bir tür dönüş hayali... Herkes alarma geçmişti. Ama ayrıca bir deflasyon alt akıntısı da vardı, sanki yüzen bir şey kıyıya çekilmişti.

Kadın gazete almak ve ulusal bir "biz"in mahrem kamusalında yabancılarla omuz omuza gelmek için mahalledeki kafeye gitti. Parlak sarı papatyalar ve yıldızpatları, iç kulağının vızıltısında bulanıklaşan mahalledeki natürmort manzaralar gözlerini acıttı. Kafedeki insanlar daha müşfikçe tenseldiler. Gözleri allak bullak, yanakları şiş şiş ve pembe pembeydi.

Kadın kendini gerilim hattı şebekesine zincirledi. Ama antenlerini olan bitene ayarlı tutmanın, onu gölge gibi takip eden bir takıntıya dönüştüğü ortaya çıktı. Rüya gördü. O ve arkadaşı kocaman bir arazide savaşan askerlermiş. Birdenbire biri, diğerinin kafasını kesmiş. Rüya aksiyonu, bir sahneye vurgu yapmak için bir süre dondu. Dikkatini ver! Arkadaşının bedeni arazinin ortasında dikiliyormuş, başı da sanki balkabağı misali yerden bitmiş gibi ayaklarının dibinde duruyormuş. Baştaki gözler şaşkın ve sersem fırıl fırıl dönüyormuş.

Kadın bir günlük bir seyahate çıkıp Taos Pueblo'nun yıllık Azizler Günü kutlamasına gitti. Uzun otlarla dolu tarlalar meltemle hafif hafif salınıyordu. Köpekler ve atlar mavi dağların önünde sessiz pozlarla çerçevelenmişti. Amerikan yerlilerinin köyü, sırıtan ziyaretçilerle doluydu. Kasık kuşağı takmış ve bedenlerini boyamış yerli adamlar, yerli satıcıların tezgâhlarından bir şeyler aşırarak koşuşuyorlardı. Köy evlerine dalıyorlar, bebekleri kaçırıp ciyak ciyak nehrin soğuk sularına savuruyorlardı. Kovalarca suyla seyircileri ıslattılar. Seyirciler ise, adamlar onlara yaklaşınca kıkır kıkır gülüp göz temasından kaçınarak yampiri yampiri kalabalığa karışıyorlardı. Tam

olarak ne olup bittiğini bilmemek hoş bir duyguydu. Bu bir sırdı. Sadece yerlileri ilgilendiren bir şeydi.

Tören çemberinin içinde, dinî liderler bekliyordu. Bir fırtına çıkmak üzereydi. Gök gürlüyor, şimşek çakıyordu; soğuk bir yağmur yağmaya, şiddetli bir rüzgâr esmeye başladı. Güçlü kuvvetli iki adam çemberin içine dikilmiş yaklaşık on sekiz metre uzunluğundaki direğe tırmandı. Direğin tepesinde boğazlanmış bir koyun ile kocaman, rengârenk iki torba dolusu adak vardı. Adamlardan biri emniyetsiz biçimde, öne arkaya kaykılarak direğin tepesinde dikildi; kasık kuşağının arkasındaki bir Amerikan bayrağını çözdü ve uzun bir an boyunca bayrağı başının üzerinde tuttu; bayrak rüzgarda dalgalanıyor, gökyüzünde şimşekler çakıyordu. Olağanüstüydü. Sonra bayrağı elinden bıraktı. Din adamlarından biri, yere düşmeden onu tuttu. Tüm bunlar ne anlama geliyordu kim bilir? Ama bu, kesinlikle kendi başına bir olaydı.

Kadının aklından burada kalmak, burası her neyse –potansiyel yüklü bir gizem?– o şey olmak fantezisi geçti.

DART OYUNU

Birkaç hafta sonra kadın Jemez adlı bir Amerikan yerlisi köyünde, her yıl düzenlenen büyük bir dans şölenine gitti. Köy meydanının girişinde yüzleri rüzgâr ve güneşten yanıp sertleşmiş üç beyaz adam, bir Usama Bin Ladin dart oyunu düzenliyordu. Yeniyetme yerli kızlara Bin Ladin'in yüzüne dart atma şansı satıyorlardı. Üç dart iki dolardı. "Herkes kazanabilir!" diye bağırıyorlardı. Gelen geçene Amerikan bayrağı dağıtıyorlardı.

Kadın seyrediyordu. Adamlar onun seyredişini seyrediyorlardı. Sonra kadın, bunun ne anlama geldiğini sormak için yanlarına yaklaştı. Adamların yüzleri, belaya alışkın bir tavırla çarpıldı. Kadın sorusunu bitirmeden adamların yanından sıvıştı ve yoluna devam etti; aynı anda birçok cenahtan tedirgin olmuştu.

SIRADANLIĞIN MÜPHEMLİĞİ

Sıradan olan, tasavvur edilmesi ve içinde yaşanılması gereken bir şeydir.

Ayrıca duyusal bir bağlantıdır da. Bir sıçramadır.

Katı ve cansız görünen şeylerdeki yoğunluk devinimlerinde cereyan eden cazibeler ve sadmelerden oluşan bir dünyadır sıradan yaşam.

Kadın, tasavvurları ortaya seren sabahın çok erken bir saatinde Ariana ile mahallede dolaşır.

Arka bahçeler şafak öncesi saatlerde ne kadar da savunmasızdır.

Oyunbaz ve ürkünç görünüşlü, betondan yapılmış devasa tavşan ve gargoyl heykelleriyle dolu bir arka bahçenin üzerinde sabah pusu yükselir. Bu insanlar bu heykellerle ne yapıyorlar? Etraflarına çirkin bir alüminyum çit bile çekmişler, sanki onları hırsızlıktan korumak istemişler. Ya da bir şeyden.

Yolun başındaki bir ağacın tepesinde kocaman plastik bir top duruyordur.

Kuş cıvıltıları başlar.

Ariana çalılıklardan çiçekler koparıp kucağına koyar.

Sıradanlığın müphem ya da natamam niteliği, bir noksanlık olmaktan ziyade bir kaynaktır, bir membadır; zaten bir sürü şey olmuş olmasına ve taşa gömülü daha bir sürü şey varmış gibi görünmesine rağmen hâlâ devinip duran içkin kuvvetlerin sisi gibi bir şeydir.[25]

Bu bir ütopya değildir. Başarılması gereken çetin ve fırsatlarla dolu bir iş ya da gerçekleştirilecek bir ideal değildir; bir kendini akışa uydurma kipi, halihazırda o kadar da verili olmayan ama yine de her nasılsa cereyan eden bir şeye kesintisiz bir karşılık vermedir daha ziyade.

---

[25] Sıradan yaşamın natamam niteliğinin bir kaynak olması nosyonu Rajchman'ındır. Bkz. *The Deleuze Connections*.

BAŞLANGIÇLAR

Bu kitap, devinen kuvvetlerin, herhangi bir sahnede, öznelerde ve karşılaşmalarda ya da engellenmiş fırsatlarda veya mamur çevrelerin banalliklerinde içkin olduğunu anlatıyor.

Ayrıca, spekülatif ve somut uyarlamalara ihtiyaç olduğundan da bahsediyor. Düşüncenin, verili bir "yaşam biçimi"nden kaçınılmaz olarak akıp duran bir şey olmaktan ziyade, kendisini ortasında bulduğu potansiyel güzergâhlarla birlikte alıp başını gittiğini ima ediyor.

Bu kitap bir sona ulaşmayı amaçlamıyor. Aralarında birçok gerçek bağ olan birçok muhtemel sahneye yayılmak istiyor. Beni –benim deneyimimi– bir kuvvet ve doku hissiyle ve gözetleyebileceğim her bir sahneden sürgün veren filizlerin neredeyse hiç –ya da, pek fazla– tahayyül edemeyeceğim şeylere sarmaşıklanabileceğine dair kesin bir bilgiyle baş başa bırakıyor. Ama bunu zaten biliyordum. Dünya hâlâ muvakkat, yüklü, muazzam ve canlı. Bu, iyi ya da kötü bir şey değil. Benim görüşüm, işlerin iyiye gittiği değil, ama *gittiği* yolunda. Şeylerin orta yerinde kalmak çabasıyla, zaten hiç tamamen inanmadığım beylik cevaplardan kaçındım.

Sıradan duygulanım bir dalgalanma, bir sürtünme, bir tür etkisi olan bir bağlantıdır.[26] Kişisel-aşırı ve kişisel-öncesidir; bu, bir kişinin hislerinin ve düşüncelerinin diğerininkinden önce gelmesi anlamında değil; fakat her türlü bedenin –insan gövdeleri, söylem külliyatları, düşünce sistemleri, su kütleleri– kelimenin tam anlamıyla

---

[26] Anna Tsing'in *Friction: An Ethnography of Global Connection* {Sürtünme: Bir Küresel Bağlantı Etnografisi} (Princeton University Press, Princeton, N.J. 2005) çalışmasında, farklılıklardaki karşılaşmaların ve karşılıklı bağlantıların hantal, karmakarışık, eşitsiz, istikrarsız, şaşırtıcı ve yaratıcı niteliklerinin kültürel üretim modellerimizi aydınlatması gerektiği savunuluyor.

birbirlerini etkilemesi ve yoğunluklar hâsıl etmesi anlamındadır.[27]

İnsanlar her zaman bana, "Bir kitap yazabilirdim," diyorlar. Asıl demek istedikleri, yazmayı isteyemeyecekleri ve istemedikleridir. Nereden başlayacaklarını ya da nasıl bitireceklerini bilemezler. Bu ifade, potansiyellerle kesifleşmiş bir başlangıca doğru yapılan bir jesttir. Hikâyeler, alt hikâyeler, çağrışım yumakları, etki ve tepkinin katmanlaşmış tortuları vardır ellerinde. "Bir kitap yazabilirdim" ifadesinin gelipgeçici, jest kabilinden iddiası duyarlıkların, toplumsallıkların ve olaylara mana kazandıran şeylere yaklaşma kiplerinin henüz inkişâf etmemiş, ama çok gerçek bir hissine işaret eder. Cevapların vuzuhuna değil, bilmenin dokusuna yönelik bir jesttir bu. Bir hayatın yekûnunun ne olduğu hâlâ bir sorunsaldır ve açık uçlu bir sorudur; bir merak nesnesidir.

Ariana şu anda dört yaşında. Artık her şeyi kendi başına yapmak istiyor. Bir kitabı kendi kendine okumasına ya da kedinin kumunu değiştirmesine izin vermeyeceğimden korktuğu zamanlarda, "*Benim* sıram! *Benim* sıram! Sen-değil-sadece-BEN!" diye bas bas bağırıyor. Sonra da hafif, kuru bir öksürükle işine odaklanıyor. Ne *yapabileceği* hakkında ya da yapmaya çalıştığı şeyin tam olarak ne olduğu hakkında bir fikri yok. Annem Claire geçirdiği bir dizi hafif kalp krizini atlatmaya çalışıyor. O da ne yapıp ne yapamayacağını bilmeden kendi kendine bir şeyler yapmaya kalkışıyor. Basit şeyler zaman alıyor, yoğunluk ve maharet gerektiriyor. Bazı şeyleri kaytarmak gerekiyor. Ya da çözümler icat edilmesi şart oluyor. Mecalsiz bırakan hüsranlar yaşanıyor, ama bir yandan da deneme halinde olmanın merkezî, elle tutulur hazzı tadılıyor. Potansiyelliğe yönelten bir dürtü hissediliyor.

Ariana ve Claire'in "kendim yaparım" dürtüleri, spekülasyona iten dürtülerdir. Bu kitap gibi, yüzeyi çizik-

---

[27] Bkz. Deleuze and Guattari, *A Thousand Plateaus*.

tirmekten ibaret bir başlangıçtırlar yalnızca. Ama duygulanımın vaat ve tehdit çizgileriyle doymuş bir sıradan yaşamda önemli olan tek şey de budur zaten.

KAYNAKÇA

Barthes, Roland, *A Lover's Discourse*, Hill and Wang, New York 1979. {*Bir Aşk Söyleminden Parçalar*, çev. Tahsin Yücel, Metis, İstanbul 1992.}

——, *S/Z: An Essay*, Hill and Wang, New York 1991. {*S/Z*, çev. Sündüz Öztürk Kasar, YKY, 1996}

——, "The Third Meaning: Research Notes on Some Eisenstein Stills", *The Responsibility of Forms: Critical Essays on Music, Art, and Representation*, çev. Richard Howard, University of California Press, Berkeley 1985.

Benjamin, Walter, *The Arcade Project*, çev. H.Eiland and K. McLaughlin, Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1999. {*Pasajlar*, çev. Ahmet Cemal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1993.}

Berlant, Lauren, "Cruel Optimism", *Differences* (Yayıma hazırlanıyor).

——, "Introduction", *Intimacy*, ed. Laurent Berlant, University of Chicago Press, Chicago 2000.

——, "Nearly Utopian, Nearly Normal: Post-Fordist Affect in *Rosetta* and *La Promesse*", *Public Culture* (Yayıma hazırlanıyor).

——, *The Queen of America Goes to Washington City: Essays on Sex and Citizenship*, Duke University Press, Durham, N.C. 1997.

——, "Slow Death", *Critical Inquiry* (Yayıma hazırlanıyor).

Deleuze, Gilles, ve Félix Guattari, *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia*, c. I, çev. Robert Hurley, Mark Seem, ve Helen R. Lane, University of Minnesota Press, Minneapolis 1983.

——, *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*, c. II, çev. Brian Massumi, University of Min-

nesota Press, Minneapolis 1987.

De Mille, Agnes, *Dance to the Piper*, Little, Brown, Boston 1952.

Hacking, Ian, *Rewriting the Soul: Multiple Personality and the Sciences of Memory*, Princeton University Press, Princeton, N.J. 1998.

Harding, Susan, ve Kathleen Stewart, "Anxieties of Influence: Conspiracy Theory and Therapeutic Culture in Millennial America", *Transparency and Conspiracy: Ethnographies of Suspicion in the New World Order*, ed. Harry West ve Todd Sanders, Duke University Press, Durham, N.C. 2003.

Hosseini, Khaled, *The Kite Runner*, Riverhead Books, New York 2003. {*Uçurtma Avcısı*, çev. Püren Özgören, Everest, İstanbul 2004.}

Jones, Edward P., *The Known World*, HapperCollins, New York 2003.

Lingis, Alphonso, *Dangerous Emotions*, University of California Press, Berkeley 2000.

——, *Foreign Bodies*, Routledge, New York 1994.

——, "The Society of Dismembered Body Parts," *Deleuze and the Theatre of Philosophy*, ed. Constantin Boundas ve Dorothea Olkowski, Routledge, New York 1993.

——, *Trust*, University of Minnesota Press, Minneapolis 2004.

Lutz, Tom, *American Nervousness, 1903: An Anecdotal History*, Cornell University Press, Ithaca, N.Y. 1993.

McDonald, Andrew, *The Turner Diaries*, Barricade Books, Fort Lee, N.J. 1996.

McEwen, Ian, *Atonement*, Anchor Books, New York 2003.

Searcy, David, *Ordinary Horror*, Viking, New York 2000.

Sedgwick, Eve Kosofsky, "Epidemics of the Will", *Tendencies*, Duke University Press, Durham, N.C. 1993.

Sparks, Nicholas, *The Notebook*, Warner Books, New York

1996.

Stern, Leslie, *The Smoking Book*, University of Chicago Press, Chicago 1999.

Stevens, Wallace, "July Mountain", *Opus Posthumous: Poems, Plays, Prose*, Knopf, New York 1989.

Stewart, Kathleen, "Arresting Images", *Aesthetic Subjects: Pleasures, Ideologies, and Ethics*, ed. Pamela Matthews ve David McWhirter, University of Minnesota Press, Minneapolis 2003.

——, "Cultural Poesis: The Generativity of Emergent Things", *Handbook of Qualitative Research*, 3. Baskı, ed. Norman Denzin ve Yvonna Lincoln, Sage, London 2005.

——, "Death Sightings", *Cross Cultural Poetics 3*, sayı: 3, 2000, s. 7-11.

——, "Machine Dreams", *Modernism, Inc.: Essays on American Modernity*, ed. Jani Scanduri ve Michael Thurston, New York University Press, New York 2002.

——, "The Perfectly Ordinary Life", "Public Sentiments: Memory, Trauma, History, Action" içinde, ed. Ann Cvetkovich ve Ann Pelegrini, *Scholar and Feminist Outline* 2'nin özel sayısı, sayı: 1, Yaz 2003.

——, "Real American Dreams (Can be Nightmares)", *Cultural Studies and Political Theory*, ed. Jodi Dean, Cornell University Press, Ithaca, N.J. 2000.

——, "Still Life", *Intimacy*, ed. Laurent Berlant, Chicago University Press, Chicago 2000.

——, "Where the Past Meets the Future and Time Stands Still", *Histories of the Future*, ed. Susan Harding ve Daniel Rosenberg, Duke University Press, Durham, N.C. 2005.

Stewart, Kathleen ve Susan Harding, "American Apocalypsis", *Annual Review of Anthropology* 28, 1999, s. 285-310.

Taussig, Michael, *The Magic of the State*, Routledge, New

York 1997.

——, *My Cocaine Museum*, University of Chicago Press, Chicago 2004.

——, *This Is Nowhere*, Missoula, Mont, High Plains Films 2000.

Thrift, Nigel, *Knowing Capitalism*, Sage, London 2005.

Tsing, Anna, *Friction: An Ethnography of Global Connection*, Princeton University Press, Princeton, N.J. 2005.

Waldie, D.J., *Holy Land: A Suburban Memoir*, Norton, New York 1996.

Warner, Michael, *Publics and Counterpublics*, Zone Books, New York 2003.

Williams, Raymond, *Marxism and Literature*, Oxford University Press, New York 1997. {*Marksizm ve Edebiyat*, çev. Esen Tarım, Adam, İstanbul 1990.}

Kirayı denkleştirmelerle, evden işe koşturmalarla, dağılıp gitmeler veya toparlanmalarla, aşk arayışları veya onu bulup yitirmelerle, başını belalara sokup, belalardan sıyrılmalarla, umutlar, arzular ve pişmanlıklarla, dışlanmalar veya kabul edilmelerle doludur sıradan hayat. Hem kendisinden kaçtığımız hem de yalın, huzurlu bir hayat hayalidir. Hem canlılıkların hem de bitip tükenmişliklerin sahnesidir. Bu sahne, belirip kayboluveren her türlü etkileme ve etkilenmelerle, yani sıradan duygulanımlarla devinir. Sıradan duygulanımlar, akışkandır; itkilerde, duyularda, beklentilerde, gündüz düşlerinde, karşılaşmalarda ve ilişki kurma biçimlerinde; stratejilerde; ikna, sirayet ve dayatma biçimlerinde; ilgi, bağlılık ve rol yapma tarzlarında cereyan eder. Haz veya şok olarak; öylesine bir duraklama veya yavaş yavaş dönen bir anafor olarak ya da her şeyi yerli yerine oturtuveren bir kavrayış veya tümüyle yönünü şaşırmışlık olarak yaşanabilir. Komik, tedirgin edici ya da sarsıcı olabilir. "İmkânın sabit koşullarına değil de, meydana gelen bir şeyin dikkat çekip harekete geçirme potansiyelinin asli fay hatlarına kök salmış olan bu duygulanımlar, hem olayların basınç noktaları ya da maruz kalınan alelâdelikler olarak, hem de başıboş bırakıldığı takdirde kuvvetlerin sapabileceği güzergâhlar olarak görülebilirler."

Sıradan Duygulanımlar modern Amerikan gündelik hayatını konu almasına karşın anlatılan hemen her şey size çok tanıdık gelecek. Yüzeysel hayatları, sıradan davranışları içinde insanı derin bir bakışla kavramaya çalışan Kathleen Stewart, gündelik hayatın akışı içinde belirip kaybolan duygulanımlarımız üzerine düşündürtüyor. Klasik bir antropoloji kitabından çok farklı olarak bu metni okurken yoğun bir edebi lezzet alacaksınız.

KATHLEEN STEWART, Teksas Üniversitesi (Austin), Antropoloji Bölümü'nde doçent olarak görev yapmakta ve aynı üniversitenin Américo Paredes Kültürel Çalışmalar Merkezi'nin de başkanlığını yürütmektedir. Diğer bir eseri olan *A Space on the Side of the Road: Cultural Poetics in an "Other" America* (Yolun Kenarında bir Yer: "Öteki" Amerika'da Kültürel Poetika) 1996'da yayımlanmıştır.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ